

Bekendmaking wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

De Minister voor Natuur en Stikstof heeft ter uitvoering van richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) de aanwijzingsbesluiten van een groot aantal Natura 2000-gebieden gewijzigd. De bedoeling van het wijzigingsbesluit is corrigeren van wat ten aanzien van de te beschermen habitattypen van Bijlage 1 en soorten van Bijlage 2 van de Habitatrichtlijn niet goed is gegaan bij het publiceren van de oorspronkelijke aanwijzingsbesluiten. Het betreft vooral het alsnog beschermen van habitattypen en soorten die op het moment van aanwijzen (in voldoende mate en duurzaam) aanwezig bleken te zijn. Deze waarden en de daarvoor gestelde instandhoudingsdoelstellingen worden met dit wijzigingsbesluit aan de betreffende aanwijzingsbesluiten toegevoegd. In een beperkt aantal gevallen bleken typen en soorten op het moment van aanwijzen niet (in voldoende mate en duurzaam) aanwezig te zijn. Deze worden met dit wijzigingsbesluit verwijderd.

Aan dit besluit is de uniforme openbare voorbereidingsprocedure voorafgegaan waarin het ontwerpbesluit ter inzage heeft gelegen en de mogelijkheid is geboden om een zienswijze in te dienen. Het besluit wijkt af van het ontwerp voor de gebieden Dwingelderveld (030), Dinkelland (049), Kennemerland-Zuid (088), Oosterschelde (118), Sint Jansberg (142) en Meinweg (149).

Waar en hoe kunt u het wijzigingsbesluit inzien?

Tijdens de periode van terinzagelegging van 1 december 2022 tot en met 11 januari 2023 kunt u het wijzigingsbesluit ook digitaal raadplegen via de website www.natura2000.nl. Daarnaast kunt u de papieren versie inzien op de vestiging van het Ministerie van LNV en bij de provincies. Houdt u daarbij rekening met de reguliere openingstijden.

Bezoekadressen:

Ministerie van LNV, Bezuidenhoutseweg 73, 2594 AC te Den Haag
Provincie Drenthe, Westerbrink 1, 9405 BJ te Assen
Provincie Flevoland, Visarenddreef 1, 8232 PH Lelystad
Provincie Friesland, Tweebaksmarkt 52, 8911 KZ Leeuwarden
Provincie Gelderland, Markt 11, 6811 CG Arnhem
Provincie Groningen, Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen
Provincie Limburg, Limburglaan 10, 6229 GA Randwyck-Maastricht
Provincie Noord-Brabant, Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch
Provincie Noord-Holland, Houtplein 33, 2012 DE Haarlem
Provincie Overijssel, Luttenbergstraat 2, 8012 EE Zwolle
Provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, 3584 BA Utrecht
Provincie Zeeland, Abdij 6, 4331 BK Middelburg
Provincie Zuid-Holland, Zuid-Hollandplein 1, 2596 AW Den Haag

Hoe kunt u beroep instellen?

De beroepstermijn start op 1 december 2022 en duurt tot en met 11 januari 2023. Degenen die een zienswijze, als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht, binnen de gestelde termijn naar voren hebben gebracht, kunnen gedurende deze periode beroep instellen bij de rechtbank van het arrondissement waar de woonplaats van degene die beroep instelt onder valt (voor degene die niet in Nederland woont, is dat de rechtbank in Den Haag); zie hiervoor de webpagina www.rechtspraak.nl/organisatie-en-contact/organisatie/rechtbanken.

Degenen die geen zienswijzen naar voren hebben gebracht, kunnen ten aanzien van alle punten van het besluit beroep instellen als ze belanghebbende zijn; als ze geen belanghebbende zijn, kunnen ze alleen beroep instellen ten aanzien van punten die inhoudelijk verschillen van het ontwerpbesluit.

U dient uw naam en adres te vermelden, de datum, de omschrijving van het besluit waarmee u het niet eens bent én waarom u het niet eens bent met het besluit, en uw handtekening te plaatsen. Het instellen van beroep schorst de werking van het besluit niet. De behandeling van het beroep verloopt verder via de rechtbank.

Nadere informatie

Meer informatie over Natura 2000 en gerelateerde onderwerpen vindt u op de website <https://www.rijksoverheid.nl/natura2000>. Voor vragen over Natura 2000 of het opvragen van (achter-

grond)documenten kunt u op werkdagen van 8.30 uur tot 16.30 uur contact opnemen met het klantcontactcentrum van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, telefoon 088 – 042 42 42 (lokaal tarief).

WIJZIGINGSBESLUIT HABITATRICHTLIJNGEBIEDEN VANWEGE AANWEZIGE WAARDEN

De Minister voor Natuur en Stikstof

Gelet op artikel 2.1, zevende lid, van de Wet natuurbescherming;

BESLUIT:

ARTIKEL 1

1. In het besluit van 30 januari 2009¹ (DRZO/2008-001; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Waddenzee** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1340	*Noordse woelmuis (<i>Microtus oeconomus arenicola</i>)
H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)
H1903	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 2

1. In het besluit van 13 februari 2009¹ (DRZO/2008-002; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen en Lage Land Texel** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H1320	Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 3

1. In het besluit van 30 januari 2009¹ (DRZO/2008-003; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Vlieland** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H2110	Embryonale wandelende duinen
-------	------------------------------

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

¹ De tekendatum van deze drie aanwijzingsbesluiten is in eerdere wijzigingsbesluiten ten onrechte vermeld als 25 februari 2009.

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 4

1. In het besluit van 30 januari 2009 (DRZO/2008-004; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Terschelling** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 5

1. In het besluit van 30 januari 2009 (DRZO/2008-005; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Ameland** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 6

1. In het besluit van 30 januari 2009² (DRZO/2008-007; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Noordzee-kustzone** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1903	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 7

1. In het besluit van 27 december 2010 (PDN/2010-009; Stcrt. 2011, 4458) tot aanwijzing van **Groote Wielen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>) ¹

¹ Deze soort is inmiddels gesplitst in meerdere soorten, die alle geacht worden op Bijlage II van de Habitatrictlijn te staan. In Nederland betreft het twee soorten: de beekdonderpad (*Cottus rhenanus*) en de rivierdonderpad in strikte zin (*Cottus perifretum*). In dit besluit wordt steeds rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) bedoeld.

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 8

1. In het besluit van 27 december 2010 (PDN/2010-010; Stcrt. 2011, 4458) tot aanwijzing van **Oudegaas-**

² De tekendatum van dit aanwijzingsbesluit is in eerdere wijzigingsbesluiten ten onrechte vermeld als 25 februari 2009.

terbrekken, Fluessen en omgeving als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H7140	Overgangs- en trilveen
H91D0	*Veenbossen

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 9

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-013; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Alde Feanen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
-------	---

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H7140	Overgangs- en trilveen
-------	------------------------

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 10

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-015; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Van Oordt's Mersken** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 11

1. In het besluit van 18 december 2009 (PDN/2009-016; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Wijnjeterper Schar** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 12

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-017; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Bakkeveense Duinen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H4030	Droge Europese heide
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H7110	*Actief hoogveen
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 13

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-018; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Rottige Meenthe & Brandemeer** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 14

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-021; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lieftingsbroek** als Natura 2000-gebied is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:

H91D0	*Veenbossen
-------	-------------

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 15

1. In het besluit van 27 december 2010 (PDN/2010-022; Stcrt. 2011, 4458) tot aanwijzing van **Norgersholt** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H91D0	*Veenbossen
-------	-------------

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 16

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-023; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Fochteloërveen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1 een derde lid toegevoegd:

De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soort opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 17

1. In het besluit van 10 september 2009 (PDN/2009-024; Stcrt. 2009, 13516) tot aanwijzing van **Witterveld** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H7110	*Actief hoogveen
-------	------------------

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 18

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-025; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Drentsche Aa-gebied** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 19

1. In het besluit van 18 december 2009 (PDN/2009-028; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Elperstroomgebied** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H7110	*Actief hoogveen
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 20

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-029; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Holtingerveld** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robri-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 21

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-030; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Dwingelderveld** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
H91D0	*Veenbossen

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 22

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-032; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Mantingerzand** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H91D0	*Veenbossen

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 23

1. In het besluit van 25 november 2013 (PDN/2013-034; Stcrt. 2014, 122) tot aanwijzing van **Weerribben** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 24

1. In het besluit van 25 november 2013 (PDN/2013-035; Stcrt. 2014, 122) tot aanwijzing van **De Wieden** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 25

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-036; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattype gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 26

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-037; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Olde Maten & Veerslootslanden** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype verwijderd:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 27

1. In het besluit van 23 april 2014 (PDN/2014-038; Stcrt. 2014, 12056) tot aanwijzing van **Rijntakken** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Illici-Fagenion</i>)
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 28

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-039; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Vecht- en Beneden-Reggegebied** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i>
H91F0	Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> en <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> langs de grote rivieren (<i>Ulmion minoris</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 29

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-042; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Sallandse Heuvelrug** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 30

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-044; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Borkeld** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 31

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-045; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Springendal & Dal van de Mosbeek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
H91D0	*Veenbossen

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 32

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-047; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H4030	Droge Europese heide
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 33

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-048; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lemselermaten** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:

H4030	Droge Europese heide
-------	----------------------

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 34

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-049; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Dinkelland** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
H7140	Overgangs- en trilveen
H7230	Alkalisch laagveen
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Illici-Fagenion</i>)
H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
H91D0	*Veenbossen

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1096	Beekprik (<i>Lampetra planeri</i>)
H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
-------	---

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 35

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-050; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Landgoederen Oldenzaal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H4030	Droge Europese heide

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 36

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-051; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lonnekermeer** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 37

1. In het besluit van 28 mei 2013 (PDN/2013-053; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Buurserzand & Haaksbergerveen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 38

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-054; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Witte Veen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
H7120	Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 39

1. In het besluit van 11 juni 2014 (PDN/2014-057; Stcrt. 2014, 17732) tot aanwijzing van **Veluwe** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H91D0	*Veenbossen
-------	-------------

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 40

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-058; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Landgoederen Brummen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
-------	--------------------------------------

H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i>
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, derde lid, de volgende soort verwijderd:

H1831	Drijvende waterweegbree (<i>Luronium natans</i>)
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 41

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-060; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Stelkampsveld** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 42

1. In het besluit van 12 december 2014 (PDN/2014-061; Stcrt. 2015, 4119) tot aanwijzing van **Korenburgerveen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 43

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-062; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Willinks Weust** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H4030	Droge Europese heide
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 44

1. In het besluit van 23 april 2014 (PDN/2014-065; Stcrt. 2014, 12056) tot aanwijzing van **Binnenveld** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 45

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-069; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **De Bruuk** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7140	Overgangs- en trilveen
H7230	Alkalisch laagveen
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 46

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-070; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lingegebied & Diefdijk-Zuid** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 47

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-071; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
-------	---

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 48

1. In het besluit van 18 december 2009³ (PDN/2009-072; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **IJsselmeer** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
-------	---

³ De tekendatum van deze drie aanwijzingsbesluiten is in een eerder wijzigingsbesluit ten onrechte vermeld als 16 februari 2010.

H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara</i> spp. vegetaties
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 49

1. In het besluit van 18 december 2009⁴ (PDN/2009-073; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Markermeer & IJmeer** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 50

1. In het besluit van 18 december 2009 (PDN/2009-074; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Zwarte Meer** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara</i> spp. vegetaties
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
-------	---------------------------------------

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 51

1. In het besluit van 18 december 2009⁵ (PDN/2009-076; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Veluwerandmeren** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 52

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-082; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Uiterwaarden Lek** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

⁴ De tekendatum van deze drie aanwijzingsbesluiten is in een eerder wijzigingsbesluit ten onrechte vermeld als 16 februari 2010.

⁵ De tekendatum van deze drie aanwijzingsbesluiten is in een eerder wijzigingsbesluit ten onrechte vermeld als 16 februari 2010.

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype verwijderd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 53

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-083; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Botshol** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:

H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 54

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-084; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Duinen Den Helder – Callantsoog** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2110	Embryonale wandelende duinen
H2150	*Atlantische vastgelegde ontcalcite duinen (<i>Calluno-Uliceteta</i>)
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
H2140	*Vastgelegde ontcalcite duinen met <i>Empetrum nigrum</i>
H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
H2190	Vochtige duinvalleien

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 55

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-085; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Zwanenwater & Pettemerduinen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:

H2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1 een derde lid toegevoegd:

De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soort opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG:

H1903	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)
-------	---

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
-------	--

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 56

1. In het besluit van 30 juni 2017 (N&B/2017-087; Stcrt. 2017, 49933) tot aanwijzing van **Noordhollands Duinreservaat** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2110	Embryonale wandelende duinen
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 57

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-088; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kennemerland-Zuid** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 58

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-094; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Naardermeer** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 59

1. In het besluit van 18 december 2009 (PDN/2009-096; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Coepelduynen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2110	Embryonale wandelende duinen
H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattype gewijzigd:

H2190	Vochtige duinvalleien
-------	-----------------------

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 60

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-097; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Meijndel & Berkheide** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2110	Embryonale wandelende duinen
H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara</i> spp. vegetaties
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattype gewijzigd:

H2190	Vochtige duinvalleien
-------	-----------------------

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 61

1. In het besluit van 19 februari 2008 (DRZO/2008-100; Stcrt. 2008, 41) tot aanwijzing van **Voornes Duin** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
H2190	Vochtige duinvalleien

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 62

1. In het besluit van 19 februari 2008 (DRZO/2008-101; Stcrt. 2008, 41) tot aanwijzing van **Duinen Goeree & Kwade Hoek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H1110	Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
H2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)

H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitattypetype verwijderd:

H1320	Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)
-------	---

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
H1365	Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i>)

4. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn de instandhoudingsdoelstellingen van de volgende habitattypen gewijzigd:

H1140	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

5. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 63

1. In het besluit van 25 november 2013 (PDN/2013-103; Stcrt. 2014, 122) tot aanwijzing van **Nieuwkoopse Plassen & De Haeck** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattypetype gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 64

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-105; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Zouweboezem** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattypetype toegevoegd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 65

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-109; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Haringvliet** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, derde lid, de volgende soort verwijderd:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
-------	---------------------------------------

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 66

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-111; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Hollands Diep** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 67

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-112; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Biesbosch** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H4056	Platte schijffhoren (<i>Anisus vorticulus</i>)
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 68

1. In het besluit van 19 februari 2008 (DRZO/2008-113; Stcrt. 2008, 41) tot aanwijzing van **Voordelta** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H2120	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)
-------	---------------------------------------

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 69

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-115; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Grevelingen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
H1365	Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 70

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-116; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Kop van Schouwen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
-------	---

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 71

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-117; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Manteling van Walcheren** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
H2110	Embryonale wandelende duinen
H2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattype gewijzigd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 72

1. In het besluit van 18 december 2009 (PDN/2009-118; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Oosterschelde** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
H2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>
H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1103	Fint (<i>Alosa fallax</i>)
H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)
H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 73

1. In het besluit van 18 december 2009⁶ (PDN/2009-122; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Westerschelde & Saeftinghe** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H1140	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
-------	---

⁶ De tekendatum van dit aanwijzingsbesluit is in een eerder wijzigingsbesluit ten onrechte vermeld als 16 februari 2010.

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)
H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 74

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-123; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Zwin & Kievittepolder** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
H2190	Vochtige duinvalleien

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattype gewijzigd:

H1140	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 75

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-128; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Brabantse Wal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 76

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-130; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Langstraat** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 77

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-131; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Loonse en**

Drunense Duinen & Leemkuilen als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H4030	Droge Europese heide
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion roboripetraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 78

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-132; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 79

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-133; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kampina & Oisterwijkse Vennen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion roboripetraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
H91D0	*Veenbossen

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 80

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-134; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Regte Heide & Riels Laag** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
H7140	Overgangs- en trilveen

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 81

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-135; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kempenland-West** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
H91D0	*Veenbossen

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 82

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-136; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Leenderbos, Grote Heide & De Plateaux** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 83

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-137; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Strabrechtse Heide & Beuven** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H91D0	*Veenbossen

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
-------	--

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 84

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-138; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Weerter- en Budelerbergen & Ringselven** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H4030	Droge Europese heide
H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Illici-Fagenion</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, derde lid, de volgende soort verwijderd:

H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
-------	---

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 85

1. In het besluit van 15 juli 2009 (PDN/2009-024; Stcrt. 2009, 13516) tot aanwijzing van **Deurnsche Peel & Mariapeel** als Natura 2000-gebied is in artikel 1 een derde lid toegevoegd:

De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 86

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-141; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Oeffelter Meent** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 87

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-142; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Sint Jansberg** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
H91D0	*Veenbossen

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 88

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-144; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Boschhuizerbergen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H91D0	*Veenbossen
-------	-------------

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 89

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-145; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Maasduinen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion roboripetraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
H91F0	Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> en <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> langs de grote rivieren (<i>Ulmenion minoris</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 90

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-147; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Leudal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion roboripetraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 91

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-148; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Swalmdal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion roboripetraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1037	Gaffellibel (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 92

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-149; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Meinweg** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1037	Gaffellibel (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 93

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-150; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Roerdal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
-------	--

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
-------	---

3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
-------	---

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 94

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-152; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Grensmaas** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 95

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-153; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Bunder- en Elslooërbos** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 96

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-154; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Geleenbeekdal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
-------	--

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 97

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-155; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Brunsummerheide** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:

H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 98

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-156; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Bemelerberg & Schiepersberg** als Natura 2000-gebied is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:

H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
-------	---

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1078	*Spaanse vlag (<i>Euplagia quadripunctaria</i>)
-------	---

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 99

1. In het besluit van 22 juni 2015 (PDN/2015-157; Stcrt. 2015, 0714) tot aanwijzing van **Geuldal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H4030	Droge Europese heide
-------	----------------------

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 100

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-158; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kunderberg** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7220	* Kalktufbronnen met tufsteenformatie (<i>Cratoneurion</i>)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 101

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-159; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Sint Pietersberg & Jekerdal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

ARTIKEL 102

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit wijzigingsbesluit treedt in werking op de dag na de bekendmaking in de Staatscourant.

's-Gravenhage, 22 november 2022

*De Minister voor Natuur en Stikstof,
Ch. van der Wal-Zeggelink*

Dit wijzigingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het wijzigingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.natura2000.nl.

Degenen die een zienswijze, als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht, binnen de gestelde termijn naar voren hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de rechtbank van het arrondissement waar de woonplaats van degene die beroep instelt onder valt (voor degene die niet in Nederland woont, is dat de rechtbank in Den Haag); zie hiervoor de webpagina www.rechtspraak.nl/organisatie-en-contact/organisatie/rechtbanken.

Degenen die geen zienswijzen naar voren hebben gebracht, kunnen ten aanzien van alle punten van het besluit beroep instellen als ze belanghebbende zijn; als ze geen belanghebbende zijn, kunnen ze alleen beroep instellen ten aanzien van punten die inhoudelijk verschillen van het ontwerpbesluit.

NOTA VAN TOELICHTING BEHORENDE BIJ HET WIJZIGINGSBESLUIT HABITATRICHTLIJNGEBIEDEN VANWEGE AANWEZIGE WAARDEN (DGNV-N2000 /2022-000 I AANWEZIGE WAARDEN (WIJZIGING))

INLEIDING

Aanleiding voor en doel van het wijzigingsbesluit

Vanaf 2008 zijn in Nederland aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor Habitatrictlijngebieden. Nu dat proces nagenoeg is afgerond, is het belangrijk om na te gaan of er in de gebieden habitattypen en soorten voorkomen die niet zijn opgenomen in de aanwijzingsbesluiten. Uit de bepalingen van de Habitatrictlijn volgt namelijk dat die waarden (in beginsel) in aanmerking komen om te worden beschermd.

Uit de uitleg die de Europese Commissie heeft gegeven⁷ en uit vaste jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State⁸ blijkt dat alle habitattypen en soorten die in meer dan verwaarloosbare mate voorkomen, moeten worden aangewezen. Dit ongeacht wat in het Standaardgegevensformulier is vermeld, ongeacht of de waarde er al was bij plaatsing op de Lijst van gebieden van communautair belang⁹, ongeacht of het een prioritaire waarde is en ongeacht de bijdrage van een gebied aan de landelijke doelen.

In 2015 is, naar aanleiding van een analyse ten aanzien van habitattypen die *niet* in de Habitatrictlijngebieden aanwezig bleken te zijn, reeds een wijzigingsbesluit voor meerdere gebieden gepubliceerd¹⁰, waarbij niet alleen de afwezige waarden werden verwijderd, maar waarbij tegelijk alle (meer dan verwaarloosbaar) aanwezige, maar nog niet aangewezen habitattypen werden toegevoegd. Dit wijzigingsbesluit 'Aanwezige waarden' is hierop een vervolg, waarbij de aanleiding dit keer dus juist de *aanwezigheid* is, maar waarbij ook waarden verwijderd worden die *afwezig* blijken te zijn.

Voor dit wijzigingsbesluit zijn alle (definitief gepubliceerde¹¹) aanwijzingsbesluiten in ogenschouw genomen. Bij 100 gebieden bleek sprake te zijn van ten onrechte nog niet aangewezen habitattypen en/of soorten. Die habitattypen en soorten zijn in beginsel integraal door middel van dit wijzigingsbesluit aan de aanwijzingsbesluiten toegevoegd. Er zijn enkele uitzonderingen:

- habitattypen of soorten die pas ná publicatie van het aanwijzingsbesluit in het gebied zijn ontstaan, c.q. gevestigd;
- habitattypen of soorten die alleen voorkomen in grensgebieden met andere Habitatrictlijngebieden waar er reeds een instandhoudingsdoelstelling voor bestaat en waar een onderlinge grenswijziging in de rede ligt.

De eerste uitzondering vindt zijn oorzaak in de bedoeling van dit wijzigingsbesluit, namelijk in het *corrigeren* van wat kennelijk niet goed is gegaan bij het publiceren van het aanwijzingsbesluit. De bedoeling van dit wijzigingsbesluit is niet het *actualiseren* van het aanwijzingsbesluit. In het kader van de voorgenomen evaluatie van Natura 2000 zal worden bezien in hoeverre het noodzakelijk is om de aanwijzingsbesluiten op dit punt te actualiseren. Voor het beoordelen van de noodzaak tot corrigeren is dus de peildatum van groot belang (zie ook hierna de paragraaf Peildatum).

De tweede uitzondering heeft te maken met een voorgenomen wijzigingsbesluit ten aanzien van grenswijzigingen bij Natura 2000-gebieden in de kustregio. Daarbij zal onder andere worden bezien of er een beter werkbaar begrenzing kan worden ontworpen bij aangrenzende gebieden, zodat bijvoorbeeld duinhabitats bij gebieden getrokken worden die door duinen worden gekenmerkt. Daar waar dat voorzien wordt, is ervan afgezien om habitattypen of soorten toe te voegen aan gebieden waarvan nu al duidelijk is dat ze de betreffende waarden ná de grenswijziging niet meer zullen bevatten¹². Ook in het geval van H91F0 in het gebied Veluwe (057), op de grens met het gebied Rijntakken (038), wordt een dergelijke oplossing voorzien.¹³

Het *verwijderen* van afwezige waarden is aan strikte randvoorwaarden gebonden, namelijk dat het habitatype of de soort niet alleen ten tijde van het publiceren van het besluit afwezig was, maar ook

⁷ Zie onder andere: Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 32 670, nr 105.

⁸ Zie onder andere de uitspraken over Wooldse Veen (201305337/1/R2; 12 maart 2014), Korenburgerveen (201305336/1/R2; 17 september 2014) en Bergvennen & Brecklenkampse Veld (201306279/2/R2; 1 april 2015).

⁹ Voor de meeste gebieden is dat 8 december 2004.

¹⁰ 'Afwezige waarden', 28 mei 2015, PDN/2015-004.

¹¹ Een noodzakelijke wijziging ten opzichte van het ontwerpbesluit Krammer-Volkerak zal worden meegenomen bij het vaststellen van het definitieve besluit voor dat gebied.

¹² Dit betreft: H1110B en H1140B in Waddenzee (001), H1110A, H1140A, H2120, H2160 en H2170 in Noordzeekustzone (007), H2160 in Haringvliet (109) en H2130A, H2160 en H2190B in Voordelta (113).

¹³ Dit habitatype is in het voorjaar van 2022 voor het eerst herkend als aanwezig binnen de begrenzing van het gebied Veluwe; eerder werd het beschouwd als behorend tot H9120.

reeds bij het plaatsen op de Lijst van gebieden van communautair belang. Vanaf die plaatsing is namelijk het verslechteringsverbod (artikel 6, lid 2, HR) ingegaan. Het verdwijnen tussen (meestal) 2003 en de peildatum van de besluiten (2008-2017) kan vanwege dit verbod in beginsel geen reden zijn om een waarde te verwijderen uit een aanwijzingsbesluit.

Voor zowel de toevoegingen als de verwijderingen is de best beschikbare kennis gebruikt. Dit is verantwoord in de laatste paragraaf van dit inleidende hoofdstuk.

De reikwijdte van dit wijzigingsbesluit is, ten slotte, nog als volgt beperkt:

- Het wijzigingsbesluit heeft geen betrekking op vogels. De systematiek ten aanzien van het beschermen van vogelsoorten (conform de Vogelrichtlijn) is wezenlijk anders dan die van habitattypen en habitatsoorten. Het eventueel aanpassen van aanwijzingsbesluiten voor Vogelrichtlijngebieden komt aan de orde in het kader van de lopende Actualisatie Natura 2000.
- Het wijzigen van grenzen maakt evenmin deel uit van dit wijzigingsbesluit.

Leeswijzer

De artikelen 1 tot en met 101 van dit wijzigingsbesluit regelen de wijzigingen ten opzichte van de besluiten tot aanwijzing van de erin vermelde Natura 2000-gebieden. Verwezen wordt naar deze nota van toelichting voor een nadere uitwerking.

Artikel 102 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

Na deze inleidende paragrafen van de Nota van toelichting wordt verder per gewijzigd aanwijzingsbesluit vermeld welke teksten uit de Nota van toelichting van die aanwijzingsbesluiten worden gewijzigd. Dit betreft achtereenvolgens: wijziging van de in het gebied aanwezige waarden (paragraaf 4.3), wijziging van de waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet (paragraaf 4.4, indien relevant), wijziging van de beschrijving van de verspreiding van habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied (paragraaf 4.4), verwijdering en toevoeging van instandhoudingsdoelstellingen voor de verwijderde en toegevoegde waarden (paragraaf 5.3 en 5.4), onderbouwing voor de verwijderde en toegevoegde waarden (bijlage B.1), toepassing van de selectiecriteria voor Habitatrictlijngebieden en toelichting op de toewijzing van de instandhoudingsdoelstellingen (bijlage B) en wijziging in de beantwoording van eerdere zienswijzen (Bijlage C, indien relevant). In een afsluitende (afzonderlijke) bijlage wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van dit wijzigingsbesluit gegeven.

Samenvatting

In onderstaande tabel worden alle wijzigingen samengevat, zowel de wijzigingen op het niveau van habitattypen en soorten als op het niveau van subtypen die via wijziging van een instandhoudingsdoelstelling zijn opgenomen.

Overzicht van de aangebrachte wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen (aangeduid als “doelen”).

Natura 2000-gebied	Aard van de wijziging(en)
001 Waddenzee	Toevoeging van doelen voor het habitatype H2170 en voor de soorten H1340, H1351 en H1903
002 Duinen en Lage Land Texel	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1320, H6230 en H6430 (subtypen A, B en C) en voor de soort H1364
003 Duinen Vlieland	Toevoeging van doelen voor het habitatype H2110 en voor de soort H1364
004 Duinen Terschelling	Toevoeging van een doel voor de soort H1364
005 Duinen Ameland	Toevoeging van doelen voor het habitatype H1330 (subtype A) en voor de soort H1364
007 Noordzeekustzone	Toevoeging van een doel voor de soort H1903
009 Groote Wielen	Toevoeging van doelen voor de soorten H1149 en H1163
010 Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H7140 (subtype B) en H91D0, en voor de soorten H1149 en H1163
013 Alde Feanen	Toevoeging van doelen voor het habitatype H6430 (subtypen A en B), voor het habitatsubtype H7140A (door wijziging van het doel voor habitatype H7140) en voor de soort H1042
015 Van Oordt's Mersken	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130 en H9190
016 Wijnjeterper Schar	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2320, H3130 en H3160
017 Bakkeveense Duinen	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130, H4030, H6230, H7110 (subtype B) en H7150
018 Rottige Meenthe & Brandemeer	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6230 en H6430 (subtype A)

Natura 2000-gebied		Aard van de wijziging(en)
021	Lieftingsbroek	Verwijdering van het doel voor habitattype H91D0
022	Norgerholt	Toevoeging van een doel voor het habitattype H91D0
023	Fochteloërveen	Toevoeging van een doel voor de soort H1042
024	Witterveld	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2320, H3160 en H6230 Verwijdering van het habitatsubtype H7110B (door wijziging van het doel voor habitattype H7110)
025	Drentsche Aa-gebied	Toevoeging van doelen voor de soorten H1042 en H1337
028	Elperstroomgebied	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3160, H7110 (subtype B) en H91E0 (subtype C)
029	Holtingerveld	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130, H5130 en H9120
030	Dwingelderveld	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3110 en H91D0
032	Mantingerzand	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130 en H91D0
034	Weerribben	Toevoeging van een doel voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430)
035	De Wieden	Toevoeging van een doel voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430)
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430), voor het habitattype H91E0 (subtypen A, B en C) en voor de soorten H1145 en H1163
037	Olde Maten & Veerslootslanden	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6230 en H6430 (subtype A) Verwijdering van het doel voor habitattype H3150
038/ 066- 068	Rijntakken	Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430), voor het habitattype H9120 en voor het habitatsubtype H91E0C (door wijziging van het doel voor habitattype H91E0)
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2320, H3130, H3150, H3260 (subtype B) en H91F0
042	Sallandse Heuvelrug	Toevoeging van een doel voor het habitattype H7150
044	Borkeld	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2330 en H9190
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H9160 (subtype A), H9190 en H91D0
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4010 (subtype A), H4030, H7150 en H9120
048	Lemselermaten	Toevoeging van een doel voor het habitattype H4030
049	Dinkelland	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2310, H2330, H3160, H5130, H7140 (subtype A), H7230, H9120, H9160 (subtype A), H9190 en H91D0, voor de habitatsubtypen H91E0A en -B (door wijziging van het doel voor habitattype H91E0) en voor de soorten H1096 en H1134
050	Landgoederen Oldenzaal	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4010 (subtype A) en H4030
051	Lonnekermeer	Toevoeging van een doel voor het habitattype H9190
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2330, H3160, H6230, H6410, H7150 en H9190, en voor de soort H1042
054	Witte Veen	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H5130, H6410, H7120, H7150 en H91E0 (subtype C)
057	Veluwe	Toevoeging van een doel voor het habitattype H91D0
058	Landgoederen Brummen	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3160 en H3260 (subtype A) Verwijdering van het doel voor de soort H1831
060	Stelkampsveld	Toevoeging van doelen voor het habitattype H9120 en voor de soort H1166
061	Korenburgerveen	Toevoeging van een doel voor de soort H1042
062	Willinks Weust	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4030 en H91E0 (subtype C)
065	Binnenveld	Toevoeging van een doel voor de soort H1145
069	De Bruuk	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6230, H6430 (subtype A), H7140 (subtype A), H7230 en H91E0 (subtype C)
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3150 en H6510 (subtypen A en B) en voor de soort H1337
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	Toevoeging van doelen voor het habitattype H6430 (subtype A), voor het habitatsubtype H91E0C (door wijziging van het doel voor habitattype H91E0) en voor de soort H1337
072	IJsselmeer	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1330 (subtype B) en H3140
073	Markermeer & IJmeer	Toevoeging van doelen voor het habitattype H3150 en voor de soort H1149
074	Zwarte Meer	Toevoeging van doelen voor het habitattype H3140, voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) en voor de soort H1134 Verwijdering van het habitatsubtype H6430A (door wijziging van het doel voor habitattype H6430)
076	Veluwerandmeren	Toevoeging van een doel voor het habitattype H6430 (subtypen A en B)
082	Uiterwaarden Lek	Toevoeging van een doel voor het habitattype H91E0 (subtype A) Verwijdering van het doel voor habitattype H6430 (subtype B)

Natura 2000-gebied		Aard van de wijziging(en)
083	Botshol	Toevoeging van een doel voor het habitattype H6510 (subtype A)
084	Duinen Den Helder-Callantsog	Toevoeging van doelen voor het habitattype H2110, voor de habitatsubtypen H2130A en H2140A (door wijziging van de doelen voor habitattype H2130 respectievelijk H2140), voor het habitattype H2150, voor de habitatsubtypen H2180B en H2190B (door wijziging van de doelen voor habitattype H2180 respectievelijk H2190) en voor de habitattypen H6230 en H7210
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	Toevoeging van doelen voor het habitattype H2160, voor het habitatsubtype H2180C (door wijziging van het doel voor habitattype H2180) en voor de soort H1903
087	Noordhollands Duinreservaat	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2110 en H6430 (subtype C)
088	Kennemerland-Zuid	Toevoeging van doelen voor het habitattype H7210 en voor de soort H1149
094	Naardermeer	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130 en H6430 (subtypen A en B)
096	Coepelduynen	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2110 en H2180 (subtype C) en voor habitatsubtype H2190D (door wijziging van het doel voor habitattype H2190)
097	Meijndel & Berkheide	Toevoeging van doelen voor het habitattype H2110, voor het habitatsubtype H2190C (door wijziging van het doel voor habitattype H2190), voor de habitattypen H3140 en H6430A (subtype A) en voor de soorten H1149 en H1166
100	Voornes Duin	Toevoeging van doelen voor de habitatsubtypen H2130B en H2190C (door wijziging van de doelen voor habitattype H2130 respectievelijk H2190) en voor de habitattypen H6430 (subtype B) en H7210
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	Toevoeging van doelen voor habitattype H1110 (subtype B), voor habitatsubtype H1140B (door wijziging van het doel voor habitattype H1140), voor de habitattypen H2170 en H2180 (subtype C) en voor de soorten H1364 en H1365 Verwijdering van de doelen voor het habitattype H1320 en het habitatsubtype H6430C (door wijziging van het doel voor habitattype H6430)
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) en voor de soort H1163
105	Zouweboezem	Toevoeging van een doel voor het habitattype H91E0 (subtypen A en C)
109	Haringvliet	Toevoeging van een doel voor de soort H1337 Verwijdering van het doel voor de soort H1134
111	Hollands Diep	Toevoeging van doelen voor de soorten H1134, H1145 en H1149
112	Biesbosch	Toevoeging van een doel voor de soort H4056
113	Voordelta	Toevoeging van doelen voor het habitattype H2120 en voor de soort H1351
115	Grevelingen	Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H2130A (door wijziging van het doel voor habitattype H2130) en voor de soorten H1364 en H1365 Verwijdering van het habitatsubtype H2130B (door wijziging van het doel voor habitattype H2130)
116	Kop van Schouwen	Toevoeging van een doel voor het habitattype H1330 (subtype A)
117	Manteling van Walcheren	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1330 (subtype B) en H2110, voor het habitatsubtype H2130C (door wijziging van het doel voor habitattype H2130) en voor het habitattype H2170
118	Oosterschelde	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2130 (subtype A), H2160 en H7210, en voor de soorten H1103, H1351 en H1364
122	Westerschelde & Saeftinghe	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1140 (subtype B) en H2130 (subtype A) en voor de soorten H1351 en H1364
123	Zwin & Kievitpolder	Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H1140B (door wijziging van het doel voor habitattype H1140) en voor de habitattypen H2180 (subtypen B en C) en H2190 (subtypen A, B en D)
128	Brabantse Wal	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H7150 en H9120
130	Langstraat	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130, H3150, H4010 (subtype A), H6430 (subtype A) en H7150
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	Toevoeging van een doel voor de habitattypen H4030 en H9120
132	Vlijmens ven, Moerputten & Bossche Broek	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3150 en H6230, en voor de soorten H1134 en H1166
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H9120 en H91D0, en voor de soorten H1042 en H1163
134	Regte Heide & Riels Laag	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6410 en H7140 (subtype A) Verwijdering van het doel voor habitattype H2310
135	Kempenland-West	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H9120, H9160 (subtype A), H9190 en H91D0
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	Toevoeging van een doel voor de soort H1149
137	Strabrechtse Heide & Beuven	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H7150 en H91D0, en voor de soort H1149
138	Weeter- en Budelerbergen & Ringselven	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4010 (subtype A), H4030, H6410, H7150 en H9120 en voor de soorten H1134 en H1337 Verwijdering van het doel voor de soort H1166

Natura 2000-gebied	Aard van de wijziging(en)	
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	Toevoeging van doelen voor de soorten H1134 en H1149
141	Oeffelter Meent	Toevoeging van een doel voor de soort H1337
142	Sint Jansberg	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H9160 (subtype A) en H91D0
144	Boschhuizerbergen	Toevoeging van een doel voor het habitatype H91D0
145	Maasduinen	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6430 (subtypen A en C), H9120, H9190 en H91F0, en voor de soorten H1042, H1149, H1163 en H1166
147	Leudal	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6410, H9120 en H9190, en voor de soorten H1134, H1149 en H1163
148	Swalmdal	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6430 (subtype A) en H9120, en voor de soort H1037
149	Meinweg	Toevoeging van een doel voor de habitattypen H3130 en H6410, en voor de soort H1037
150	Roerdal	Toevoeging van doelen voor het habitatype H9120, het habitatsubtype H91E0A (door wijziging van het doel voor habitatype H91E0) en voor de soort H1145
152	Grensmaas	Toevoeging van doelen voor de habitatsubtypen H6430C en H91E0C (door wijziging van de doelen voor habitatype H6430 respectievelijk H91E0)
153	Bunder- en Elslooërbos	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6510 (subtype A) en H9120, en voor de soort H1337
154	Geleenbeekdal	Toevoeging van een doel voor het habitatype H6430 (subtype A)
155	Brunsummerheide	Toevoeging van een doel voor het habitatype H9120 Verwijdering van het doel voor habitatype H2330
156	Bemelerberg & Schiepersberg	Toevoeging van een doel voor de soort H1078 Verwijdering van het doel voor habitatype H6510 (subtype A)
157	Geuldal	Toevoeging van doelen voor het habitatype H4030 en voor de soort H1337
158	Kunderberg	Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6430 (subtype C) en H7220
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	Toevoeging van een doel voor de soort H1337

Peildatum

Ten aanzien van de peildatum dient het volgende als toelichting voor alle wijzigingen. De instandhoudingsdoelstellingen zijn in de aanwijzingsbesluiten zelf niet gekwantificeerd (daarvoor moet een habitaatkaart of beheerplan worden geraadpleegd). Voor het bepalen van wat in de instandhoudingsdoelstellingen onder 'behoud' dan wel 'uitbreiding' of 'verbetering' moet worden verstaan, is het dus belangrijk te weten wat de uitgangssituatie (of 'nulsituatie') is waarmee deze termen moeten worden vergeleken. Dat is eveneens van belang voor het handhaven van het verslechteringsverbod.

De situatie ten tijde van het publiceren van een aanwijzingsbesluit is bepalend voor wat onder 'behoud' moet worden verstaan en vanaf welk niveau 'uitbreiding' en 'verbetering' nagestreefd moet worden. De instandhoudingsdoelstellingen moeten in de onderscheiden gebieden dus zó begrepen worden, dat het behoudsniveau van de habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten betrekking heeft op oppervlakte en kwaliteit, respectievelijk omvang en kwaliteit leefgebied en omvang populatie, zoals aanwezig op de datum van aanwijzen. Dit is tevens het niveau van waaraf 'uitbreiding' en 'verbetering' nagestreefd moet worden.

Ten aanzien van de met dit wijzigingsbesluit toegevoegde habitattypen en soorten is dat anders. Aangezien het gaat om een correctie op de oorspronkelijke aanwijzingsbesluiten (en niet om het toevoegen van waarden die zich pas ná die besluiten hebben gevestigd) geldt voor de toegevoegde waarden dezelfde peildatum als voor de reeds eerder beschermde waarden. Die peildatum is dus de datum die in de afzonderlijke artikelen van dit wijzigingsbesluit wordt genoemd.

Onderbouwing van de wijzigingen

De met dit wijzigingsbesluit aangebrachte wijzigingen in de aanwijzingsbesluiten zijn in principe gebaseerd op de volgende bronnen:

- *voor habitattypen*: de habitattypenkaarten zoals opgesteld door de provincies, het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat en het Ministerie van Defensie. Voor de redenen om habitattypen op de kaarten op te nemen, dan wel (vanwege afwezigheid) niet op de kaarten op te nemen, wordt verwezen naar het voor deze habitattypenkaarten vervaardigde documentatiemateriaal. De habitattypenkaarten geven de situatie weer ten tijde van het publiceren van het aanwijzingsbesluit (en daarmee dus de situatie op de peildata voor dit wijzigingsbesluit).
- *voor soorten*: het, ten behoeve van dit wijzigingsbesluit, in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken opgestelde rapport 'Het voorkomen van Habitatrichtlijnsoorten in Habitatrichtlijngebieden. Advies ten aanzien van wijzigingen in de Natura 2000-aanwijzingsbesluiten' van G.I. Bos-Groenendijk, C.A.M. van Swaay, A.W. Gmelig Meyling, T. Termaat, J. van Deijk, B. Koese, J.T. Smit, R.C.M. Creemers, J. Kranenbarg, O. Bos, M. La Haye, V. Dijkstra, L. Sparrius & B. Odé (De Vlinderstichting, 2017).

Uitzonderingen hierop (en nadere toelichtingen¹⁴) betreffen de volgende gevallen:

- Afwezigheid van H2190A in *Waddenzee* (001): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende wateren niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H3120 in *Noordzeekustzone* (007): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar door middel van luchtfoto-analyse is vastgesteld dat de betreffende locatie reeds voor de aanmelding van het gebied onbegroeid was. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2130A in *Noordzeekustzone* (007): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H1330B in *Duinen Vlieland* (003): door een doorbraak van de dijk is het op de habitattypenkaart opgenomen, maar niet aangewezen, subtype *binnendijks* (H1330B) inmiddels het subtype *buitendijks* (H1330A) geworden. Omdat de subtypen als zodanig (Europeesrechtelijk gezien) geen afzonderlijk te beschermen eenheden zijn, maar alleen zijn onderscheiden om specifieke kwaliteiten te kunnen beschermen, doet zich de vraag voor of hier sprake is van verslechtering in de zin van artikel 6, lid 2, van de Habitatrichtlijn. Dat is in dit specifieke geval niet zo. De waarde voor de biodiversiteit is in de vorm van subtype A zelfs hoger dan in de vorm van subtype B. Het is dus niet noodzakelijk om de situatie ten tijde van aanwijzen te corrigeren in dit wijzigingsbesluit: het subtype is niet toegevoegd.
- Aanwezigheid van H9190 in *Van Oordt's Mersken* (015): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Aanwezigheid van H6230 in *Bakkeveense Duinen* (017): uit de vegetatiekartering-Mandefjild (2015) blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.
- Aanwezigheid van H6430A in *Rottige Meenthe & Brandemeer* (018): uit de vegetatie- en plantensoortenkartering Rottige Meente 2013 blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.
- Afwezigheid van H91D0 in *Lieftinghsbroek* (021): de 0,12 ha die met een eerder wijzigingsbesluit was aangeduid als Zompzegge-Berkenbroek blijkt, volgens deskundigen van de provincie Groningen, Natuurmonumenten en Alterra, een vorm van elzenbroekbos te zijn (waarbinnen op circa 2 are berken voorkomen) en daarmee dus niet te kwalificeren voor H91D0. Het habitattype wordt dus verwijderd.
- Aanwezigheid van H2320 in *Witterveld* (023): in Bijlage B.1 van het aanwijzingsbesluit werd vermeld dat kraaiheibegroeiingen alleen als kruidlaag van bossen voorkomen. Uit de habitatkaart (2013) blijkt dat dit een onjuiste veronderstelling is. Met dit wijzigingsbesluit is de tekst van het aanwijzingsbesluit weer conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007).
- Aanwezigheid van H3110 in *Dwingelderveld* (030): bij de afronding van de habitattypenkaart is gebleken dat een deel van wat tot H3130 was gerekend, vanwege de afwijkende vegetatie tot H3110 behoort. ⁽⁹⁾
- Aanwezigheid van H91D0 in *Dwingelderveld* (030): bij de afronding van de habitattypenkaart is gebleken dat de vegetatie van dit habitattype op de habitattypenkaart ten onrechte niet was herkend als behorend tot H91D0. ⁽⁹⁾
- Afwezigheid van H6510A in *Vecht- en Beneden-Reggegebied* (039): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen deels niet kwalificeren voor H6510A of (in één geval) door uitzaaiing buiten het natuurlijke verspreidingsgebied (introductie) zijn ontstaan. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H91F0 in *Vecht- en Beneden-Reggegebied* (039): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Afwezigheid van H4030 in *Boetelerveld* (041): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H4030. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2330 in *Sallandse Heuvelrug* (042): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen niet voorkomen in een zandverstuivingslandschap en om die reden niet kwalificeren voor H2330. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.

¹⁴ Ook worden gevallen gemeld die wel zijn overwogen op basis van de vermelding op een habitattypenkaart, maar die uiteindelijk niet in het besluit zijn overgenomen. Wijzigingen aangeduid met een nulletje ⁽⁹⁾ betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit. De genoemde uitzonderingen geven de situatie weer ten tijde van het publiceren van het ontwerpbesluit; inmiddels zijn vrijwel alle discrepanties gecorrigeerd op de habitattypenkaarten.

- Afwezigheid van H6510A in *Springendal & Dal van de Mosbeek* (045): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H6510A. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H3130 in *Lemselermaten* (048): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H3130. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H3260A in *Dinkelland* (049): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek (zoals aangekondigd in het ontwerpbesluit) is komen vast te staan dat het type afwezig is. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig. ⁽⁹⁾
- Afwezigheid van H6510A en H7140A in *Buurserzand & Haaksbergerveen* (053): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor deze typen. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Afwezigheid van H6510A in *Witte Veen* (054): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H6510A. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H6430B in *Zwarte Meer* (074): de bij de habitatkaart vermelde vermoedelijke aanwezigheid is bevestigd door vegetatieopnamen.
- Aanwezigheid van H6430A en H6430B in *Naardermeer* (094): de bij de habitatkaart vermelde mogelijke aanwezigheid van H6430A is bevestigd door veldwaarnemingen; daarbij bleek ook H6430B aanwezig te zijn.
- Aanwezigheid van H6430A en H6430B in *Veluwerandmeren* (076): de bij de habitatkaart vermelde vermoedelijke aanwezigheid is bevestigd door vegetatieopnamen.
- Afwezigheid van H2140B in *Kennemerland-Zuid* (088): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de beheerder is komen vast te staan dat de begroeiing tot H2130A behoort. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig. ⁽⁹⁾
- Aanwezigheid van H3140 in *Meijendel & Berkheide* (097): de begroeiingen blijken niet alleen in vochtige duinvalleien voor te komen, maar ook in infiltratiekanalen en om die reden moeten ze afzonderlijk worden aangewezen als H3140.
- Aanwezigheid van H1110B in *Duinen Goeree & Kwade Hoek* (101): op de habitatkaart is subtype A van H1110 opgenomen, maar gezien de ligging is duidelijk geworden dat het om subtype B gaat.
- Aanwezigheid van H1140B in *Duinen Goeree & Kwade Hoek* (101): op de habitatkaart is alleen het reeds aangewezen subtype A van H1140 opgenomen, maar gezien de ligging is duidelijk geworden dat het grootste deel van H1140 uit subtype B bestaat.
- Afwezigheid van H6510A in *Oude Maas* (108): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2130A in *Haringvliet* (109): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op een aangelegd zandlichaam en om die reden niet kwalificeren voor H2130A. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2170 in *Haringvliet* (109): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H91E0C in *Biesbosch* (112): dit subtype is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen kwalificeren voor het reeds aangewezen subtype H91E0A, omdat het (in afwijking van wat de vegetatiecode suggereerde) om wilgenbos blijkt te gaan. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2170 en H6430B in *Voordelta* (113): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot deze typen behoren. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2130C in *Grevelingen* (115): dit type is (naast subtype A) op de habitattypenkaart opgenomen, maar uit de vegetatiekundige onderbouwing blijkt dat alle grijze duinen (H2130) tot subtype A behoren. Een toevoeging van subtype C in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H1310B in *Oosterschelde* (118): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat hiermee H1310A werd bedoeld. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig. ⁽⁹⁾
- Afwezigheid van H2120 in *Oosterschelde* (118): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op aangelegde locaties en om die reden niet kwalificeren voor H2120. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2170 en H2190B in *Oosterschelde* (118): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld

dat de betreffende begroeiingen niet tot deze typen behoren, dan wel (in één geval bij H2190B) op een aangelegde locatie voorkomen. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.

- Afwezigheid van H1140A in *Westerschelde & Saeftinghe* (122): dit type is door een vertaalfout op de habitattypenkaart opgenomen; de locaties blijken alle tot andere habitattypen behoren, vooral H1130. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H2130A in *Westerschelde & Saeftinghe* (122): uit veldonderzoek n.a.v. een vegetatieopname blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.
- Aanwezigheid van H9120 in *Weerter- en Budelerbergen & Ringselven* (138): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Afwezigheid van H91E0C in *Weerter- en Budelerbergen & Ringselven* (138): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op veenbodems buiten een beekdal en om die reden niet kwalificeren voor H91E0C. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H91D0 in *Groote Peel* (140): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor H91D0. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H9160A in *Sint Jansberg* (142): bij de afronding van de habitattypenkaart is gebleken dat een deel van wat tot H9120 was gerekend, vanwege de afwijkende vegetatie tot H9160A blijkt te behoren. (°)
- Afwezigheid van H3260B, H6230, H6510A en H91E0A in *Maasduinen* (145): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor deze typen. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H6430A, H6430C en H91F0 in *Maasduinen* (145): uit veldonderzoek door de provincie blijkt dat deze typen ten onrechte op de habitatkaart ontbreken.
- Afwezigheid van H91D0 in *Sarsven en De Banen* (146): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor H91D0. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H91E0C in *Sarsven en De Banen* (146): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op locaties die niet onder invloed van een beek staan en om die reden niet kwalificeren voor H91E0C. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H4030 en H91E0A in *Swalmdal* (148): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor deze typen. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H3130 in *Meinweg* (149): bij de verbetering van de habitattypenkaart is gebleken dat een deel van wat tot H3160 was gerekend, vanwege de afwijkende vegetatie tot H3130 blijkt te behoren. (°)
- Aanwezigheid van H6410 in *Meinweg* (149): bij de verbetering van de habitattypenkaart is gebleken dat de vegetatie van dit habitatype op de habitattypenkaart ten onrechte niet was herkend als behorend tot H6410. (°)
- Afwezigheid van H91F0 in *Bunder- en Elslooërbos* (153): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken te behoren tot een naastgelegen, reeds aangewezen habitatype. Toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2330 in *Brunsummerheide* (155): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op locaties op dekzand dat is gestort op het van nature aanwezige Miocene zeezand. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig. Het habitatype wordt dus verwijderd.
- Afwezigheid van H6410 in *Brunsummerheide* (155): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken te behoren tot een reeds aangewezen habitatype. Toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H9120 in *Brunsummerheide* (155): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Aanwezigheid van H4030 in *Geuldal* (157): uit veldonderzoek door de provincie blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Waddenzee (001) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 januari 2009, DRZO/2008-001; gewijzigd op 25 november 2013, PDN/2013-001, en op 30 maart 2017, N&B/2017-001)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2160 en H2190:

H2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Kruiwilgstruwelen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1103 en H1364:

H1340	*Noordse woelmuis (<i>Microtus oeconomus arenicola</i>)
H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1365:

H1903	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2160 en H2190:

H2170	Kruiwilgstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt op meerdere plaatsen voor in het gebied, met name in de kwelgevoede overgang van duinen naar kwelders.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1103 en H1364:

H1340	*Noordse woelmuis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De noordse woelmuis komt binnen het gebied alleen voor op het eiland Texel (op De Schorren en langs de Mokbaai), waarbij de deelpopulatie in het gebied Waddenzee samen met die in het gebied Duinen en Lage Land Texel één samenhangende populatie vormt. Uitbreiding van leefgebied en populatie is in de genoemde deelgebieden niet mogelijk; de kwaliteit is reeds voldoende.

H1351	Bruinvis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bruinvis wordt in de gehele Waddenzee regelmatig waargenomen. De populatie maakt deel uit van die in de gehele Noordzee. Het behoud van de omvang van het leefgebied en de populatie in de Waddenzee maakt dan ook deel uit van een generieke bescherming op internationaal niveau. Er is in dit gebied gekozen voor behoud van de kwaliteit van het leefgebied omdat de kwaliteit daarvan al voldoende is.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1365:

H1903	Groenknolorchis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De groenknolorchis komt alleen aan de randen van de Waddenzee voor. Meestal betreft het populaties waarvan het grootste deel in vijf aangrenzende Natura 2000-gebieden voorkomt. Gezien de vrij beperkte omvang, maar goede kwaliteit van de leefgebieden is behoud in dit gebied voldoende.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype kruiwilgstruwelen (H2170), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zevende, achtste en negende alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort noordse woelmuis (H1340), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bruinvis (H1351), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort groenknolorchis (H1903), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2160 en H2190B:

H2170 – Kruiwilgstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud ²	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud ²	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Lokaal uitbreiding oppervlakte van goed ontwikkelde vormen en lokaal verbetering kwaliteit.

² De oppervlakte mag afnemen ten gunste van het habitattypen vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doeleendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen kruipwilgstruwelen is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. De lokale uitbreiding- en verbeteringdoelstelling ligt in het gebied Duinen Den Helder – Callantsoog (084). Het habitattypen komt hier in geringe mate voor in matige tot goede kwaliteit en het gebied heeft goede potentie voor herstel.

In bijlage B.4.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1103 en H1364:

H1340 – *Noordse woelmuis Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit [*]
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	behoud	C	aanwijzingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

H1340 – *Noordse woelmuis Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de noordse woelmuis is op het aspect leefgebied beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Landelijke uitbreiding van de populatie wordt vooral beoogd in de Friese gebieden omdat het leefgebied vooral daar sterk versnipperd is geraakt. De doelstellingen uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied en uitbreiding populatie zijn verder neergelegd in gebieden die daarvoor mogelijkheden bieden (bijvoorbeeld in het kader van natuurontwikkeling) of waar duidelijke aanwijzing is dat de soort recent is achteruitgegaan. In Duinen en Lage Land Texel (002) staat het doel voor omvang van het leefgebied op “behoud” omdat de soort al over het gehele eiland voorkomt. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is vooral nodig om de populatie weerstand te kunnen laten bieden tegen concurrentie met andere diersoorten. In de aangrenzende Waddenzee (001) is ook de kwaliteit van het leefgebied al goed. In IJsselmeer (072) en Oosterschelde (118) is op het aspect kwaliteit van de landelijke opgave afgeweken. In de Oosterschelde is de kwaliteit al op orde; derhalve is behoud voldoende. In het IJsselmeer is afgeweken omdat hier de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit beperkt zijn. In Krammer-Volkerak (114) is afgeweken omdat verwacht wordt dat de oppervlakte geschikt leefgebied (eilanden) nagenoeg gelijk zal blijven.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1365:

H1351 – Bruinvis Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	behoud	B1	wijzigingsbesluit ¹
113	Voordelta	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit ²
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 4 oktober 2012, nr.20040.

² Wijzigingsbesluit Vlakte van de Raan, Staatscourant 20 maart 2013, nr.7442.

De landelijke staat van instandhouding van de bruinvis is beoordeeld als “matig ongunstig”¹⁵. De landelijke doelstelling sluit wat het aspect leefgebied betreft daarop aan: “behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie” (zie de toelichting in de tweede alinea). Het aspect populatie wordt, ondanks een geschat aantal bruinvissen dat hoger is dan de referentiewaarde, gewaardeerd met een matig ongunstige staat van instandhouding omdat de populatie een onevenwichtige leeftijdsopbouw lijkt te hebben¹⁶. De oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding kunnen op basis van de beschikbare informatie niet worden gekoppeld aan de afzonderlijke gebieden omdat de populatie in de Nederlandse Noordzee deel uitmaakt van een veel grotere populatie van de zuidelijke Noordzee.

¹⁵ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007) (Stcrt.2012, 200400).

¹⁶ Natura 2000-profiel Bruinvis (2014): beoordelingsaspect populatie.

Op basis van beschikbare informatie met betrekking tot de specifieke ecologische functie voor de bruinvis kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Noordzee anderzijds. Bescherming van de sterk mobiele soort in een specifiek gebied is daarom niet geëigend, maar moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen (het zuidelijke deel van de Noordzee). Hiervoor is een generieke, Noordzee-brede aanpak nodig. Het Bruinvisbeschermingsplan¹⁷ gaat daarom uit van het beginsel dat generieke bescherming meer geëigend is dan bescherming in een specifiek gebied.

De doelstelling voor de gebieden Noordzeekustzone (007), Voordelta (113) en Vlakte van de Raan (163) sluiten aan bij de landelijke doelstelling. Voor de gebieden Doggersbank (164) en Klaverbank (165) is behoud tot doel gesteld om verdere achteruitgang te voorkomen. In de gebieden Waddenzee (001), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) is gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied omdat de kwaliteit daarvan reeds voldoende goed is. De oorzaken van de matig ongunstige staat van instandhouding (zoals genoemd in het profiel voor deze soort) zijn niet van toepassing in deze gebieden.

Met deze benadering, waarbij een generieke, Noordzee-brede aanpak voor de bescherming van de bruinvis (ook buiten Natura 2000-gebieden) is aangevuld met een verbeterdoel in een deel van de gebieden, wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het leefgebied nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier.

H1903 – Groenknolorchis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de habitatsoort groenknolorchis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”¹⁸. De landelijke opgave sluit hierop aan. De kansen voor uitbreiding van populaties zijn in de meeste gebieden echter beperkt; er is daarom veelal voor een behoudopgave gekozen. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Duinen Schiermonnikoog (006) en Weerribben (034) is voor een behoudopgave gekozen, omdat de biotoop hier in voldoende mate en kwaliteit voorkomt. De behoudopgave in Waddenzee (001) en Noordzeekustzone (007) sluit hierop aan, omdat het dezelfde populaties betreft als die op de genoemde eilanden. In de Deltagebieden (Grevelingen (115) en Westerschelde & Saeftinghe (122)), hangen de ontwikkelingen van de populatie samen met de fluctuerende waterstanden en natuurlijke successie. In het IJsselmeer (072) worden de mogelijkheden voor herstel of uitbreiding zeer laag ingeschat. In de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen (085), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) gaat het om kleine populaties, waarvoor momenteel geen tot weinig uitbreidingsmogelijkheden worden gezien.

¹⁷ Camphuysen C.J. & M.L. Siemensma (2011). Conservation plan for the Harbour Porpoise Phocoena phocoena in The Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ Report 2011-07, Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel.

¹⁸ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de achttiende zienswijze (betreffende de noordse woelmuis) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat de kwelders van Texel slechts een marginale betekenis zouden hebben als leefgebied (vanwege de noodzaak tot herkolonisatie na springtij). Uit nader onderzoek (met verduidelijkte criteria ten aanzien van bestendig gebruik en minimale populatieomvang) is echter gebleken dat er wel degelijk een bestendige populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen en Lage Land Texel (002) als Natura 2000-gebied (besluit van 13 februari 2009, DRZO/2008-002; gewijzigd op 30 september 2011, PDN/2011-002)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1310 en H1330:

H1320	Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Slijkgrasvelden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2190 en H7210:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	<i>Verkorte naam</i> Heischrale graslanden

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)
H6430C	Ruigten en zomen (<i>droge bosranden</i>)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1340 en H1903:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
--------------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1310 en H1330:

H1320	Slijkgrasvelden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit voor in De Slufter en langs de Mokbaai.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2190 en H7210:

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid in de duinen voor, met een kleine oppervlakte en een goede kwaliteit. De potenties voor uitbreiding zijn gering.

H6430	Ruigten en zomen
--------------	-------------------------

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A), ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) en ruigten en zomen (<i>droge bosranden</i>).
Toelichting	Subtype A komt met een kleine oppervlakte voor in de Buiten Muy en subtype B komt met een vrij beperkte oppervlakte voor in deelgebied Dijkmanshuizen. Beide hebben een matige kwaliteit en weinig potentie voor verbetering. Subtype C komt echter in een bijzondere vorm (als droge ruigte met gifsla) over een vrij grote oppervlakte voor in het zuiden van het gebied; uitbreiding en verbetering is voor dit subtype niet nodig.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1340 en H1903:

H1364	Grijze zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De betrekkelijk klein aantallen grijze zeehonden, die langs de westrand van dit gebied worden waargenomen, zijn onderdeel van de grote Noordzeepopulatie. Moeders met jongen gebruiken de duinen van Texel als hoogwatervluchtplaats in de late winter en het vroege voorjaar.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype slijkgrasvelden (H1320), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De vierde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de vijfde en de zesde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), *harig wilgenroosje* (subtype B) en *droge bosranden* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een negende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1310B en H1330A:

H1320 – Slijkgrasvelden Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievitpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ In een deel van de gebieden mag het areaal afnemen ten gunste van het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (H1310A). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype slijkgrasvelden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling met betrekking tot de oppervlakte sluit hierop aan. De zeer ongunstige kwaliteit van het habitatype in Nederland wordt veroorzaakt door het geheel of vrijwel geheel verdwenen zijn van de belangrijkste typische soort klein slijkgras. Daarvan komen

geen goed ontwikkelde vormen meer voor. Het habitatype komt wel veel voor in een vorm met engels slijkgras, waarvan de kwaliteit lager wordt beoordeeld, omdat deze soort hier niet van nature voorkomt maar in de negentiende eeuw is aangeplant. Deze matige vorm ontstaat vaak op plekken waar kwelders eroderen. Daarom mag in een deel van de gebieden het areaal afnemen ten gunste van het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (H1310A). Herstel van de kwaliteit van de door klein slijkgras gedomineerde vormen van het habitatype wordt op dit moment niet als haalbaar gezien, doordat de vegetaties tegenwoordig geheel uit engels slijkgras bestaan. Het landelijk doel is daarom behoud van de kwaliteit. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2190D en H7210:

H6230 – *Heischrale graslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Petteerderduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer

de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal gedefinieerd (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

H6430C – Ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ¹	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	uitbreiding	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
158	Kunderberg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
160	Savelsbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H6430C – Ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit	

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitattypen stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke opgave. De kwaliteit van het habitattypen is in de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Noordhollands Duinreservaat (087), Zeldersche Driessen (143), Maasduinen (145), Kunderberg (158) en Maas bij Eijsden (167) goed waardoor behoud van de huidige kwaliteit voldoende is.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1340 en H1903:

H1364 – Grijs zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als “gunstig”. Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als “matig ongunstig”.

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoordde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzee-

kustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behouddoelstelling. De Noordzee-kustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht. Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlake van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplan-ten of door het gebied trekken.

In paragraaf 2.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het als tweede genummerde antwoord op de eerste zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
  2. De zienswijze is deels overgenomen.
Het habitattypen blauwgraslanden is vervallen omdat het niet aanwezig blijkt te zijn. Zie verder bijlage B.1 van deze Nota van toelichting. Voor de overige habitattypen zie het antwoord bij (1).

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tweede alinea van het antwoord op de derde zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:

Het habitattypen H6230 (heischrale graslanden) blijkt in het gebied voor te komen. Het habitattypen H6410 (blauwgraslanden) is verwijderd ten opzichte van het ontwerp-aanwijzingsbesluit, conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied.
- Het antwoord op de negende zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:

De zienswijze is niet overgenomen.
Het habitattypen H6230 (heischrale graslanden) blijkt in het gebied voor te komen. Er is echter geen juridische grond om het verzoek te honoreren om heischrale graslanden uit te breiden ten koste van duinheide met kraaihei (H2140). De zorg die is geuit over mogelijk tegengestelde doelen van de noordse woelmuis en heischrale graslanden wordt niet gedeeld. De instandhoudingsdoelstelling voor H6410 (blauwgraslanden) is vervallen (zie bijlage B.1. van de Nota van toelichting). Een verzoek om blauwgraslanden uit te breiden ten koste van vochtige duinvalleien is hiermee ook beantwoord.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Vlieland (003) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 januari 2009, DRZO/2008-003; gewijzigd op 17 februari 2010, PDN2009-242)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1330 en H2120:

H2110	Embryonale wandelende duinen
	<i>Verkorte naam</i> Embryonale duinen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1903:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
--------------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1330 en H2120:

H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattypen komt langs een groot deel van de buitengrens van het gebied voor, in een smalle zone op de overgang van de duinen naar het strand.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1903:

H1364	Grijze zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De betrekkelijk klein aantallen grijze zeehonden, die verspreid langs de randen van dit gebied worden waargenomen, zijn onderdeel van de grote Noordzeepopulatie. De prioriteit van de bescherming in de duinen van Vlieland ligt bij het gebruik als hoogwatervluchtplaats in de late winter en het vroege voorjaar door moeders met jongen.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype embryonale duinen (H2110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zesde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatype grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1330A en H2120:

H2110 – Embryonale duinen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	<i>Duinen Vlieland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het grootste deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype embryonale duinen is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Met één uitzondering zijn de gebiedsdoelen in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Het gebiedsdoel voor Schoorlse Duinen (086) wijkt af van het landelijk doel op het aspect oppervlakte. Het habitatype is langs de Hollandse kust betrekkelijk zeldzaam en door recente inrichtingsmaatregelen is er een situatie ontstaan met uitbreidingsmogelijkheden voor het habitatype in dit gebied. Met een uitbreidingsdoelstelling wordt beoogd optimaal gebruik te maken van de ecologische potenties van het gebied.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1903:

H1364 – Grijze zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als “gunstig”. Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als “matig ongunstig”.

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstoringen meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behoudoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlakte van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

In paragraaf 4.2 van bijlage C worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea van het antwoord op de eerste zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:

De zienswijze is niet overgenomen.

Embryonale duinen (H2110) en witte duinen (H2120) verkeren op het aspect oppervlakte landelijk in een gunstige staat van instandhouding, waardoor de landelijke doelstelling voor oppervlakte behoud is. De doelstelling voor Vlieland sluit hierop aan. Vanuit de systematiek is er dus geen aanleiding om het doel op Vlieland te wijzigen. Daarnaast is in het Waddengebied momenteel

genoeg dynamiek aanwezig zodat het type altijd in voldoende mate en van voldoende kwaliteit aanwezig zal zijn.

- De laatste volzin van het antwoord op de tweede zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
Embryonale duinen (H2110) en witte duinen (H2120) hebben een behoudsdoelstelling.
- Het antwoord op de zevende zienswijze (betreffende de Kroon's Polders) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging. Voor Duinen Vlieland is, conform het ontwerpbesluit, uitsluitend een instandhoudingsdoelstelling opgenomen voor het buitendijkse subtype van het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330A). De gebiedsbeschrijving is niet bedoeld als uitputtende en gedetailleerde opsomming van het voorkomen van een habitat(sub)type.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Terschelling (004) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 januari 2009, DRZO/2008-004; gewijzigd op 28 mei 2015, PDN/2015-004)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1831:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
--------------	--

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1831:

H1364	Grijze zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De betrekkelijk klein aantallen grijze zeehonden, die verspreid langs de randen van dit gebied worden waargenomen, zijn onderdeel van de grote Noordzeepopulatie. De prioriteit van de bescherming in de duinen van Terschelling ligt bij het gebruik als hoogwatervluchtplaats in de late winter en het vroege voorjaar door moeders met jongen.

In bijlage B.1 (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een tiende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1831:

H1364 – Grijze zeehond						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	<i>Duinen Terschelling</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H1364 – Grijze zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als "gunstig". Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als "matig ongunstig".

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking van de populatie leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstoring van activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behoudoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlake van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Ameland (005) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 januari 2009, DRZO/2008-005)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H2120:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
	Verkorte naam Schorren en zilte graslanden

betreft het subtype:

H1330A	Schorren en zilte graslanden (<i>buitendijks</i>)
--------	---

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1903:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
-------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H2120:

H1330	Schorren en zilte graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattypen schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A) komt verspreid voor op de overgang van de duinen naar het Natura 2000-gebied Waddenzee. Er is vrij veel variatie in plantengemeenschappen, zodat behoud van kwaliteit voldoende is.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1903:

H1364	Grijze zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De betrekkelijk klein aantallen grijze zeehonden, die langs de noordrand van dit gebied worden waargenomen, zijn onderdeel van de grote Noordzeepopulatie. De prioriteit van de bescherming in de duinen van Ameland ligt bij het gebruik als hoogwatervluchtplaats in de late winter en het vroege voorjaar door moeders met jongen.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattypen schorren en zilte graslanden (H1330), *buitendijks* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zesde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2120:

H1330A – Schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	<i>Duinen Ameland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitattypen schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Waddenzee (001) en Westerschelde & Saeftinghe (122) herbergen tezamen meer dan 80% van de landelijke oppervlakte en kunnen daarmee ook de grootste bijdrage leveren aan de herstelopgave. In de andere gebieden is het habitattypen reeds in goede kwaliteit aanwezig (dus behoud is voldoende) of is herstel waarschijnlijk niet mogelijk gegeven de getijdendemping ten gevolge van de aanleg van de stormvloedkering (Oosterschelde (118)). In Zwin & Kievittepolder (123) daarentegen wordt verbetering kwaliteit, door toename aan dynamiek als gevolg van de uitbreiding van het gebied, wel mogelijk geacht. In het westelijke deel van de Westerschelde wijkt

de oppervlakte kwelders sterk af van de natuurlijke situatie. Hier vindt nog steeds afbraak van schorren plaats. Daarom wordt hier uitbreiding van de oppervlakte nagestreefd. Met deze gebiedsdoelstellingen wordt de landelijke doelstelling voldoende afgedekt.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1903:

H1364 – Grijs zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
005	<i>Duinen Ameland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als “gunstig”. Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als “matig ongunstig”.

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstoringen meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behoudsdoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlakte van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Noordzeekustzone (007) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 januari 2009, DRZO/2008-007; gewijzigd op 14 maart 2011, PDN/2010-326, op 4 oktober 2012, PDN/2012-007, en op 18 oktober 2012, PDN/2012-007-2)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1365:

H1903	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1365:

H1903	Groenknolorchis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De groenknolorchis komt alleen aan de randen van de Noordzeekustzone voor; het betreft populaties voorvan het grootste deel in vijf aangrenzende Natura 2000-gebieden voorkomt ¹ . Gezien de vrij beperkte omvang, maar goede kwaliteit van de leefgebieden is behoud in dit gebied voldoende.

¹ Na dit ontwerpbesluit zal een ontwerpbesluit worden opgesteld waarin de grenzen van de vijf aangrenzende Natura 2000-gebieden zeewaarts worden verruimd. Het is niet uitgesloten dat daarmee alle (deel)populaties van de groenknolorchis tot die vijf gebieden gaan behoren. Als dat het geval is, zal het doel in het gebied Noordzeekustzone vervallen in het definitieve 'Wijzigingsbesluit Aanwezige waarden'.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een zevende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort groenknolorchis (H1903), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1365:

H1903 – Groenknolorchis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
007	<i>Noordzeekustzone</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de habitatsoort groenknolorchis is op de aspecten

populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”¹⁹. De landelijke opgave sluit hierop aan. De kansen voor uitbreiding van populaties zijn in de meeste gebieden echter beperkt; er is daarom veelal voor een behoudopgave gekozen. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Duinen Schiermonnikoog (006) en Weerribben (034) is voor een behoudopgave gekozen, omdat de biotoop hier in voldoende mate en kwaliteit voorkomt. De behoudopgave in Waddenzee (001) en Noordzeekustzone (007) sluit hierop aan, omdat het dezelfde populaties betreft als die op de genoemde eilanden. In de Deltagebieden (Grevelingen (115) en Westerschelde & Saefthinghe (122)), hangen de ontwikkelingen van de populatie samen met de fluctuerende waterstanden en natuurlijke successie. In het IJsselmeer (072) worden de mogelijkheden voor herstel of uitbreiding zeer laag ingeschat. In de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen (085), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) gaat het om kleine populaties, waarvoor momenteel geen tot weinig uitbreidingsmogelijkheden worden gezien.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Groote Wielen (009) als Natura 2000-gebied (besluit van 27 december 2010, PDN/2010-009)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1134 en H1318:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1134 en H1318:

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt voor op meerdere locaties, verspreid over het gebied, vooral in sloten maar ook wel aan de rand van de grotere plassen. De populatieomvang lijkt niet groot te zijn.

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad is pas in 2012 in het gebied aangetroffen, maar kennelijk eerder over het hoofd gezien. De soort blijkt op meerdere locaties in plassen en vaarten voor te komen.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De vierde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007), maar conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
- Een vijfde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort rivierdonderpad (1163), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1134 en H1318:

¹⁹ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weertse- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschapen.

H1163 – Rivierdonderpad
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied
[ten behoeve van behoud populatie¹]²

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ³	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

¹ Uit de toelichting in het Natura 2000 doelendocument (2006) blijkt dat de populatiedoelstelling behoud is, hoewel dat niet expliciet is vermeld in de doelstelling zelf.

² Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied als "matig ongunstig"²⁰ beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivierdonderpadden, waaronder de "beekdonderpad" (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de "gewone" rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, voornamelijk als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

²⁰ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010) als Natura 2000-gebied (besluit van 27 december 2010, PDN/2010-009)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H6430:

H7140	Overgangs- en trilveen
	<i>Verkorte naam</i> Overgangs- en trilvenen

betreft het subtype:

H7140B	Overgangs- en trilvenen (<i>veenmosrietlanden</i>)
---------------	--

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1318:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H6430:

H7140	Overgangs- en trilvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, <i>veenmosrietlanden</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype overgangs- en trilvenen, <i>veenmosrietlanden</i> (subtype B) komt, met goede kwaliteit, vooral voor in het deelgebied Vogelhoek, in het zuidwesten van het gebied, en lokaal ook langs de Fluessen. Omdat de potenties voor uitbreiding niet groot zijn, is behoud voldoende.

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt zeer lokaal voor in het deelgebied Vogelhoek (in het zuidwesten van het gebied). Omdat de potenties voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering niet groot zijn, is behoud voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1318:

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper is tot op heden alleen waargenomen in het zuidelijk deel van het gebied, van de Fluessen tot de Morra. Het aantal gevangen individuen suggereert een vrij kleine populatieomvang.

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad is verspreid over de deelgebieden op veel verschillende locaties waargenomen, tot nu toe alleen langs de grote plassen

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype overgangs- en trilvenen (H7140), *veenmosrietlanden* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit

- onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort rivieronderpad (H1163), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6430B:

H7140B – Overgangs- en trilvenen, veenmosrietlanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Meer dan de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan echter de landelijke doelstelling nagestreefd worden. In het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt uitbreiding van de oppervlakte of verbetering van de kwaliteit bijvoorbeeld niet realistisch geacht, gezien de geringe potentie voor herstel van de benodigde kalkrijke kwel. In het gebied De Wieden (035) wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de oppervlakte beoogd. Er is reeds een grote oppervlakte van dit habitatype aanwezig in het gebied en er is geen potentie om deze verder uit te breiden. In het voormalig brakwaterveen Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090) is het doel voor dit subtype ook op behoud van de oppervlakte gesteld. Reden hiervoor is dat het habitatype over een relatief grote oppervlakte voorkomt. Ook wordt hier, evenals in het gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), behoud van de kwaliteit beoogd. Snelle verzuring en verbossing vergen in deze gebieden reeds grote inspanningen om de kwaliteit te behouden. Ook in de gebieden Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Eilandspolder (089) en Polder Westzaan (091) wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling. De kansen voor nieuwvorming zijn onduidelijk en de meeste andere gebieden hebben een beter perspectief voor verbetering van de kwaliteit.

H91D0 – *Hoogveenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerfeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkernel op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1318:

H1149 – Kleine modderkruiper
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weertse- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschap-pen.

H1163 – Rivierdonderpad
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied
[ten behoeve van behoud populatie¹]²

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	<i>Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ³	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

¹ Uit de toelichting in het Natura 2000 doelendocument (2006) blijkt dat de populatiedoelstelling behoud is, hoewel dat niet expliciet is vermeld in de doelstelling zelf.

² Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied als "matig ongunstig"²¹ beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivierdonderpadden, waaronder de "beekdonderpad" (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de "gewone" rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, voornamelijk als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

²¹ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Alde Feanen (013) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-013)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H6410:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)

- De tekst betreffende H7140 wordt vanwege de toevoeging van subtype A als volgt gewijzigd:

H7140	Overgangs- en trilveen
	<i>Verkorte naam</i> Overgangs- en trilvenen

betreft de subtypen:

H7140A	Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)
H7140B	Overgangs- en trilvenen (<i>veenmosrietlanden</i>)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1134:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H6410:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	De subtypen <i>moerasspirea</i> (subtype A) en <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) van het habitatype ruigten en zomen komen beide verspreid in het gebied voor, voor zover bekend alleen met een matige kwaliteit. Voor subtype B is behoud voldoende, omdat dit gebied niet van groot belang is voor het subtype en omdat de brakke variant er niet kan voorkomen.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H7140 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype A):

H7140	Overgangs- en trilvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit overgangs- en trilvenen, <i>veenmosrietlanden</i> (subtype B).
Toelichting	In het gebied komt het habitatype overgangs- en trilvenen met goede en matige kwaliteit voor, vooral in de vorm van <i>veenmosrietlanden</i> (subtype B). Omdat de landelijke staat van instandhouding daarvan matig ongunstig is en er herstelpotenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Daarnaast komt op meerdere locaties het subtype <i>trilvenen</i> (subtype A) voor, vooral in het centrum van het gebied. Het betreft een relatief basenarme vorm. Omdat er weinig potenties zijn voor uitbreiding of verbetering, is behoud voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1134:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel komt (sinds 2003) met name voor in sloten en petgaten in deelgebied It Wikelslân (in het noordoosten van het gebied). Vanwege de beoogde kwaliteitsverbetering van meren met krabben-scheer en fonteinkruiden (H3150) mag worden verwacht dat het leefgebied van hogere kwaliteit zal worden en zich zal uitbreiden, waardoor de populatie zal groeien.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A) en *harig wilgenroosje* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *trilvenen* (H7140A) van het habitatype overgangs- en trilvenen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast het subtype *veenmosrietlanden* (subtype B) waar reeds een doelstelling voor is opgenomen.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6410:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	<i>Alde Feanen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
018	Rottige Meenthe & Brandermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	<i>Alde Feanen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

H7140A – Overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	<i>Alde Feanen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit

H7140A – Overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Alde Feanen (013), Vecht- en Beneden-Reggegebied (039), Dinkelland (049), IJsselmeer (072) en Regte Heide & Riels Laag (134) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn en er weinig zicht is op herstel.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1134:

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gevlekte witsnuitlibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In

het Noordhollands Duinreservaat (087) is de kwaliteit van het leefgebied echter al goed. In het Holtigerveld (029) en het Lonnekermeer (051) is het perspectief voor de soort reeds goed en de mogelijkheden voor herstel van het leefgebied zijn beperkt. In het Fochteloërveen (023), het Drentsche Aa-gebied (025), het Korenburgerveen (061) komt de soort in een niet-optimaal leefgebied voor en daarom is in deze gebieden voor een behoudsdoelstelling gekozen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Van Oordt's Mersken (015) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-015)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H4010:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	<i>Verkorte naam</i> Zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H6410:

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	<i>Verkorte naam</i> Oude eikenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H4010:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt in de vorm van de Associatie van Vlottende bies voor in een ven ten noorden van het Koningsdiep, te midden van schraallanden behorende tot H6230 en H6410. Behoud is voldoende, omdat de kwaliteit al goed is en de potenties voor uitbreiding gering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H6410:

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt voor in het zuidoosten van het gebied. De bosopstand zelf is niet oud, maar komt wel voor op een oude bosgroeiplaats. Behoud is voldoende, omdat er weinig potentie is voor uitbreiding of verbetering.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Na de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H4010A:

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitattypen zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitattypen is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²². De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitattypen bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitattypen al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempensland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitattypen mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6410:

²² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

H9190 – Oude eikenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²³. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Wijnjeterper Schar (016) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-016)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H4010:

H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
	Verkorte naam Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	Verkorte naam Zwakgebufferde vennen
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
	Verkorte naam Zure vennen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H4010:

²³ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt voor op één locatie in het zuiden van het gebied en heeft last van vergrassing; verbetering van kwaliteit is dus noodzakelijk.
H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met goede kwaliteit, voor op twee locaties. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden voor uitbreiding zijn.
H3160	Zure vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een geringe oppervlakte voor in het zuidwesten van het gebied, met een deels goede en deels matige kwaliteit. Behoud daarvan is voldoende, gezien de beperkte mogelijkheden voor verbetering.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zure vennen (H3160), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H4010A:

H2320 – Binnenlandse kraaiheibegroeiingen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	<i>Wijnjeterper Schar</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit

Ruim 50% van het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten op het aspect oppervlakte aan op de landelijke doelstelling. Verbetering van de kwaliteit is lokaal van belang voor herstel van populaties van onder andere levermossen en wolfsklauwen die nationaal bedreigd zijn. Deze doelstelling is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden hiervoor liggen.

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²⁴. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense

²⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

H3160 – Zure vennen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Dwingelderveld (030) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld). Een deel van de zure vennen kan zich door verlanding ontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In een aantal gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Landgoederen Brummen (058), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunsummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze is aanvankelijk niet overgenomen, omdat werd verondersteld dat het habitatype slechts met een verwaarloosbare oppervlakte voorkomt. Uit de daarna gemaakte habitattypenkaart is echter gebleken dat de omvang voldoende groot is, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Bakkeveense Duinen (017) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-017)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2330 en H3160:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	<i>Verkorte naam</i> Zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H4010:

H4030	Droge Europese heide
	<i>Verkorte naam</i> Droge heiden

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	<i>Verkorte naam</i> Heischrale graslanden

H7110	*Actief hoogveen
	<i>Verkorte naam</i> Actieve hoogvenen

betreft het subtype:

H7110B	*Actieve hoogvenen (<i>heideveentjes</i>)
---------------	---

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	<i>Verkorte naam</i> Pioniervegetaties met snavelbiezen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met een matige en goede kwaliteit, voor in vier vennen in het zuidwesten van het gebied. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en verbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H4010:

H4030	Droge heiden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid in het gebied voor, met name in het oosten. De mate van vergrassing is heel wisselend. Er zijn mogelijkheden voor vermindering van de vergrassing, wat niet alleen een kwaliteitsverbetering betekent, maar ook kan leiden tot enige uitbreiding van het habitatype.

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt in het zuidwesten en het noorden van het gebied voor, met een vrij grote oppervlakte. De kwaliteit is niet hoog, maar wel goed. Het betreft alleen de droge vorm. Behoud is voldoende, omdat de potenties voor (verdere) uitbreiding en verbetering niet hoog worden ingeschat.

H7110	*Actieve hoogvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype komt voor in enkele verlande dobben in het centrum van het gebied. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en verbetering.

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
--------------	---

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte, maar een goede kwaliteit, voor in een natuurlijke gradiënt met heide, hoogveen en open water aan de rand van de twee dobben. Behoud is voldoende omdat de kwaliteit al goed is en de mogelijkheden voor uitbreiding gering.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Na de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype actieve hoogvenen (H7110), *heideveentjes* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130 – Zwakgebufferde vennen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	<i>Bakkeveense Duinen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitattypen zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitattypen is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²⁵. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitattypen bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkel-land (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitattypen al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitattypen mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

- De volgende alinea's worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H4010A:

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

²⁵ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcr. 2011, 4458).

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buuserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitattypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochtelooerveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Woodse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

H7110B – *Actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
039	Vecht – en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit

Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt sterk verspreid over doorgaans kleine oppervlakten voor. Vanwege het ontbreken van complete gegevens over het voorkomen van dit subtype is voor de berekening van de relatieve bijdragen uitgegaan van een geschatte landelijke oppervlakte van 150 ha. Daarvan uitgaande zou ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte zijn opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte is in enkele gebieden gekozen voor een behoudsdoelstelling. In deze gebieden gaat het in de meeste gevallen om slechts één of enkele vennen en is er geen ruimte voor uitbreiding van de oppervlakte.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft²⁶. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Rottige Meenthe & Brandemeer (018) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-018)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4010 en H6410:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	<i>Verkorte naam</i> Heischrale graslanden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H7140:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
---------------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4010 en H6410:

H6230	*Heischrale graslanden
--------------	------------------------

²⁶ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, in smalle stroken, verspreid voor op legakkers in het zuiden van het gebied. Het betreft alleen de droge vorm. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en verbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H7140:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt voor in de verlandingszone van de Veendijk, langs de vaart aan de noordrand van het gebied.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype Heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H4010B en H6410:

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgrveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitattypen heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitattypen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattypen. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H7140A:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x

H6430A – Ruigten en zomen, *moerasspirea*
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Lieftingsbroek (021) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-021; gewijzigd op 28 mei 2015, PDN/2015-004)

In paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) wordt in de 1e subparagraaf de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

H91D0	* Veenbossen
	Verkorte naam Hoogveenbossen

In hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt in paragraaf 5.3 (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H91D0 vervalt.

In bijlage B.1 (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:
  - In aanvulling op de aanwijzing (2013), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype *hoogveenbossen (H91D0) in de vorm van de plantenassociatie Zompzegge-Berkenbroek (*Carici curtae-Betuletum pubescentis*). Dit is aanwezig op één locatie aan de zuidwestzijde van het bosgebied (1.200 m²).

In bijlage B.3 (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H91D0 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Norgerholt (022) als Natura 2000-gebied (besluit van 27 december 2010, PDN/2010-022; gewijzigd op 25 november 2013, PDN/2013-022)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H9120:

H91D0	*Veenbossen
-------	-------------

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H9120:

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt zeer lokaal voor aan de rand van een ven, in het noorden van het gebied. De ondergroei van het zompzegge-berkenbroek is verruigd met pitrus. Gezien de beperkte potentie is behoud voldoende.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H9120:

H91D0 – *Hoogveenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit

155 Brunssummerheide uitbreiding verbetering C aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkeren komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Fochteloërveen (023) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-023; gewijzigd op 28 mei 2015, PDN/2015-004)

In paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een 2e subparagraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande 2e subparagraaf: 4.2.2 *Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)*
Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)

In hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een 4e paragraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande paragrafen 5.4 en 5.5: **5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)**

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel heeft zich in 2005 in het Fochteloërveen gevestigd en wordt sindsdien verspreid in het gebied in klein aantal waargenomen. De soort was eerder niet bekend uit dit gebied. Dat hij voorkomt in herstellende hoogvenen (H7120) is opmerkelijk, omdat hij geen voorkeur heeft voor voedselarme, zure wateren. Gezien het afwijkende leefgebied is een behoudsdoelstelling voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een derde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4 (Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een 2e subparagraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande subparagrafen B.4.2 en B.4.3:

B.4.2 Habitatrichtlijn: soorten

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
053	Buuserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gevlekte witsnuitlibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In het Noordhollands Duinreservaat (087) is de kwaliteit van het leefgebied echter al goed. In het Holtingerveld (029) en het Lonnekermeer (051) is het perspectief voor de soort reeds goed en de mogelijkheden voor herstel van het leefgebied zijn beperkt. In het Fochteloërveen (023), het Drentsche Aa-gebied (025), het Korenburgerveen (061) komt de soort in een niet-optimaal leefgebied voor en daarom is in deze gebieden voor een behoudsdoelstelling gekozen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Witterveld (024) als Natura 2000-gebied (besluit van 10 september 2009, PDN/2009-024)

In de paragraaf 3.3 (Begrenzing en oppervlakte) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De laatste alinea wordt als volgt gewijzigd (vervanging van het subtype bij habitatype H7110):
  - Aan de westzijde zijn enkele percelen die onderdeel uitmaken van ‘t Hoedveen (19 ha, evenals de rest van het gebied in eigendom van en beheer bij Defensie) aan het gebied toegevoegd ter verbetering van de algehele samenhang. Hierdoor kan bescherming en beheer van de in ‘t Hoedveen en directe omgeving gelegen habitattypen actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A) en herstellende hoogvenen (H7120) beter worden uitgevoerd (randlengte 400 m in plaats van 1.700 meter).

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H4010:

H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
	<i>Verkorte naam</i> Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
	<i>Verkorte naam</i> Zure vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4030 en H7110:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
-------	---

	Verkorte naam Heischrale graslanden
--	-------------------------------------

- De tekst betreffende H7110 wordt vanwege de verwijdering van subtype B als volgt gewijzigd:

H7110	*Actief hoogveen
	Verkorte naam Actieve hoogvenen

betreft het subtype:

H7140A	Actieve hoogvenen (<i>hoogveenlandschap</i>)
---------------	--

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen in het Habitatrichtlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De laatste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
Het habitattype herstellende hoogvenen (H7120) beslaat het grootste deel van het gebied. Het habitattype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A), komt voor in de zogenoemde pingoruïne (aan de westzijde van het gebied) en langs het Sikkelsemeer (in het midden van het gebied). De habitattypen vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) en hoogveenbossen (H91D0) komen voor in het centrum van het gebied, op die locaties die niet tot het (verbeterbare) hoogveenlandschap behoren en om die reden niet tot H7120 worden gerekend, ook al komt de vegetatie daarmee overeen. Het relatief hooggelegen centrale gedeelte van het gebied wordt voor een belangrijk deel bedekt door het habitattype droge heiden (H4030), met lokaal ook het habitattype zure vennen (H3160). Het habitattype binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320) komt op vijf kleine locaties voor. Heischrale graslanden (H6230) komen op relatief droge plekken voor, op drie verspreide locaties in het gebied.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H4010:

H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt op kleine plekken voor temidden van met name herstellende hoogvenen. Gezien de bestaande kwaliteit is behoud voldoende.

H3160	Zure vennen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met matige kwaliteit in enkele vennen voor, in het relatief hooggelegen centrale gedeelte van het gebied (buiten het hoogveenlandschap). Er zijn mogelijkheden voor enige verbetering van de kwaliteit.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4030 en H7110:

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een vrij grote oppervlakte voor, op drie verspreide locaties in het gebied. Het gaat om relatief droge plekken aan de rand van het hoogveenlandschap en in het relatief hooggelegen centrale gedeelte van het gebied. De kwaliteit is goed. Uitbreiding ligt niet in de rede, gezien de prioriteit die bij het hoogveenherstel ligt.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H7110 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering van subtype B):

H7110	*Actieve hoogvenen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype actieve hoogvenen is op twee locaties aanwezig in de vorm van <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A). Verbetering van de kwaliteit lijkt goed mogelijk, samen met een oppervlakte-uitbreiding op plaatsen waar nu nog het habitattype herstellende hoogvenen (H7120) voorkomt.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tweede alinea vervalt.
- De derde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007), maar conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype zure vennen (H3160), omdat uit

onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt (buiten de zone die behoort tot het hoogveenlandschap).

- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is geen doelstelling opgenomen voor subtype B (*heideveentjes*) van het habitatype actieve hoogvenen (H7110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit subtype niet in het gebied voorkomt (de betreffende locatie valt onder subtype A (*hoogveenlandschap*)²⁷).

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H4010A:

H2320 – Binnenlandse kraaiheibegroeiingen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
024	<i>Witterveld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit

Ruim 50% van het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten op het aspect oppervlakte aan op de landelijke doelstelling. Verbetering van de kwaliteit is lokaal van belang voor herstel van populaties van onder andere levermossen en wolfsklauwen die nationaal bedreigd zijn. Deze doelstelling is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden hiervoor liggen.

H3160 – Zure venen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	<i>Witterveld</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit

²⁷ De locatie in het zuidwesten van het gebied (de zogenoemde pingoruïne), waarvan aanvankelijk gedacht werd dat het geen deel had uitgemaakt van het (eertijds intacte) hoogveenlandschap, blijkt op basis van het rapport ‘Kartering van de habitattypen Actieve en Herstellende hoogvenen in Nederland’ (Jansen e.a., 2013) toch tot het hoogveenlandschap te moeten worden gerekend. Daarmee vervalt de noodzaak tot het afzonderlijk onderscheiden van een subtype B (*heideveentjes*).

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Dwingelderveld (030) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld). Een deel van de zure vennen kan zich door verlanding ontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In een aantal gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Landgoederen Brummen (058), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunssummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H4030 en H7110A:

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt’s Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	<i>Witterveld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Woodse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitattypen heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitattypen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattypen. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor subtype B van habitattypen H7110 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Drentsche Aa-gebied (025) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-025; gewijzigd op 28 mei 2015, PDN/2015-004)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1099:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
-------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1166:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1099:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel heeft zich in 2005 in het Drentsche Aa-gebied ge(her)vestigd en komt inmiddels verspreid in het gebied voor, met name in het Achterste Veen (bij Gasteren). Een behoudsdoelstelling is voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling, omdat hij in dit gebied vooral voorkomt in voedsel-arme, zure wateren (zwakgebufferde vennen komen in het gebied niet voor).

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1166:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2010 in het Drentsche Aa-gebied gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie, en komt inmiddels verspreid in het gebied voor. De omvang en de kwaliteit van het leefgebied zijn goed; behoud van de inmiddels gegroeide populatie is voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een vijftiende en zestiende alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1099:

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	<i>Drentsche Aa-gebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
029	Holtingerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gevlekte witsnuitlibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In het Noordhollands Duinreservaat (087) is de kwaliteit van het leefgebied echter al goed. In het Holtingerveld (029) en het Lonnekermeer (051) is het perspectief voor de soort reeds goed en de mogelijkheden voor herstel van het leefgebied zijn beperkt. In het Fochteloërveen (023), het Drentsche Aa-gebied (025), het Korenburgerveen (061) komt de soort in een niet-optimaal leefgebied voor en daarom is in deze gebieden voor een behoudsdoelstelling gekozen.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1166:

H1337 – Bever Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elsluoërbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig". De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Elperstroomgebied (028) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-028; gewijzigd op 14 februari 2013, PDN/2013-011)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H4010:

H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
	Verkorte naam Zure vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H7230:

H7110	*Actief hoogveen
	Verkorte naam Actieve hoogvenen

betreft het subtype:

H7110B	*Actieve hoogvenen (<i>heideveentjes</i>)
--------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H7230:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
-------	---

	Verkorte naam Vochtige alluviale bossen
betreft het subtype:	
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H4010:

H3160	Zure vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte en een wisselende kwaliteit voor in twee vennen aan de oostkant van het gebied. Behoud is voldoende, omdat de potenties vrij beperkt zijn en de prioriteiten bij het beekdal liggen.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H7230:

H7110	*Actieve hoogvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> (subtype B) omvat het grootste deel van een klein veentje in het oosten van het gebied. De vegetatie is nogal eenzijdig samengesteld en er is nauwelijks potentie voor verbetering. Mede daarom, en omdat de prioriteiten bij het beekdal liggen, is behoud voldoende.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H7230:

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype komt op twee locaties in het beekdal voor. De locatie bij de bestaande schraallanden heeft een goede kwaliteit. De andere locatie is verruigd, maar door de maatregelen ten behoeve van de uitbreiding van de natte schraallanden mag verwacht worden dat de kwaliteit zal verbeteren. Omdat de prioriteiten bij de schraallanden liggen, is behoud van de oppervlakte voldoende.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zure vennen (H3160), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Na de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype actieve hoogvenen (H7110), *heideveentjes* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0), *beekbegeleidende bossen* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H4010A:

H3160 – Zure vennen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	<i>Elperstroomgebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buuserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Dwingelderveld (030) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld). Een deel van de zure vennen kan zich door verlanding ontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In een aantal gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Landgoederen Brummen (058), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunsummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H7230:

H7110B – *Actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
028	<i>Elperstroomgebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
039	Vecht – en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H7110B – *Actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit

Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt sterk verspreid over doorgaans kleine oppervlakten voor. Vanwege het ontbreken van complete gegevens over het voorkomen van dit subtype is voor de berekening van de relatieve bijdragen uitgegaan van een geschatte landelijke oppervlakte van 150 ha. Daarvan uitgaande zou ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte zijn opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte is in enkele gebieden gekozen voor een behoudsdoelstelling. In deze gebieden gaat het in de meeste gevallen om slechts één of enkele vennen en is er geen ruimte voor uitbreiding van de oppervlakte.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H7230:

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	<i>Elperstroomgebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilveren (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit” naar “behoud omvang en verbetering kwaliteit” omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattypen vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitattypen aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Holtingerveld (029) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-028; gewijzigd op 14 februari 2013, PDN/2013-011)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2330 en H3160:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	<i>Verkorte naam</i> Zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4030 en H6230:

H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
	<i>Verkorte naam</i> Jeneverbesstruwelen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7150 en H9190:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattypen komt met matige kwaliteit voor in twee vennen in het noorden van het gebied en in twee vennen in het zuiden (Uffelter Binnenveld). In het Uffelterveen komt het in afwijkende vorm voor (als een soort petgat), maar wel met goede kwaliteit. Er zijn weinig mogelijkheden voor uitbreiding, maar wel voor kwaliteitsverbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4030 en H6230:

H5130	Jeneverbesstruwelen
--------------	----------------------------

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte voor in het Oosterzand. Behoud van de goede kwaliteit is voldoende.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7150 en H9190:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid in het gebied voor, vooral aan de randen van het gebied. De kwaliteit is niet hoog, maar wel voldoende voor een behoudsdoelstelling.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype jeneverbesstruwelen (H5130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130 – Zwakgebufferde vennen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerder- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan²⁸. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H4030 en H6230:

H5130 – Jeneverbesstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	<i>Holtingerveld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Breckenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

²⁸ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcr. 2011, 4458).

H5130 – Jeneverbesstruwelen
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Klassen zijn slechts globaal geduid (B = 2-15%, C < 2%), omdat de gebieden onderling niet goed kunnen worden vergeleken, aangezien de oppervlakten op verschillende wijzen zijn berekend (al dan niet inclusief open delen). De aard van de vegetaties verschilt sterk van gebied tot gebied: van verspreide bomen tot dichte struwelen.

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte jeneverbesstruwelen is gelegen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Hoewel de oppervlakte van jeneverbesstruwelen sinds 1950 stabiel is gebleven, is de kwaliteit afgenomen. Door successie en vergrassing is de soortensamenstelling verarmd. Het merendeel van de jeneverbessen staat in oudere struwelen met een vrij eentonige soortensamenstelling. Natuurlijke verjonging vindt zelden plaats, waardoor een scheve leeftijdsopbouw is ontstaan. De landelijke doelstelling is dan ook gericht op behoud van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit hierop aan. In Borkeld (044) en Springendal & Dal van Mosbeek (045) zijn goede kansen voor uitbreiding van het habitatype. Dit zijn de enige twee gebieden in Nederland waar potentie is voor het kiemen van jeneverbessen op de lemige bodems. De uitbreidingsopgave in deze gebieden is nodig om de te verwachten landelijke areaalverliezen op te vangen. In enkele gebieden geldt een behoudopgave op het aspect kwaliteit. In Holtingerveld (029), Boetelerveld (041), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136) komen slechts kleine oppervlakten van het habitatype voor, terwijl de kwaliteit al voldoende goed is en kwaliteitsverbetering niet mogelijk wordt geacht.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H7150 en H9190:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	<i>Holtingerveld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan²⁹. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Dwingelderveld (030) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-030)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2330 en H3130:

H3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Zeer zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H9190:

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2330 en H3130:

H3110	Zeer zwakgebufferde vennen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, gezoneerd met het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), voor in het Koele-vaartsveen. Na herstel van het ven in de jaren 1990, heeft zich aan de oostzijde een toenemende populatie waterlobelia gevestigd, waardoor dat deel (in toenemende mate) kwalificeert voor H3110. Het habitatype is van goede kwaliteit.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H9190:

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.

²⁹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

Toelichting	Het habitatype komt voor met een deels goede en deels matige kwaliteit op enkele verspreide locaties in het gebied. De mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering zijn beperkt; dat geldt ook voor uitbreiding, omdat de geschikte locaties ook belangrijk zijn voor andere habitattypen.
-------------	---

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste alinea en tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de zevende alinea en achtste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot H2320 en H3160:
  - Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H3110 – Zeer zwakgebufferde vennen Landelijke oppervlakte ca. 35 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
030	Dwingelderveld	B1 (2-6%)	EGG Consult 2018 / Prov. Drenthe
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	A2 (30-50%)	Provincie Overijssel 2009
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	A1 (15-30%)	Provincie Noord-Brabant 2009
137	Strabrechtse Heide & Beuven	A1 (15-30%)	Staatsbosbeheer 2010
146	Sarsven en De Banen	B2 (6-15%)	Provincie Limburg 2009

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype zeer zwak gebufferde vennen (H3110) de volgende vier gebieden geselecteerd: Strabrechtse Heide & Beuven (137), Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)³⁰ en Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046). De selectie is destijds beperkt tot vier gebieden omdat deze ruim 60% van de landelijke oppervlakte omvatten en het type niet in andere gebieden in kwalitatief goede staat voorkwam. Op grond van de huidige kennis zijn de in de tabel genoemde gebieden de vijf belangrijkste. Hiervan heeft Bergvennen & Brecklenkampse Veld dankzij herstelwerkzaamheden het grootste aandeel in de landelijke oppervlakte. In Sarsven en De Banen (146) is de kwaliteit van het ven in De Banen na opschoning aanzienlijk verbeterd. In het Drents-Friese Wold is het habitatype slechts fragmentair aanwezig. Het gebied kan daardoor niet meer tot één van de vier (of vijf) belangrijkste gebieden gerekend worden. Daarentegen blijkt Dwingelderveld (30), waar het type vrij recent is ontstaan, inmiddels tot de vijf belangrijkste gebieden te behoren.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2330 en H3130:

H3110 – Zeer zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B1	doel toegevoegd
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit

Het habitatype zeer zwakgebufferde vennen bevindt zich in Nederland aan de oostrand van het verspreidingsgebied. Hoewel het habitatype slechts over kleine oppervlakte voorkomt, is het van zeer groot belang door de bijzondere soortensamenstelling. Het overgrote deel van dit habitatype bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De meeste gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de

³⁰ Destijds bekend als Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen.

landelijke doelstelling. Instandhouding van goede voorbeelden (Dwingelderveld (030), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Sarsven en De Banen (146)) staat voorop. In de meeste gebieden is zelfs potentie om uit te breiden. In het Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) wijkt de doelstelling af van de landelijke doelstelling, omdat uitbreiding van de oppervlakte niet realistisch wordt geacht, het habitatype is hier beperkt tot één poel. De vennen in de gebieden Dwingelderveld, Bergvennen & Brecklenkampse Veld en Sarsven en De Banen zijn door grote herstelwerkzaamheden inmiddels van goede kwaliteit, behoud van de kwaliteit is derhalve voldoende.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H9190:

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
030	<i>Dwingelderveld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>doel toegevoegd</i>
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen

aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Mantingerzand (032) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-032)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2330 en H3160:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	Verkorte naam Zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H9190:

H91D0	*Veenbossen
	Verkorte naam Hoogveenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid voor in het gebied, met zowel matige als goede kwaliteit. De grootschalige natuurontwikkeling heeft gezorgd voor een duidelijke toename, maar het is de verwachting dat een deel van de ontstane plantengemeenschappen van zwakgebufferde vennen ook weer zal verdwijnen als gevolg van successie. Behoud van het langjarige gemiddelde is daarom voorzichtigheidshalve als doel gesteld.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H9190:

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt voor met een deels goede en deels matige kwaliteit op een aantal locaties in het gebied. Het betreft zowel jonge als wat oudere bossen. De mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering zijn beperkt.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zevende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130 – Zwakgebufferde vennen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	<i>Mantingerzand</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan³¹. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempeland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen

³¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen H9190:

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkernel op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024),

Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Weerribben (034) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 november 2013, PDN/2013-034)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt verspreid in het gebied voor met een kleine oppervlakte en een matige tot goede kwaliteit. Subtype B (<i>harig wilgenroosje</i>) komt alleen lokaal voor aan de westrand van De Kampen, tussen Kalenberg en Nederland, en heeft een matige kwaliteit. Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit voldoende.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *harig wilgenroosje* (H6430B) van het habitatype ruigten en zomen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast het subtype *moerasspirea* (subtype A) waar reeds een doelstelling voor is opgenomen.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H1740A:

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	<i>Weerribben</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit	
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x	
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit	
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit	
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit	
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van De Wieden (035) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 november 2013, PDN/2013-035; gewijzigd op 9 februari 2015)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt in dit gebied over een relatief grote oppervlakte voor, vooral met een matige kwaliteit. Subtype B (<i>harig wilgenroosje</i>) komt alleen met een matige kwaliteit voor, vooral op de noordoostoever van de Beulakerwijde (en mogelijk ook in het westen en noordwesten van het gebied). Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit voldoende.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *harig wilgenroosje* (H6430B) van het habitatype ruigten en zomen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast het subtype *moerasspirea* (subtype A) waar reeds een doelstelling voor is opgenomen.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H1740A:

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	<i>De Wieden</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-036)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6510 en H91F0:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachtouthooibossen</i>)
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (<i>essen-iepenbossen</i>)
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1134 en H1149:

H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
--------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1149:

H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt verspreid in het gebied voor, vooral langs het Zwarte Water en de Overijsselse Vecht, en heeft vooral een matige kwaliteit, behalve in de gevallen dat er lange ereprijs in voorkomt. Het subtype B (<i>harig wilgenroosje</i>) komt bij de Zijlolk en langs het Galgenrak in de vorm van de Rivierkruiskruid-associatie voor, dus met een goede kwaliteit. Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit voldoende.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6510 en H91F0:

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthooibossen</i> (subtype A), vochtige alluviale bossen, <i>essen-iepenbossen</i> (subtype B) en vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor, maar wel met alledrie de subtypen. Subtype A (<i>zachtouthooibossen</i>) komt, met een deels goede en deels matige kwaliteit, verspreid voor in het buitendijkse deel van het gebied. Subtype B (<i>essen-iepenbossen</i>) komt, met een goede kwaliteit, voor langs de oostrand van het gebied op twee buitendijkse locaties. Subtype C (<i>beekbegeleidende bossen</i>) komt, met een deels goede en deels matige kwaliteit, voor op drie binnendijks gelegen locaties. Behoud is voldoende, gezien de bestaande kwaliteit en het feit dat in de voor dit habitatype geschikte gebiedsdelen de prioriteit ligt bij de graslanden.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1134 en H1149:

H1145	Grote modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting	De grote modderkruiper komt, binnen het Habitatrictlijngebied, met een vrij grote populatie voor. Het leefgebied omvat sloten in verschillende uiterwaarden, met name noordwest van Hasselt. Deze belangrijke populatie is pas in 2009 ontdekt. Omdat onduidelijk is of er potenties zijn voor uitbreiding, is er gekozen voor een behoudsdoelstelling.
-------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1149:

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad is, binnen het Habitatrictlijngebied, op meerdere locaties (verspreid over het gebied) waargenomen, zowel langs de Overijsselse Vecht als langs het Zwarte Water.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *harig wilgenroosje* (H6430B) van het habitatype ruigten en zomen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast het subtype *moerasspirea* (subtype A) waar reeds een doelstelling voor is opgenomen.
- Een vierde, vijfde en zesde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0), *zachthout-oibossen* (subtype A), *essen-iepenbossen* (subtype B) en *beekbegeleidende bossen* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grote modderkruiper (H1145), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort rivierdonderpad (H1163), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H6510A:

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	<i>Uiterwaarden Zwarte water en Vecht</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H6510B en H91F0:

H91E0A – *Vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoobossen</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	<i>Uiterwaarden Zwarte water en Vecht</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud ²	verbetering	A3 ³	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) is toegestaan.

³ Aanpassing ten opzichte van aanwijzingsbesluit.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachtouthoobossen* (subtype A) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan³².

De landelijke opgave voor het aspect kwaliteit kan niet in alle gebieden worden nagestreefd. In onder andere Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien het geringe belang van deze gebieden voor het type, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Een andere reden voor het afwijken van de landelijke doelstelling is dat er al een goede kwaliteit aanwezig is, bijvoorbeeld in Oude Maas (108), waar behoud van de kwaliteit derhalve voldoende is.

³² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Oude Maas (Stcr. 2011, 4458).

H91E0B – *Vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	<i>Uiterwaarden Zwarte water en Vecht</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ¹	behoud	C ²	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² (a) Aanpassing ten opzichte van aanwijzingsbesluit.

De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het habitatype is momenteel uiterst zeldzaam langs de rivieren. In de twee gebieden met de beste potenties wordt herstel van dit subtype nagestreefd. In Dinkelland (049) is behoud van de oppervlakte voldoende, omdat er weinig ruimte is voor uitbreiding. In Uiterwaarden Zwarte water en Vecht (036) en Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien de beperkte potenties voor uitbreiding van de oppervlakte en de reeds goede kwaliteit, een behoudsdoelstelling geformuleerd.

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	<i>Uiterwaarden Zwarte water en Vecht</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit” naar “behoud omvang en verbetering kwaliteit” omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitatype aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

In bijlage B.4.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1134 en H1149:

H1145 – Grote modderkruiper Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt’s Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	<i>Uiterwaarden Zwarte water en Vecht</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de grote modderkruiper is beoordeeld als “matig ongunstig”. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Wel is duidelijk dat het leefgebied is

gekrompen. De landelijke doelstelling is gericht op het plaatselijk verbeteren van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie. De toepassing van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de gedragscode voor waterschappen kunnen tevens een positieve bijdrage leveren aan een verbetering van het leefgebied van de soort. Herstelstellingen zijn neergelegd in die gebieden waar de soort onder druk staat en/of er goede mogelijkheden zijn voor het uitbreiden en verbeteren van het leefgebied ten behoeve van het uitbreiden van de populatie.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1149:

H1163 – Rivierdonderpad Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied [ten behoeve van behoud populatie ¹] ²					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	<i>Uiterwaarden Zwarte water en Vecht</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ³	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

¹ Uit de toelichting in het Natura 2000 doelendocument (2006) blijkt dat de populatiedoelstelling behoud is, hoewel dat niet expliciet is vermeld in de doelstelling zelf.

² Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied als "matig ongunstig"³³ beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivierdonderpadden, waaronder de "beekdonderpad" (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de "gewone" rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, voornamelijk als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest

³³ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Olde Maten & Veerslootslanden (037) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-037)

In paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden in de 1^e subparagraaf de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
	<i>Verkorte naam</i> Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H6410:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	<i>Verkorte naam</i> Heischrale graslanden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H7140:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
---------------	--

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de tweede alinea vervalt de volgende tekst:
Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) komt voor in enkele petgaten (boksloten) in het zuidelijk deel van Olde Maten.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H3150 vervalt.
- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H6410:

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt in een droge en een vochtige vorm voor, met een deels goede en deels matige kwaliteit, vooral in de Veerslootslanden. Behoud is voldoende, gezien de bestaande kwaliteit en het feit dat in de Veerslootslanden de prioriteit ligt bij de basenrijkere blauwgraslanden (H6410).

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H7140:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt aan de oostkant van de Olde Maten met een vrij beperkte oppervlakte voor, met een (in ieder geval deels) goede kwaliteit.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type niet in het gebied voorkomt (de locaties waar de kwalificerende plantengemeenschappen voorkomen, betreffen geen vlakvormige wateren).
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H3150 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).
- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6410:

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	<i>Olde Maten & Veerslootslanden</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van

de kwaliteit van dit habitattype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H7140A:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	<i>Olde Maten & Veerslootslanden</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	Ijsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitattype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitattype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de eerste zienswijze (betreffende H3150) wordt vervangen door de volgende tekst:

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Ook voor de soorten en habitattypen

die niet hebben geleid tot de selectie van een Habitatrictlijngebied, maar die wel in een dergelijk gebied voorkomen, moeten instandhoudingsdoelstellingen worden opgesteld (zie paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord). Overigens blijkt uit nader onderzoek dat het habitatype waar de zienswijze concreet op duidt, niet in het gebied aanwezig te zijn. Het habitatype is dan ook uit het aanwijzingsbesluit verwijderd.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Rijntakken (038/066-068) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 april 2014, PDN/2014-038; gewijzigd 30 maart 2017, DN&B/2017-038)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)
H6430C	Ruigten en zomen (<i>droge bosranden</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6510 en H91E0:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

- De tekst betreffende H91E0 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachthoutoibossen</i>)
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (<i>essen-iepenbossen</i>)
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A), behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) en behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen komt, in het Habitatrictlijngebied, zeer lokaal en met een kleine oppervlakte voor. Het subtype <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt met een matige kwaliteit voor in de Buitenwaarden bij Wijhe (langs de IJssel) en met een deels goede kwaliteit in de Millingerwaard (Gelderse Poort). Het subtype <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) komt met goede kwaliteit op slechts één locatie voor: langs de IJssel ten zuiden van Wilsum. Het subtype <i>droge bosranden</i> (subtype C) komt langs de IJssel voor bij Fortmond, Cortenoever en Geldersche Toren, en in het Colenbranderbos (Gelderse Poort); de kwaliteit is goed, vanwege het voorkomen van niet-algemene plantensoorten (knolribzaad, kweekdravik, rivierkruiskruid en schaafstro).

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6510 en H91E0:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting	Het habitattype komt alleen langs de IJssel voor, op verschillende locaties: bij de Hezenberg, bij Klooster Hulsbergen, bij Fortmond en bij Gorssel (Eester Loo). In de eerste drie gevallen komt het in combinatie met andere boshabitattypen voor (H91E0B en H91F0). In alle gevallen gaat het om oude bosgroeiplaatsen en deels zijn het tevens oude eikenopstanden. Behoud is voldoende, omdat de kwaliteit goed genoeg is.
-------------	---

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H91E0 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoutoibossen</i> (subtype A), behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>essen-iepenbossen</i> (subtype B) en uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Binnen het Habitatrictlijngebied komen <i>zachtouthoutoibossen</i> (subtype A) plaatselijk over een aanzienlijke oppervlakte voor. Het deelgebied Gelderse Poort omvat enkele van de beste voorbeelden hiervan in ons land, zowel buitendijks als binnendijks. Verbetering van de kwaliteit kan gebaat zijn bij het realiseren van kerngebieden. Behoud van dit subtype heeft betrekking op een areaal van circa 420 ha binnen het Habitatrictlijngebied, waarvan circa 330 ha buitendijks. Van het subtype <i>essen-iepenbossen</i> (subtype B) is de oppervlakte in de Rijntakken gering, maar landelijk gezien relatief groot. Nederland is voor dit bostype van zeer groot belang. Langs de IJssel liggen de belangrijkste bestaande essen-iepenbossen, hier is kwaliteitsverbetering mogelijk. Voor uitbreiding liggen er naast de uiterwaarden van de IJssel ook in andere delen van de Rijntakken kansen. Het subtype <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) komt met een relatief grote oppervlakte voor in de Havikerwaard (deels met goede kwaliteit) en voorts met kleine oppervlakten elders in deelgebied Uiterwaarden IJssel en in deelgebied Gelderse Poort. Er zijn mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering en (binnendijkse) uitbreiding.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De eerste alinea vervalt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en de ontwerpbesluiten (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de ontwerpbesluiten (2008) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *beekbegeleidende bossen* (H91E0C) van het habitattype vochtige alluviale bossen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast de subtypen *zachtouthoutoibossen* (subtype A) en *essen-iepenbossen* (subtype B) waar reeds doelstellingen voor zijn opgenomen.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H6430C:

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit ^x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardmeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H6510B en H91E0A:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	<i>Rijntakken</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁴. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H91E0B en H91F0:

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgeterveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

³⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit” naar “behoud omvang en verbetering kwaliteit” omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattypen vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitattypen aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de toelichting onder de tabel met betrekking tot de doelstellingen voor H1337 vervalt de volgende tekst:
De uitbreidingsopgave van het leefgebied geldt voor Uiterwaarden IJssel (038), waar het van belang is dat de soort zich in het IJsseldal verder zal uitbreiden om een duurzame populatie in het riviereengebied te realiseren. Uitbreiding van het leefgebied in dit gebied heeft betrekking op het benutten van nog niet bezet potentieel leefgebied.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-039; gewijzigd op 25 november 2014)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2310 en H2330:

H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
	Verkorte naam Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2330 en H3160:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	Verkorte naam Zwakgebufferde vennen

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
	Verkorte naam Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3160 en H4010:

H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i>
	<i>Verkorte naam</i> Beken en rivieren met waterplanten

betreft de subtypen:

H3260B	Beken en rivieren met waterplanten (<i>grote fonteinkruiden</i>)
---------------	--

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H91E0:

H91F0	Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> en <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> langs de grote rivieren (<i>Ulmion minoris</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Droge hardhoutoibossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2310 en H2330:

H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met geringe oppervlakte voor op de Archemerberg en de Lemelerberg. Behoud is voldoende, gezien de geringe potentie voor de landelijk beoogde kwaliteitsverbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met matige kwaliteit en een beperkte oppervlakte voor ten oosten van Stegeren en in het Eerder Achterbroek. Behoud is voldoende, gezien de beperkte mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt voor in twee afgesloten meanders van de Overijsselse Vecht, langs het Junner Koeland en ten oosten van Beerze; mogelijk dat het type lokaal ook elders in het gebied voorkomt. Behoud is voldoende, gezien de beperkte mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3160 en H4010:

H3260	Beken en rivieren met waterplanten
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, <i>grote fonteinkruiden</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, <i>grote fonteinkruiden</i> (subtype B) komt voor in de Overijsselse Vecht, oost van Beerze. Het betreft een begroeiing van doorgroeid fonteinkruid. Behoud is voldoende, omdat onduidelijk is of er mogelijkheden zijn om het beperkte voorkomen uit te breiden.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H91E0:

H91F0	Droge hardhoutoibossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met geringe oppervlakte en een matige kwaliteit voor op een oeverwal langs de Overijsselse Vecht bij de Stekkenkamp. Behoud is voldoende, gezien de beperkte mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is

het gebied ook aangewezen voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beken en rivieren met waterplanten (H3260), *waterranonkels* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de vijfde en de zesde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge hardhoutoobossen (H91F0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2310 en H2330:

H2320 – Binnenlandse kraaiheibegroeiingen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	<i>Vecht- en Beneden-Reggegebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit

Ruim 50% van het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten op het aspect oppervlakte aan op de landelijke doelstelling. Verbetering van de kwaliteit is lokaal van belang voor herstel van populaties van onder andere levermossen en wolfsklauwen die nationaal bedreigd zijn. Deze doelstelling is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden hiervoor liggen.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2330 en H3160:

H3130 – Zwakgebufferde vennen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	<i>Vecht- en Beneden-Reggegebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁵. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

³⁵ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcr. 2011, 4458).

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit x
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er nagenoeg geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of de potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren gering is, bijvoorbeeld in Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Alde Feanen (013) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3160 en H4010:

H3260B – Beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	A	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15%) omdat betrouwbare cijfers, die op vergelijkbare wijze zijn bepaald, niet beschikbaar zijn. Bovendien varieert het voorkomen van jaar tot jaar.

De staat van instandhouding van het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *grote fonteinkruiden* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". In Nederland komt dit subtype slechts in enkele gebieden voor. Deze gebieden bieden geen potenties voor verder herstel van de kwaliteit van het subtype. Derhalve is ervoor gekozen landelijk een behoudopgave voor de kwaliteit te stellen. De landelijke doelstelling voor het aspect oppervlakte sluit aan op de staat van instandhouding. In het Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) is gekozen voor behoud van de oppervlakte omdat onduidelijk is of er potenties zijn voor uitbreiding van het beperkte voorkomen. In het gebied Biesbosch (112) wordt behoud van de oppervlakte nagestreefd, omdat het subtype niet karakteristiek is voor de zoetwatergetijdendelta. De ecologische potenties zijn in dit gebied gering, omdat het water in de benedenrivieren van nature troebel is.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H91E0:

H91F0 – Droge hardhoutoibossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
039	<i>Vecht- en Beneden-Reggegebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ongeveer driekwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge hardhoutoibossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelstellingen van de twee belangrijkste gebieden sluiten aan op de landelijke doelstelling. In Zeldersche Driessen (143) en Maasduinen (145) bestaat geen ruimte voor uitbreiding en in Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) zijn ook de potenties voor kwaliteitsverbetering gering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Sallandse Heuvelrug (042) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-042)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H7110:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	<i>Verkorte naam</i> Pioniervegetaties met snavelbiezen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H7110:

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met geringe oppervlakte, maar goede kwaliteit voor in de oeverzone van het Sasbrinksven. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een vierde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H7110B:

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft³⁶. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Borkeld (044) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-044)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

³⁶ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2310 en H3160:

H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
	<i>Verkorte naam</i> Zandverstuivingen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H7150:

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	<i>Verkorte naam</i> Oude eikenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2310 en H3160:

H2330	Zandverstuivingen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met kleine oppervlakten en goede kwaliteit, verspreid voor in het heidellandschap van het westen van het gebied. Van actieve verstuiving is in het gebied geen sprake meer en daar zijn ook weinig potenties meer voor.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H7150:

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt voor in het zuidwesten van het gebied. Het bestaat uit twee locaties, temidden van een dennenbos, waar de eiken domineren ten opzichte van grove dennen. Enige kwaliteitsverbetering is mogelijk.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zandverstuivingen (H2330), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een vijfde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2310 en H3160:

H2330 – Zandverstuivingen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
026	Drouwenezand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
044	<i>Borkeld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H2330 – Zandverstuivingen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van het habitatype zandverstuivingen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype zandverstuivingen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De afwisseling van zandverstuivingen met stuifzandheiden met struikhei (H2310) is voor een groot aantal dieren, in het bijzonder vogels, belangrijk. Om deze reden zijn in veel heidegebieden van de hogere zandgronden deze twee habitattypen gecombineerd als doel. Het grootste deel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke doelstelling. In de meeste gebieden waar een behoudsdoelstelling is neergelegd komt het habitatype slechts over een kleine oppervlakte voor en/of lijken de potenties voor herstel gering.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H7150:

H9190 – Oude eikenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	<i>Borkeld</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁷. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

³⁷ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Springendal & Dal van de Mosbeek (045) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-045; gewijzigd op 12 december 2014, PDN/2012-045³⁸)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H9120 en H91E0:

H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
	<i>Verkorte naam</i> Eiken-haagbeukenbossen

betreft het subtype:

H9160A	Eiken-haagbeukenbossen (<i>hogere zandgronden</i>)
---------------	--

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	<i>Verkorte naam</i> Oude eikenbossen

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H9120 en H91E0:

H9160	Eiken-haagbeukenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt met geringe oppervlakte voor in het dal van de Mosbeek, bij de molen van Bels, en in het dal van de Onderbeek, in Hazelbekke. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid voor op relatief hoge ruggen in het zuiden van het gebied. Het gaat zowel om bosbesrijke als om grazige vormen, zowel droog als vochtig. De bomen zelf zijn niet oud, maar de bosgroeiplaatsen wel. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met goede kwaliteit voor in een slenkvormige laagte in het deelgebied Vasserheide. Gezien de specifieke standplaats en de reeds goede kwaliteit is behoud voldoende.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype eiken-haagbeukenbossen (H9160), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De vijfde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de vijfde en de zesde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

³⁸ Het jaartal in het kenmerk is een verschrijving; bedoeld is PDN/2014-045.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H9120 en H91E0C:

H9160A – Eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftinghsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
063	Bekendelle	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voornamelijk voor in kleine bosjes in Oost-Nederland. Door het verspreide en versnipperde voorkomen van dit subtype is slechts circa 20% van de landelijke oppervlakte van dit subtype opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke dekking van het habitatype als geheel (subtypen A en B gecombineerd) is aanzienlijk groter (80%), omdat bij de selectie vooral is gelet op het voorkomen in Zuid-Limburg dat nu apart wordt onderscheiden als subtype B.

De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke opgave worden nagestreefd. In enkele gebieden wijkt de doelstelling, op het aspect oppervlakte, af van de landelijke doelstelling. In deze gebieden is de ruimte waar dit habitatype voor zou kunnen komen reeds volledig benut. Ook wordt in enkele gebieden behoud van de kwaliteit beoogd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. Eén van de redenen hiervoor is dat de kwaliteit in het gebied reeds goed is waardoor een behoudsdoelstelling voldoende is, bijvoorbeeld in de gebieden Landgoederen Oldenzaal (050) en Leudal (147); een andere reden is dat er weinig potentie is voor kwaliteitsverbetering, zoals in Dinkelland (049).

H9190 – Oude eikenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich

binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁹. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	<i>Springendal & Dal van de Mosbeek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan

³⁹ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggel-derveld (Stcrt. 2011, 4458).

komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-047)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3130 en H6410:

H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige heiden

betreft het subtype:

H4010A	Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)
---------------	---

H4030	Droge Europese heide
	<i>Verkorte naam</i> Droge heiden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H9160:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	<i>Verkorte naam</i> Pioniervegetaties met snavelbiezen

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robri-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3130 en H6410:

H4010	Vochtige heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt vanouds in het gebied voor, maar is thans teruggedrongen tot een klein plekje in het zuidwesten van het Voltherbroek. Omdat de prioriteit voor de vochtige standplaatsen ligt bij de bossen, is behoud voldoende.

H4030	Droge heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een vrij geringe oppervlakte voor in alledrie de deelgebieden, onder andere als gevolg van natuurontwikkeling. De kwaliteit is wisselend. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering in dit voornamelijk vochtige gebied.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H9160:

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
--------------	---

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt in samenhang met vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (H4010A) voor, waar het door successie in over gaat. Het lijkt in dit gebied afhankelijk te zijn van plaggen of natuurontwikkeling. Behoud is daarom voldoende.
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een beperkte oppervlakte, maar een goede kwaliteit, voor in het oosten van het Voltherbroek. Het bos staat op een oude bosgroeiplaats en de eiken zijn bijna een eeuw oud. Gezien de bestaande kwaliteit is behoud voldoende.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype vochtige heiden (H4010), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3130 en H6410:

H4010A – Vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	<i>Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit

H4010A – Vochtige heiden, hogere zandgronden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt wijdverspreid voor in Nederland. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van dit subtype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴⁰. Mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte liggen onder andere op de Veluwe (057) en in de gebieden op het Drents plateau, waar dit subtype over grote oppervlakten voorkomt. Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding. Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is: bijvoorbeeld waar herstel van sterk vergraste vormen van dit subtype mogelijk is. Een speciale herstelopgave voor de kwaliteit van dit subtype ligt in de beekdalen waar het habitatype onderdeel uitmaakt van de gradiënt van hogere zandgronden naar de beek (bijvoorbeeld Wijneterper Schar (016), Stelkampsveld (060) en Meinweg (149)). In de meeste gebieden waar, in tegenstelling tot deze landelijke doelstelling, behoud van de kwaliteit wordt nagestreefd komt het subtype slechts in beperkte mate voor. De potenties ter verbetering van de kwaliteit zijn in deze gebieden veelal gering.

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijneterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

⁴⁰ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Wijneterper Schar en Elperstroomgebied (Stcr. 2010, 2212).

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitattypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochtelooërveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H9160A:

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	<i>Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft⁴¹. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

⁴¹ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als "matig ongunstig" is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	<i>Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴². In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

⁴² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Lemselermaten (048) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-048)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4010 en H6230:

H4030	Droge Europese heide
	<i>Verkorte naam</i> Droge heiden

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4010 en H6230:

H4030	Droge heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte, maar een goede kwaliteit, voor temidden van habitatype vochtige heiden (H4010A). Omdat de prioriteit ligt bij de vochtige habitatypes, is behoud voldoende.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De derde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H4010A en H6230:

H4030 – Droge heiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
029	Holtigerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	<i>Lemselermaten</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitattypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloeërveen (023), Witterveld (024), Witte Veer (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft niet geleid tot wijzigingen in het besluit. Vanuit de Habitatrichtlijn heeft Nederland de verplichting om alle in het gebied aanwezige habitattypen en soorten aan te wijzen en te beschermen, zie ook Nota van Antwoord, paragraaf 3.3. Het beschermen van de habitattypen en soorten die binnen het gebied voorkomen draagt bij aan de realisatie van de landelijke doelstellingen. Overigens is de doelstelling voor het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A) komen te vervallen; zie voor een toelichting bijlage B.1. De overige doelstellingen blijven gehandhaafd.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Dinkelland (049) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-049)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H3130:

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
	<i>Verkorte naam</i> Stuijzandheiden met struikhei

H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
	<i>Verkorte naam</i> Zandverstuivingen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3130 en H4010:

H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
	<i>Verkorte naam</i> Zure vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4030 en H6120:

H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
	<i>Verkorte naam</i> Jeneverbesstruwelen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H7150:

H7140	Overgangs- en trilveen
	<i>Verkorte naam</i> Overgangs- en trilvenen

betreft het subtype:

H7140A	Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)
---------------	--

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7150 en H91E0:

H7230	Alkalisch laagveen
	<i>Verkorte naam</i> Kalkmoerassen

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robri-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
	<i>Verkorte naam</i> Eiken-haagbeukenbossen

betreft het subtype:

H9160A	Eiken-haagbeukenbossen (<i>hogere zandgronden</i>)
---------------	--

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	<i>Verkorte naam</i> Oude eikenbossen

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

- De tekst betreffende H91E0 wordt vanwege de toevoeging van subtypen A en B als volgt gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachtouthoobossen</i>)
---------------	---

H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (<i>essen-iepenbossen</i>)
---------------	---

H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)
---------------	---

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1163:

H1096	Beekprik (<i>Lampetra planeri</i>)
H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.3 (Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tabel wordt vervangen door de volgende tekst:

Habitattype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Dinkelland ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H3130	5	5	ca. 1.000	–	–	ja
*H6120	10	9	ca. 500	C (<2%)	C (<2%)	nee
H6410	5	5	ca. 180	–	–	ja
*H91E0B	5	5	ca. 500	B1 (2-6%)	C (< 2%)	nee

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H3130:

H2310	Stuifzandheiden met struikhei
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een beperkte oppervlakte op één locatie voor, in het voormalige stuifzandgebied Lutterzand (dat inmiddels met dennenbos is beplant). Omdat de heide wordt omringd door bos is behoud voldoende.

H2330	Zandverstuivingen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype vormt het laatste kwalificerende restant van een eertijds veel uitgebreider stuifzandgebied: het Lutterzand. De locatie ligt temidden van bos in een bocht van de Dinkel, bij Groene Staart. In de naaste omgeving komt nog onbegroeid zand voor, dat echter vanwege ontbrekende begroeiing niet tot het habitattype behoort. Behoud is voldoende, omdat dat al de nodige inspanning zal vergen.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3130 en H4010:

H3160	Zure vennen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een beperkte oppervlakte en een matige kwaliteit op twee locaties voor in deelgebied Stroothuizen. Gezien de doelstellingen voor de habitattypen in de omgeving is er verbetering van kwaliteit mogelijk.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4030 en H6120:

H5130	Jeneverbesstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met geringe oppervlakte voor op een heideveld in het zuiden van deelgebied Punthuizen. Gezien de huidige kwaliteit is behoud voldoende.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H7150:

H7140	Overgangs- en trilvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtype A) komt, onder invloed van lokale kwel, met een beperkte oppervlakte voor in de deelgebieden Stroothuizen en Punthuizen. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7150 en H91E0:

H7230	Kalkmoerassen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting	Het habitattype komt voor in deelgebied Punthuizen, temidden van het habitattype blauwgraslanden (H6410), waarvan het zich onderscheidt door meerdere soorten die kenmerkend zijn voor basenrijke omstandigheden, zoals moeraswespenorchis en parnassia. Omdat de kwaliteit al goed is en de mogelijkheden voor uitbreiding beperkt, is behoud voldoende.

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt voor op drie locaties langs de Dinkel: in het noorden bij Beuningen en bij de Hamermaten, en in het zuiden bij Glane. De begroeiingen zijn vrij gevarieerd. Het gaat grotendeels om oude bosgroeiplaatsen, voor een deel betreft het minimaal honderdjarige bosopstanden. Gezien de huidige kwaliteit is behoud voldoende.

H9160	Eiken-haagbeukenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt met een kleine oppervlakte voor op twee locaties: bij Beuningen, als rand langs het habitattype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), en langs de Elsbeek, ten zuiden van Losser. Behoud is voldoende, omdat de potenties voor kwaliteitsverbetering gering zijn.

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een beperkte oppervlakte op twee locaties voor. Langs een bocht van de Dinkel bij Groene Staart gaat het om een bosopstand uit 1880. En in de zuidwesthoek van Punthuizen betreft het een jongere opstand op een oude bosgroeiplaats. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een beperkte oppervlakte en matige kwaliteit voor in deelgebied Stroothuizen. Gezien de doelstellingen voor de habitattypen in de omgeving is er verbetering van kwaliteit mogelijk.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H91E0 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtypen A en B):

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoobossen</i> (subtype A), vochtige alluviale bossen, <i>essen-iepenbossen</i> (subtype B) en vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitattype vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoobossen</i> (subtype A) komt lokaal langs de Dinkel voor in de Groene Staart, ten noordwesten van het Luterveld en ten noordoosten van Losser. Het habitattype vochtige alluviale bossen, <i>essen-iepenbossen</i> (subtype B) komt verspreid voor langs de Dinkel, deels met geringe oppervlakte en deels in wat grotere complexen. Het habitattype vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) komt voor langs de Dinkel en langs zijbeken van de Dinkel. Er zijn potenties om de kwaliteit te verbeteren met name door verbetering van de waterkwaliteit. Gezien de beperkte ruimte en het belang van onbeschaduwde beektrajecten, is behoud van de oppervlakte voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1163:

H1096	Beekprik
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	Larven van de beekprik zijn waargenomen in de Dinkel (ten zuiden en ten noordoosten van Losser) en vooral in de Ruhembergerbeek. In het gebied vindt dus opgroei van larven plaats, mogelijk ook paai en voortplanting. Er zijn potenties om de bijdrage aan de landelijke doelstelling te vergroten.

H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting	De bittervoorn komt met een vrij grote standpopulatie voor in de Dinkel (op meerdere locaties ten zuiden van de A1) en in enkele zijbeken.
-------------	--

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zandverstuivingen (H2330), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zure vennen (H3160), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - Conform de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar in aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype jeneverbesstruwelen (H5130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype overgangs- en trilvenen (H7140), *trilvenen* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype kalkmoerassen (H7230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype eiken-haagbeukenbossen (H9160), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor de subtypen *zachtouthoutoibossen* (H91E0A) en *essen-iepenbossen* (H91E0B) van het habitatype vochtige alluviale bossen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook deze subtypen in het gebied voorkomen, naast het subtype *beekbegeleidende bossen* (subtype C) waar reeds een doelstelling voor is opgenomen.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort beekprik (H1096), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot H6410 en H1163:

H91E0B – *Vochtige alluviale bossen, <i>essen-iepenbossen</i> Landelijke oppervlakte ca. 500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
038/ 066-068	Rijntakken	B1 (2-6%)	Provincie Gelderland 2013
049	Dinkelland	B1 (2-6%)	Provincie Overijssel 2014
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	C (< 2%) ¹	Aanwijzingsbesluit2013
167	Maas bij Eijsden	C (< 2%)	Ministerie van LNV 2018
112	Biesbosch	C (< 2%) ²	Staatsbosbeheer 2014

¹ Relatieve bijdrage aangepast wegens gewijzigde landelijke oppervlakte.

² Nog niet vermeld in het aanwijzingsbesluit.

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn de volgende vijf gebieden geselecteerd voor dit prioritaire subtype: Kolland & Overlangbroek (081), Bunder- en Elslooërbos (153), Springendal & Dal van de Mosbeek (045), Geuldal (157) en Bekendelle (063).

De indeling van de subtypen B en C is sinds de aanmelding van het Habitatrictlijngebied (2003) echter gewijzigd. Het subtype *essen-iepenbossen* (subtype B) werd toentertijd niet als apart subtype onderscheiden, maar als onderdeel van het voormalige subtype Verbond van Els en Vogelkers (*Alno-Padion*). De voorkomens van vochtig alluviaal bos in de genoemde gebieden worden nu gerekend tot het subtype *beekbegeleidende bossen* (subtype C). In plaats daarvan blijken nu andere gebieden tot de belangrijkste te behoren.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3130:

H2310 – Stui fzandheiden met struikhei					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype stuifzandheiden met struikhei is beperkt tot laag gelegen land. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴³. Mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte liggen onder meer in de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (029), Veluwe (057), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Maasduinen (145). Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding van dit aan vaaggronden gebonden habitatype. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt in het grootste deel van de gebieden nagestreefd. In de meeste gebieden waar behoud van de kwaliteit als doel wordt gesteld, is het habitatype reeds in voldoende kwaliteit aanwezig (bijvoorbeeld in Strabrechtse Heide & Beuven (137)).

H2330 – Zandverstuivingen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
026	Drouwenezand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

⁴³ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

H2330 – Zandverstuivingen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van het habitatype zandverstuivingen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype zandverstuivingen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De afwisseling van zandverstuivingen met stuifzandheiden met struikhei (H2310) is voor een groot aantal dieren, in het bijzonder vogels, belangrijk. Om deze reden zijn in veel heidegebieden van de hogere zandgronden deze twee habitattypen gecombineerd als doel. Het grootste deel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke doelstelling. In de meeste gebieden waar een behoudsdoelstelling is neergelegd komt het habitatype slechts over een kleine oppervlakte voor en/of lijken de potenties voor herstel gering.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H3130 en H4010A:

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Dwingelderveld (030) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld). Een deel van de zure vennen kan zich door verlandingsontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In een aantal gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Landgoederen Brummen (058), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunsummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H4030 en H6120:

H5130 – Jeneverbesstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Klassen zijn slechts globaal geduid (B = 2-15%, C < 2%), omdat de gebieden onderling niet goed kunnen worden vergeleken, aangezien de oppervlakten op verschillende wijzen zijn berekend (al dan niet inclusief open delen). De aard van de vegetaties verschilt sterk van gebied tot gebied: van verspreide bomen tot dichte struwelen.

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte jeneverbesstruwelen is gelegen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Hoewel de oppervlakte van jeneverbesstruwelen sinds 1950 stabiel is gebleven, is de kwaliteit afgenomen. Door successie en vergrassing is de soortensamenstelling verarmd. Het merendeel van de jeneverbessen staat in oudere struwelen met een vrij eentonige soortensamenstelling. Natuurlijke verjonging vindt zelden plaats, waardoor een scheve leeftijdsopbouw is ontstaan. De landelijke doelstelling is dan ook gericht op behoud van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit

hierop aan. In Borkeld (044) en Springendal & Dal van Mosbeek (045) zijn goede kansen voor uitbreiding van het habitatype. Dit zijn de enige twee gebieden in Nederland waar potentie is voor het kiemen van jeneverbessen op de lemige bodems. De uitbreidingsopgave in deze gebieden is nodig om de te verwachten landelijke areaalverliezen op te vangen. In enkele gebieden geldt een behoudopgave op het aspect kwaliteit. In Holtingerveld (029), Boetelerveld (041), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136) komen slechts kleine oppervlakten van het habitatype voor, terwijl de kwaliteit al voldoende goed is en kwaliteitsverbetering niet mogelijk wordt geacht.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H7150:

H7140A – Overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Alde Feanen (013), Vecht- en Beneden-Reggegebied (039), Dinkelland (049), IJsselmeer (072) en Regte Heide & Riels Laag (134) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn en er weinig zicht is op herstel.

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7150 en H91E0C:

H7230 – Kalkmoerassen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	B1	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
053	Buurserzand & Haaksbergerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H7230 – Kalkmoerassen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype kalkmoerassen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het habitatype is in de loop van de 20e eeuw sterk achteruit gegaan. Vrijwel alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling om dit sterk onder druk staande habitatype te herstellen. In gebieden met een behoudsdoelstelling is de kwaliteit voldoende en zijn de uitbreidingsmogelijkheden beperkt.

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴⁴. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

H9160A – Eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
063	Bekendelle	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voornamelijk voor in kleine bosjes in Oost-Nederland. Door het verspreide en versnipperde voorkomen van dit subtype is slechts circa 20% van de landelijke oppervlakte van dit subtype opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke dekking van het habitatype als geheel (subtypen A en B gecombineerd) is aanzienlijk groter (80%), omdat bij de selectie vooral is gelet op het voorkomen in Zuid-Limburg dat nu apart wordt onderscheiden als subtype B.

De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke opgave worden nagestreefd. In enkele gebieden wijkt de doelstelling, op het aspect oppervlakte, af van de landelijke doelstelling. In deze gebieden is de ruimte waar dit habitatype voor zou kunnen komen reeds volledig benut. Ook wordt in enkele gebieden behoud van de kwaliteit beoogd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. Eén van de redenen hiervoor is dat de kwaliteit in het gebied reeds goed is waardoor een behoudsdoelstelling voldoende is, bijvoorbeeld in de gebieden Landgoederen Oldenzaal (050) en Leudal (147); een andere reden is dat er weinig potentie is voor kwaliteitsverbetering, zoals in Dinkelland (049).

H9190 – Oude eikenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit

⁴⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

H9190 – Oude eikenbossen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitattypen oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴⁵. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitattypen over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitattypen zandverstuivingen (H2330)).

H91D0 – *Hoogveenbossen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

⁴⁵ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggel-derveld (Stcrt. 2011, 4458).

H91D0 – *Hoogveenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

H91E0A – *Vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud ²	verbetering	A3 ³	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) is toegestaan.

³ Aanpassing ten opzichte van aanwijzingsbesluit.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachthoutoibossen* (subtype A) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴⁶. De landelijke opgave voor het aspect kwaliteit kan niet in alle gebieden worden nagestreefd. In

⁴⁶ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Oude Maas (Stcrt. 2011, 4458).

onder andere Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien het geringe belang van deze gebieden voor het type, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Een andere reden voor het afwijken van de landelijke doelstelling is dat er al een goede kwaliteit aanwezig is, bijvoorbeeld in Oude Maas (108), waar behoud van de kwaliteit derhalve voldoende is.

H91E0B – *Vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>B1</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ¹	behoud	C ²	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

- ¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.
² Aanpassing ten opzichte van aanwijzingsbesluit.

De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het habitattypen is momenteel uiterst zeldzaam langs de rivieren. In de twee gebieden met de beste potenties wordt herstel van dit subtype nagestreefd. In Dinkelland (049) is behoud van de oppervlakte voldoende, omdat er weinig ruimte is voor uitbreiding. In Uiterwaarden Zwarte water en Vecht (036) en Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien de beperkte potenties voor uitbreiding van de oppervlakte en de reeds goede kwaliteit, een behoudsdoelstelling geformuleerd.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1163:

H1096 – Beekprik						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
049	<i>Dinkelland</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de habitatsoort beekprik is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de gebieden Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136), Meinweg (149) en het Roerdal (150) wijken (deels) af van de landelijke doelstelling. Het huidige voorkomen van de soort en het leefgebied in Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux leveren reeds voldoende bijdrage aan de landelijke doelstelling. In Meinweg is slechts zeer beperkte potentie voor een hersteldoelstelling aanwezig.

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Landgoederen Oldenzaal (050) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-050)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H9120:

H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
	Verkorte naam Vochtige heiden

betreft het subtype:

H4010A	Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)
--------	---

H4030	Droge Europese heide
	Verkorte naam Droge heiden

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt voor de instandhoudingsdoelstelling voor H9120:

H4010	Vochtige heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).

Toelichting	Het habitatype vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt op twee locaties voor in deelgebied Boerskotten. Het type is ontstaan als gevolg van natuurontwikkeling in de jaren rond 2000, nadat de voormalige vochtige heidevelden met bos beplant of ontgonnen waren. Behoud is voldoende omdat de mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering beperkt zijn.
-------------	---

H4030	Droge heiden
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt op voor op de noordflank van de Tankenberg. Het type is vrij recent ontstaan vanuit een kapvlakte en zal naar verwachting nog in kwaliteit toenemen.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige heiden (H4010), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H9120:

H4010A – Vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	<i>Landgoederen Oldenzaal</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H4010A – Vochtige heiden, hogere zandgronden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt wijdverspreid voor in Nederland. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van dit subtype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴⁷. Mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte liggen onder andere op de Veluwe (057) en in de gebieden op het Drents plateau, waar dit subtype over grote oppervlakten voorkomt. Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding. Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is: bijvoorbeeld waar herstel van sterk vergraste vormen van dit subtype mogelijk is. Een speciale herstelopgave voor de kwaliteit van dit subtype ligt in de beekdalen waar het habitatype onderdeel uitmaakt van de gradiënt van hogere zandgronden naar de beek (bijvoorbeeld Wijnjeterper Schar (016), Stelkampsveld (060) en Meinweg (149)). In de meeste gebieden waar, in tegenstelling tot deze landelijke doelstelling, behoud van de kwaliteit wordt nagestreefd komt het subtype slechts in beperkte mate voor. De potenties ter verbetering van de kwaliteit zijn in deze gebieden veelal gering.

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lenselermaten	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	<i>Landgoederen Oldenzaal</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

⁴⁷ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Wijnjeterper Schar en Elperstroomgebied (Stcrt. 2010, 2212).

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitattypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloeërveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveenengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Lonnekermeer (051) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-051)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H7150:

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	Verkorte naam Oude eikenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H7150:

H9190	Oude eikenbossen
-------	------------------

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt voor op enkele percelen met zomereiken uit 1895, in het zuidwesten van het gebied. Behoud is voldoende omdat de mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een vierde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H7150:

H9190 – Oude eikenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitattype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁴⁸. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitattype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitattype zandverstuivingen (H2330)).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Buurserzand & Haaksbergerveen (053) als Natura 2000-gebied (besluit van 28 mei 2013, PDN/2013-053)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2310 en H3130:

H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
-------	---

⁴⁸ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

	Verkorte naam Zandverstuivingen
- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3130 en H4010:

H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
	Verkorte naam Zure vennen
  - De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H5130 en H7110:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	Verkorte naam Heischrale graslanden

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
	Verkorte naam Blauwgraslanden
  - De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7120 en H7230:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	Verkorte naam Pioniervegetaties met snavelbiezen
  - De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7230 en H91D0:

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	Verkorte naam Oude eikenbossen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1145:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2310 en H3130:

H2330	Zandverstuivingen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met een deels matige en deels goede vegetatiekwaliteit en met een beperkte oppervlakte, verspreid voor in deelgebied Buurserzand. Van actieve verstuiving is geen sprake meer en daar zijn ook weinig potenties meer voor.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3130 en H4010:

H3160	Zure vennen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid en met een behoorlijk grote oppervlakte voor in deelgebied Steenhaar en in het uiterste noorden van het gebied. De kwaliteit is soms goed, maar meestal matig. Er zijn mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering, in aansluiting op het verbeterdoel voor zwakgebufferde vennen (H3130).

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H5130 en H7110:

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een geringe oppervlakte en een goede kwaliteit voor in het Buurserzand, waar het onderdeel uitmaakt van een complexe gradiënt van vochtige heide, schraallanden en vennen. Behoud is voldoende, gezien de huidige kwaliteit en de beperkte mogelijkheden voor uitbreiding.

H6410	Blauwgraslanden
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting	Het habitattype komt voor met een vrij beperkte oppervlakte. Op de grens van de deelgebieden Steenhaar en Buurserzand heeft het habitattype deels een goede kwaliteit (in de bij H6230 genoemde gradiënt) en deels een matige kwaliteit. In deelgebied Groene Plas en Horsterveen (aan de noordwestrand van het hoogveengebied) heeft het habitattype een matige kwaliteit; verbetering van kwaliteit is noodzakelijk om met name op deze locatie de verslechterde situatie te herstellen. Behoud van de oppervlakte is voldoende, gezien de beperkte mogelijkheden voor uitbreiding.
-------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7120 en H7230:

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt verspreid voor in het heidelandschap van alle noordelijke deelgebieden. Een aanzienlijk deel betreft relatief stabiele locaties (naast meer tijdelijke locaties die ontstaan door plaggen), daarom is behoud voldoende.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7230 en H91D0:

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt vooral in het noorden van het gebied voor (ten zuidwesten van Steenhaar en aan de noordkant van Steenhaar); het betreft hier oude eikenopstanden. Daarnaast komt het lokaal voor in het zuiden (op een zandrug in het Niekerkerveen); het betreft hier jonger bos, maar wel op een oude bosgroeiplaats. Behoud is voldoende omdat de mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1145:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel komt verspreid in het gebied voor: zowel in de deelgebieden Steenhaar, Buurserzand en Harrevelderschans als in het Haaksbergerveen. Vanwege de beoogde kwaliteitsverbetering van zwakgebufferde vennen (H3130) mag worden verwacht dat het leefgebied van hogere kwaliteit zal worden en zich zal uitbreiden, waardoor de populatie zal groeien.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype zandverstuivingen (H2330), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype zure vennen (H3160), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype blauwgraslanden (H6410), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een elfde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2310 en H3130:

H2330 – Zandverstuivingen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
026	Drouwenezand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	<i>Buurserzand & Haaksbergerveen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van het habitatype zandverstuivingen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype zandverstuivingen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De afwisseling van zandverstuivingen met stuifzandheiden met struikhei (H2310) is voor een groot aantal dieren, in het bijzonder vogels, belangrijk. Om deze reden zijn in veel heidegebieden van de hogere zandgronden deze twee habitattypen gecombineerd als doel. Het grootste deel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke doelstelling. In de meeste gebieden waar een behoudsdoelstelling is neergelegd komt het habitatype slechts over een kleine oppervlakte voor en/of lijken de potenties voor herstel gering.

H3160 – Zure vennen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	<i>Buurserzand & Haaksbergerveen</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Dwingelderveld (030) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld). Een deel van de zure vennen kan zich door verlanding ontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In een aantal gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Landgoederen Brummen (058), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunssummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H5130 en H7110:

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt’s Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Woodse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

H6410 – Blauwgraslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H6410 – Blauwgraslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Het habitatype blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”⁴⁹. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitatype. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H7120 en H7230:

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit

⁴⁹ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
053	<i>Buurserzand & Haaksbergerven</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft⁵⁰. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H7230 en H91D0:

⁵⁰ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

H9190 – Oude eikenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	<i>Buurserzand & Haaksbergerveen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁵¹. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1145:

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
053	<i>Buurserzand & Haaksbergerveen</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit

⁵¹ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gevlekte witsnuitlibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In het Noordhollands Duinreservaat (087) is de kwaliteit van het leefgebied echter al goed. In het Holtingerveld (029) en het Lonnekermeer (051) is het perspectief voor de soort reeds goed en de mogelijkheden voor herstel van het leefgebied zijn beperkt. In het Fochteloërveen (023), het Drentsche Aa-gebied (025), het Korenburgerveen (061) komt de soort in een niet-optimaal leefgebied voor en daarom is in deze gebieden voor een behoudsdoelstelling gekozen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Witte Veen (054) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-054)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4030 en H7110:

H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
	Verkorte naam Jeneverbesstruwelen

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
	Verkorte naam Blauwgraslanden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7110 en H91D0:

H7120	Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
	Verkorte naam Herstellende hoogvenen

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	Verkorte naam Pioniervegetaties met snavelbiezen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H91D0:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	Verkorte naam Vochtige alluviale bossen

betreft het subtype:

H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)
---------------	---

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:

De noordoostkant van het gebied bestaat grotendeels uit het habitatype herstellende hoogvenen (H7120). In het omringende heide- en boslandschap komen de volgende habitattypen voor: zure vennen (H3160), zwakgebufferde vennen (H3130), vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A), droge heiden (H4030), blauwgraslanden (H6410), jeneverbesstruwelen (H7150), actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) en hoogveenbossen (H91D0). In de beekdalen van de Hegebeek en de Buurserbeek komt het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (H91E0C) voor.

De kamsalamander (H1166) komt vooral voor in het noordelijk deel van het Witte Veen, maar is tevens in het zuidelijke deel van het gebied waargenomen.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4030 en H7110:

H5130	Jeneverbesstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte voor in het uiterste zuiden van het gebied, vlakbij de Buurserbeek. Het struweel heeft te lijden van vergrassing en bosopslag, dus kwaliteitsverbetering is noodzakelijk.

H6410	Blauwgraslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, in de vorm van een veldrushooiland, met een beperkte oppervlakte voor in het Bramerveld, aan de westrand van het gebied. Het is ontstaan door natuurontwikkeling. Omdat het onduidelijk is of er potenties zijn voor verdere uitbreiding en kwaliteitsverbetering, is vooralsnog gekozen voor behoud.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7110 en H91D0:

H7120	Herstellende hoogvenen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype beslaat een groot deel van de noordoostkant van het gebied. Het is het restant van een eertijd groter, grensoverschrijdend komhoogveen. De vegetatie bestaat grotendeels uit dopheibegroeiingen en berkenbroekbos, afgewisseld met verlandingsvegetatie. De veenmosbedekking is, als gevolg van verdroging, teruggedrongen tot vrij kleine locaties. Door verbetering van de waterhuishouding kan de kwaliteit toenemen.

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, in afwisseling met vochtige heide (H4010A), verspreid voor in het westelijke heidelandschap (overgang van het Witte Veengebied naar het Bramerveld) en in het uiterste zuiden van het gebied. Gezien de standplaats is behoud voldoende.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H91D0:

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) komt voor langs de Hegebeek en de Buurserbeek, op kleine locaties temidden van drogere bostypen. Behoud is voldoende omdat de mogelijkheden voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype jeneverbesstruwelen (H5130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype blauwgraslanden (H6410), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijn (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype actieve hoogvenen (H7110). In aanvulling op het ontwerpbesluit is een doelstelling opgenomen voor het subtype *heideveentjes* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit subtype in het gebied voorkomt (in het heidelandschap, net buiten het hoogveenlandschap). Het complementaire doel voor het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A), zoals opgenomen in het ontwerpbesluit (2008), is vervallen.
- De derde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype herstellende hoogvenen (H7120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zesde en zevende alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbe-

sluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0), *beekbegeleidende bossen* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H4030 en H7110B:

H5130 – Jeneverbesstruwelen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Klassen zijn slechts globaal geduid (B = 2-15%, C < 2%), omdat de gebieden onderling niet goed kunnen worden vergeleken, aangezien de oppervlakten op verschillende wijzen zijn berekend (al dan niet inclusief open delen). De aard van de vegetaties verschilt sterk van gebied tot gebied: van verspreide bomen tot dichte struwelen.

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte jeneverbesstruwelen is gelegen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Hoewel de oppervlakte van jeneverbesstruwelen sinds 1950 stabiel is gebleven, is de kwaliteit afgenomen. Door successie en vergrassing is de soortensamenstelling veranderd. Het merendeel van de jeneverbessen staat in oudere struwelen met een vrij eentonige soortensamenstelling. Natuurlijke verjonging vindt zelden plaats, waardoor een scheve leeftijdsopbouw is ontstaan. De landelijke doelstelling is dan ook gericht op behoud van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit hierop aan. In Borkeld (044) en Springendal & Dal van Mosbeek (045) zijn goede kansen voor uitbreiding van het habitatype. Dit zijn de enige twee gebieden in Nederland waar potentie is voor het kiemen van jeneverbessen op de lemige bodems. De uitbreidingsopgave in deze gebieden is nodig om de te verwachten landelijke areaalverliezen op te vangen. In enkele gebieden geldt een behoudopgave op het aspect kwaliteit. In Holtingerveld (029), Boetelerveld (041), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136) komen slechts kleine oppervlakten van het habitatype voor, terwijl de kwaliteit al voldoende goed is en kwaliteitsverbetering niet mogelijk wordt geacht.

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H6410 – Blauwgraslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	<i>Witte Veen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Het habitatype blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”⁵². De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitatype. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de

⁵² De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype.

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7110B en H91D0:

H7120 – Herstellende hoogvenen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
023	Fochteloërveen	uitbreiding ¹	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud ¹	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud ¹	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijksvenen	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud ¹	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud ¹	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud ¹	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit

¹ Achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A), is toegestaan.

Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37. Het habitatype Herstellende hoogvenen is voor ongeveer 90% binnen het Natura 2000-netwerk opgenomen. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig"⁵³. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling met uitzondering van Fochteloërveen (023). In dit gebied resulteert de beoogde verbetering van de kwaliteit van het habitatype tevens in uitbreiding van de oppervlakte aan de randen van de hoogveenkern. Het nastreven van kwaliteitsverbetering is ook gericht op verder herstel van het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A). Op termijn mag de oppervlakte Herstellende hoogvenen dan ook afnemen ten gunste van actieve hoogvenen (H7110).

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtlingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

⁵³ De beschreven "staat van instandhouding" wijkt af van de "staat van instandhouding" zoals gegeven in het Natura 2000 doelen-document (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft⁵⁴. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H91D0:

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

⁵⁴ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgrerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit" naar "behoud omvang en verbetering kwaliteit" omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitatype aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In het antwoord op de eerstgenoemde zienswijze vervalt de volgende tekst:
Overigens is de doelstelling voor het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) komen te vervallen, zie voor een toelichting bijlage B.1. De overige doelstellingen blijven gehandhaafd.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Veluwe (057) als Natura 2000-gebied (besluit van 11 juni 2014, PDN/2014-057; gewijzigd op 29 september 2016, DN&B/2016-057)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H9190 en H91E0:

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H9190 en H91E0:

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit voor op een eilandje in het Bleeke Meer, bij Uddel. Behoud is voldoende omdat er vooralsnog geen mogelijkheden lijken te zijn voor kwaliteitsverbetering en ontwikkeling op andere locaties in strijd zou komen met het uitbreidingsdoel voor andere habitattypen.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Een zevende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H9190 en H91E0C:

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	<i>Veluwe</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haec (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Landgoederen Brummen (058) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-058)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3130 en H4010:

H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
	Verkorte naam Zure vennen

H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i>
	Verkorte naam Beken en rivieren met waterplanten

betreft het subtype:

H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (<i>waterranonkels</i>)
--------	--

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

H1831	Drijvende waterweegbree (<i>Luronium natans</i>)
-------	--

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de tweede alinea vervalt de volgende tekst:
De drijvende waterweegbree (H1831) komt voor in een zwakgebufferd ven in het noorden van het deelgebied Empesche en Tondensche Heide.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3130 en H4010:

H3160	Zure vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype bestaat uit een natte laagte in de uiterste noordwesthoek van het gebied; het heeft een goede kwaliteit, waardoor behoud voldoende is.
H3260	Beken en rivieren met waterplanten
Doel	Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, <i>waterranonkels</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, <i>waterranonkels</i> (subtype A) komt voor in de Oekensche Beek bij Huis Voorstonden. De oppervlakte is beperkt, maar de kwaliteit is goed. Er zijn mogelijkheden voor uitbreiding van het habitatype op verschillende plekken in het gebied.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor de habitatsoort H1831 vervalt.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zure vennen (H3160), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beken en rivieren met waterplanten (H3260), *waterranonkels* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een derde alinea wordt toegevoegd:
  - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied niet aangewezen voor de habitatsoort drijvende waterweegbree (H1831), omdat uit onderzoek blijkt dat deze soort niet met een bestendige populatie van voldoende omvang in het gebied voorkomt. De aanwijzing van de drijvende waterweegbree is gebaseerd op een melding uit 2003, nadat kort daarvoor een poel was aangelegd. Nadien zijn in 2008 en 2009 slechts enkele individuen waargenomen, maar dit is te weinig om van een bestendige populatie van meer dan verwaarloosbare omvang te spreken. In 2011, 2015 en 2017 is gericht naar de soort gezocht, maar hij is niet meer aangetroffen; op de locatie is geen geschikt leefgebied (meer) aanwezig.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3130 en H4010A:

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buuserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	<i>Landgoederen Brummen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ¹	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Dwingelderveld (030) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld). Een deel van de zure vennen kan zich door verlanding ontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In een aantal gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Landgoederen Brummen (058), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunssummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

H3260A – Beken en rivieren met waterplanten, <i>waterranonkels</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
058	<i>Landgoederen Brummen</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	uitbreiding	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	B	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	B	aanwijzingsbesluit

¹ Klassen zijn slechts globaal geduid (B = 2-15%, C < 2%), omdat betrouwbare cijfers die op vergelijkbare wijze zijn bepaald, niet beschikbaar zijn. Bovendien varieert het voorkomen van jaar tot jaar. Klasse B is vermeld voor gebieden met een grote (potentieel geschikte) beeklengte en/of belangrijke voorkomens.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype beken en rivieren met waterplanten,

waterranonkels (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In de gebieden Landgoederen Brummen (058), Swalmdal (148) en Roerdal (150) wordt op het aspect kwaliteit van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat de kwaliteit van het habitatype in deze gebieden reeds goed is. In Swalmdal is ook op het aspect oppervlakte een behoudsdoelstelling gesteld, omdat het habitatype in dit gebied reeds over het gehele beektraject voorkomt. Behoud is derhalve voldoende.

In [bijlage B.3.2](#) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor de habitatsoort H1831 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Stelkampsveld (060) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-060)

In [paragraaf 4.2](#) (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- In de 1^e subparagraaf wordt de volgende tekst ingevoegd tussen H7230 en H91E0:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	Verkorte naam Beuken-eikenbossen met hulst

- Een 2^e subparagraaf wordt ingevoegd:

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2009) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
-------	---

In [hoofdstuk 5](#) (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- In de 3^e paragraaf wordt de volgende tekst ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7230 en H91E0:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor op een oude bosgroeiplaats in de zuidoosthoek van het gebied (de eikenopstand zelf is niet zo oud). Behoud is voldoende, gezien de bestaande kwaliteit.

- Een 4^e paragraaf wordt ingevoegd:

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1166	Kamsalamander
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De kamsalamander is waargenomen op verschillende locaties in het gebied. Daarbij is voortplanting aangetoond. Vanwege de beoogde uitbreiding en kwaliteitsverbetering van zwakgebufferde vennen (H3130), die op deze locaties het leefgebied vormen, mag worden verwacht dat het leefgebied van hogere kwaliteit zal worden en zich zal uitbreiden, waardoor de populatie zal groeien.

In [bijlage B.1](#) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een vijfde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kamsalamander (H1166), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In [bijlage B.3](#) (Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- In de 1^e paragraaf wordt de volgende alinea ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7230 en H91E0C:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	<i>Stelkampsveld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁵⁵. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

- Een 2^e subparagraaf wordt ingevoegd:
B.4.2 Habitatrichtlijn: soorten

⁵⁵ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

H1166 – Kamsalamander					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
060	<i>Stelkampsveld</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	verbetering	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kamsalamander is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het leefgebied en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie nagestreefd (onder andere in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027)). In sommige gebieden is het leefgebied al op orde en gedijt ook een behoorlijke populatie zoals in Willinks Weust (062) en is behoud derhalve voldoende. Tenslotte is in de Limburgse gebieden Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Geuldal (157) voor behoud gekozen vanwege mogelijke beperkingen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de geelbuikvuurpad (H1193).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Korenburgerveen (061) als Natura 2000-gebied (besluit van 12 december 2014, PDN/2014-061)

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1166:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1166:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel heeft zich in 2003 in het Korenburgerveen ge(her)vestigd en wordt sindsdien verspreid in het gebied in klein aantal waargenomen. Omdat het gebied vooral wordt gekarakteriseerd door zuur, voedselarm water, zal de betekenis voor deze soort niet groot kunnen zijn. Een behoudsdoelstelling is dan ook voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een zevende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1166:

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gevlekte witsnuitlibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In het Noordhollands Duinreservaat (087) is de kwaliteit van het leefgebied echter al goed. In het Holtingerveld (029) en het Lonnekermeer (051) is het perspectief voor de soort reeds goed en de mogelijkheden voor herstel van het leefgebied zijn beperkt. In het Fochteloërveen (023), het Drentsche Aa-gebied (025), het Korenburgerveen (061) komt de soort in een niet-optimaal leefgebied voor en daarom is in deze gebieden voor een behoudsdoelstelling gekozen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Willinks Weust (062) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-062)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H5130:

H4030	Droge Europese heide
	<i>Verkorte naam</i> Droge heiden

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H9160:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft het subtype:

H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)
---------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H5130:

H4030	Droge heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte voor in het zuidwesten van het gebied (Heitje Adamskamp). Behoud is voldoende, gezien de huidige kwaliteit en omdat op deze locatie de prioriteit ligt bij het aangrenzende heischrale grasland (H6230).

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H9160:

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) komt in het centrum van het gebied voor, langs de Vossenveldse beek, in afwisseling met andere boshabitatypen (H9120 en H9160A). De kwaliteit is al voor een deel goed; er zijn echter potenties om de kwaliteit te verbeteren, in aansluiting op de doelstelling voor H9160A.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zesde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0), *beekbegeleidende bossen* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H5130:

H4030 – Droge heiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
029	Holtlingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitatypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloërveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H9160A:

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	<i>Willinks Weust</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit" naar "behoud omvang en verbetering kwaliteit" omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige

gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitat-type aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Binnenveld (065) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 april 2014, PDN/2014-065)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1393:

H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
-------	---

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1393:

H1145	Grote modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De grote modderkruiper komt voor in slootjes in de deelgebieden De Hel en De Blauwe Hel. Omdat trilvenen (H7140A) daar prioriteit hebben, is er gekozen voor een behoudsdoelstelling, zodat het beheer van de slootjes vooral gericht kan worden op de uitbreiding van de trilvenen.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grote modderkruiper (H1145), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1393:

H1145 – Grote modderkruiper Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
065	<i>Binnenveld</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de grote modderkruiper is beoordeeld als "matig ongunstig". Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Wel is duidelijk dat het leefgebied is

gekrompen. De landelijke doelstelling is gericht op het plaatselijk verbeteren van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie. De toepassing van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de gedragscode voor waterschappen kunnen tevens een positieve bijdrage leveren aan een verbetering van het leefgebied van de soort. Herstelstellingen zijn neergelegd in die gebieden waar de soort onder druk staat en/of er goede mogelijkheden zijn voor het uitbreiden en verbeteren van het leefgebied ten behoeve van het uitbreiden van de populatie.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de als negende genoemde zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst: De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit. Uit het gebied waren in 2014 geen gedocumenteerde waarnemingen (recente waarnemingen of waarnemingen ten tijde van de aanmelding) bekend. Door vangsten in 2017 bleek echter dat er wel degelijk een bestendige populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van De Bruuk (069) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-069)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H6410:

H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	<i>Verkorte naam</i> Heischrale graslanden

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H6410:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
--------	--

H7140	Overgangs- en trilveen
	<i>Verkorte naam</i> Overgangs- en trilvenen

betreft het subtype:

H7140A	Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)
--------	--

H7230	Alkalisch laagveen
	<i>Verkorte naam</i> Kalkmoerassen

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft het subtype:

H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)
--------	---

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Aan de tweede alinea wordt de volgende tekst toegevoegd: Ook trilvenen (H7140A) maken onderdeel uit van het schraallandcomplex, naast enkele habitattypen met een veel kleinere oppervlakte (H6230 en H7230). Langs de Leigraaf komen beekbegeleidende bossen (H91E0C) voor.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H6410:

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting	Het habitattype komt, in de vochtige vorm en met een kleine oppervlakte, voor temidden van blauwgraslanden (H6410). Het behoort van oudsher tot de verschillende typen schraalland in dit gebied, maar in de periode waarin de verdroging het sterkst was, nam de oppervlakte toe ten koste van de blauwgraslanden. Doordat de verdroging is teruggedrongen, is de oppervlakte weer afgenomen. Gezien de prioriteiten voor het gebied, is behoud (eventueel door ontwikkeling op een andere locatie in het gebied ¹) voldoende.
-------------	---

¹ Mocht blijken dat behoud van H6230 in de huidige omvang onmogelijk is bij de gestelde prioriteiten voor het gebied, dan moet worden bezien of een wijzigingsbesluit noodzakelijk is.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H6410:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt met matige kwaliteit en een beperkte oppervlakte aan de noordoostkant van het gebied voor, temidden van struweel en bos.

H7140	Overgangs- en trilvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtype A) komt, met een vrij beperkte oppervlakte, verspreid in het gebied voor, ten dele samen met blauwgraslanden (H6410). Het betreft in alle gevallen de Associatie van Moerasstruisgras en Zompzegge, die in kwelgebieden tot de trilvenen wordt gerekend. Er zijn weinig mogelijkheden voor uitbreiding (zonder in conflict te komen met andere habitattypen) en de kwaliteit is voldoende.

H7230	Kalkmoerassen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een kleine oppervlakte in de zuidwesthoek van het gebied voor, in de vorm van een vegetatie met armbloemige waterbies. Er zijn geen aanwijzingen dat er potenties zijn voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitattype vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) komt, met een beperkte oppervlakte, in het gebied voor langs de Leigraaf, in de vorm van matig ontwikkeld elzenbroekbos. Verbetering van de kwaliteit is mogelijk, vanwege de doelstellingen voor onder andere de aangrenzende blauwgraslanden (H6410).

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype overgangs- en trilvenen (H7140), *trilvenen* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007; zij het als complementair doel) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype kalkmoerassen (H7230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype vochtige alluviale bossen (H91E0), *beekbegeleidende bossen* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6410:

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
069	<i>De Bruuk</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
084	Duinen Den Helder-Callantsog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

- De volgende alinea's worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6410:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	<i>De Bruuk</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H7140A – Overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit

H7140A – Overgangs- en trilveren, <i>trilveren</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
069	<i>De Bruuk</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilveren, *trilveren* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Olde Feanen (013), Vecht- en Beneden-Reggegebied (039), Dinkelland (049), IJsselmeer (072) en Regte Heide & Riels Laag (134) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn en er weinig zicht is op herstel.

H7230 – Kalkmoerassen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergervenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
069	<i>De Bruuk</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype kalkmoerassen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het habitatype is in de loop van de 20e eeuw sterk achteruit gegaan. Vrijwel alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling om dit sterk onder druk staande habitatype te herstellen. In gebieden met een behoudsdoelstelling is de kwaliteit voldoende en zijn de uitbreidingsmogelijkheden beperkt.

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	<i>De Bruuk</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit" naar "behoud omvang en verbetering kwaliteit" omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitat-

type aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

In paragraaf 3.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In het antwoord op de als derde genoemde zienswijze vervalt de volgende tekst:
Het habitattype heischrale graslanden (H6230) maakt overigens geen deel van de instandhoudingsdoelstelling omdat het bij nader inzien niet blijkt voor te komen (zie bijlage B.1).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-070)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H6430:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
	<i>Verkorte naam</i> Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6430 en H7230:

H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

betreft de subtypen:

H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (<i>glanshaver</i>)
H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (<i>grote vossenstaart</i>)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1166:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
--------------	-------------------------------

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H6430:

H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met goede kwaliteit op één kleine locatie voor, langs de Linge bij Vogelswerf (in het zuiden van het gebied). Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6430 en H7230:

H6510	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A) en glanshaver- en vossenstaarthooilanden, <i>grote vossenstaart</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitattype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A) komt verspreid over de meeste deelgebieden voor, zowel op dijktaaluds als in graslandpercelen, zowel binnen- als buitendijks. De kwaliteit is goed, maar niet bijzonder. Het habitattype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, <i>grote vossenstaart</i> (subtype B) komt, met matige kwaliteit, alleen binnendijks voor in deelgebied Diefdijk-Zuid; het betreft een relatief grote oppervlakte van de vorm met velddravik. Behoud is voldoende, omdat er geen aanwijzingen zijn dat er substantiële mogelijkheden voor uitbreiding of verbetering zijn.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1166:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2011 in het gebied gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie. De waarnemingen beperken zich nog tot het westelijk deel van de Linge. Er is voldoende geschikt leefgebied aanwezig om de populatie verder te laten uitbreiden.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype glanshaver- en vossenstaartheooilanden (H6510), *glanshaver* (subtype A) en *grote vossenstaart* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een vierde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit ^x
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er nagenoeg geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of de potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren gering is, bijvoorbeeld in Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Alde Feanen (013) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H7230:

H6510A – Glanshaver- en vossenstaartheilanden, <i>glanshaver</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit x
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Van het habitatype glanshaver- en vossenstaartheilanden, *glanshaver* (subtype A) bevindt ruim een derde van het landelijk areaal zich in Natura 2000-gebieden. Goede kwaliteit en vlakdekkende vegetaties zijn vooral aanwezig in de uiterwaarden, die voor een belangrijk deel in het Natura 2000-netwerk zijn opgenomen. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In het gebied Uiterwaarden Neder-Rijn (066) wordt op het aspect kwaliteit van de landelijke doelstelling afgeweken. In dit gebied is de kwaliteit reeds goed en behoud is daarom voldoende. De doelstelling van de Biesbosch (112) wijkt op het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling. In de Biesbosch komt het habitatype reeds over een aanzienlijke oppervlakte voor, behoud is hier derhalve voldoende. In de gebieden Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070), Bosthol (083) en Bunder- en Elslooërbos (153) zijn er te weinig mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

H6510B – Glanshaver- en vossenstaartheilanden, <i>grote vossenstaart</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit

Meer dan 75% van de landelijke oppervlakte van het habitatype glanshaver- en vossenstaartheilanden, *grote vossenstaart* (subtype B) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke doelstelling. De doelstellingen van de gebieden Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) en Biesbosch (112) wijken op het aspect kwaliteit af van de landelijke doelstelling, omdat het habitatype in deze gebieden reeds in bijzondere kwaliteit voorkomt. Behoud van de huidige kwaliteit is derhalve voldoende. In het gebieden Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) zijn er te weinig mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1166:

H1337 – Bever Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H1337 – Bever Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslöörbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (071) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-071; gewijzigd op 11 juni 2014, PDN/2014-071)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6120 en H6510:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
--------	--

- De tekst betreffende H91E0 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachtouthoobossen</i>)
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1166:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
--------------	-------------------------------

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6120 en H6510:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt verspreid voor in deelgebied Loevestein, zowel met een matige als met een goede kwaliteit.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H91E0 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoibossen</i> (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype vochtige alluviale bossen komt alleen voor in deelgebied Loevestein. Het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoibossen</i> (subtype A) komt vooral buitendijks voor, het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) vooral binnendijks. Voor zover bekend is de kwaliteit (grotendeels) matig. Voor subtype A bestaan buitendijks, in de stroomluve delen, kleinschalige mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit. Het gebied heeft geen duidelijke potentie voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering van subtype C.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling na H1166:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2006 in het gebied gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie. De waarnemingen beperken zich nog tot het westelijk deel van deelgebied Loevestein. Er is voldoende geschikt leefgebied aanwezig om de populatie verder te laten uitbreiden.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een derde en vierde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0), *beekbegeleidende bossen* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6120 en H6510A:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	<i>Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H91E0A:

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	<i>Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit" naar "behoud omvang en verbetering kwaliteit" omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattypen vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitattypen aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1166:

H1337 – Bever Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van IJsselmeer (072) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-072; gewijzigd op 30 juli 2012, PDN/2012-072, en op 14 februari 2013, PDN/2013-011)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H3150:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
	Verkorte naam Schorren en zilte graslanden

betreft het subtype:

H1330B	Schorren en zilte graslanden (<i>binnendijks</i>)
--------	---

H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara</i> spp. vegetaties
	Verkorte naam Kranswierwateren

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H3150:

H1330	Schorren en zilte graslanden
-------	------------------------------

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitattypen komt binnendijks voor op enkele kleine plekken in de Polder Het Workumer Nieuwland. Het resterende vegetatietypen is afhankelijk van de in het verleden ontstane zilte omstandigheden. Behoud van het typen is afhankelijk van het voortbestaan van die omstandigheden; het is duidelijk dat het niet mogelijk is om zoute kwel verder te bevorderen, omdat de Zuiderzeemiddelen is veranderd in het IJsselmeer.

H3140	Kranswierwateren
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattypen is met een goede kwaliteit over een grote oppervlakte in het waterdeel van het Habitatrictlijngebied aanwezig. Behoud is voldoende, omdat uitbreiding ten koste zou kunnen gaan van het behoud van H3150, waar de kranswiervegetatie samen mee voorkomt.

- In de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling voor het habitattypen H3150 vervalt de laatste volzin.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattypen schorren en zilte graslanden (H1330), *binnendijks* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit typen in het gebied voorkomt.
- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattypen kranswierwateren (H3140), omdat uit onderzoek blijkt dat dit typen in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3150:

H1330B – Schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
072	<i>IJsselmeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
121	Yerseke & Kapelse Moer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Van het habitattypen schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B) is bijna driekwart van de landelijke oppervlakte opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling wijkt af op het aspect kwaliteit, omdat de matig ongunstige staat van instandhouding van de kwaliteit het gevolg is van de ongunstige situatie in het Noord-Hollandse veenweidegebied (Polder Westzaan (091)). Door vermindering van zoute kwel staan de betreffende zilte vegetaties daar sterk onder druk. Daarom is alleen in Polder Westzaan een hersteldoelstelling neergelegd. In de Oosterschelde (118) ligt een opgave voor uitbreiding van de oppervlakte, omdat de oppervlakte aan kwelders in dit gebied sterk afwijkt van de natuurlijke situatie.

H3140 – Kranswierwateren Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	<i>IJsselmeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	B2	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>

H3140 – Kranswierwateren Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	B2	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het overgrote deel van de landelijke oppervlakte van het habitatype kranswierwateren is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De twee gebieden met verreweg de grootste oppervlakten uitgestrekte kranswievelden zijn de Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer (073) en Veluwerandmeren (076). De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁵⁶. Echter, niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling. In de gebieden IJsselmeer (072), Markermeer & IJmeer (073), Zwarte Meer (074), Veluwerandmeren (076), Botshol (083), Naardermeer (094) en Meijendel & Berkheide (097) zijn zodanige oppervlaktes, van goede kwaliteit, van dit habitatype aanwezig, dat behoud voldoende is. In de gebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), Langstraat (130) en Sarsven en De Banen (146) is de kwaliteit van het habitatype reeds goed. Daarom is er hier op het aspect kwaliteit een behoudsdoelstelling geformuleerd.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Markermeer & IJmeer (073) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-073; gewijzigd op 14 februari 2013, PDN/2013-011)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H3140:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
	<i>Verkorte naam</i> Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1163:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
-------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H3140:

H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, binnen het Habitatrictlijngebied, alleen voor in het zuidelijke deel van het IJmeer. Het gaat om begroeiingen met doorgroeid fonteinkruid. De kwaliteit is goed en behoud van de nu al vrij grote oppervlakte is voldoende.

⁵⁶ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer en Veluwerandmeren (Strct. 2010, 2212).

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1163:

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	In beide delen van het Habitatrictlijngebied (de zuidelijke Gouwzee en het zuidelijke deel van het IJmeer) komt de kleine modderkruiper voor, waarschijnlijk met een vrij kleine populatie.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een derde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de habitatoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3140:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit ^x
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er nagenoeg geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of de potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren gering is, bijvoorbeeld in Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Alde Feanen (013) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1163:

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelder Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote

modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Zwarte Meer (074) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-074)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H3150:

H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara</i> spp. vegetaties
	<i>Verkorte naam</i> Kranswierwateren

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de verwijdering van subtype A en de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)
---------------	--

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1145:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
--------------	---------------------------------------

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen in het Habitatrichtlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
Het habitatype kranswierwateren (H3140) komt over een grote oppervlakte voor. Ook meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) is over een relatief grote oppervlakte aanwezig, onder andere ten noorden van het Zwanendiep. Maar vooral in de ondiepere delen langs de Overijsselse kust van het Zwarte Meer ten westen van het Ganzendiep komen fonteinkruidvelden voor. Het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B) is aanwezig in de oeverlanden. Kleine oppervlakten kievitsbloemhooilanden, behorend tot het habitatype glanshaver- en vossenstaart-hooilanden, *grote vossenstaart* (H6510B) zijn momenteel aanwezig op de zuidoever van het Zwarte meer in de Polder de Grote Buitenlanden.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H3150:

H3140	Kranswierwateren
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype is met een goede kwaliteit over een grote oppervlakte in het waterdeel van het gebied aanwezig. Behoud is voldoende, omdat een verdere uitbreiding ten koste zou kunnen gaan van de uitbreidingsdoelstelling voor H3150, waar de kranswiervegetatie samen mee voorkomt.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering van subtype A en de toevoeging van subtype B):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) is in ieder geval met matige kwaliteit aanwezig in de oeverlanden aan de noordoostzijde van het gebied. In het verleden is ook de goede kwaliteit aangetroffen in de vorm van de Rivierkruiskruid-associatie; de naamgevende soort komt nog verspreid in het gebied voor, dus mogelijk ook de bijbehorende vegetatie. Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1145:

H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bittervoorn komt voor in alle oeverlanden van het Zwarte Meer, in de daar aanwezige brede watergangen. De soort is pas kort voor de aanwijzing gevonden en kennelijk voordien over het hoofd gezien. Het leefgebied is heel geschikt, want er zijn zeer veel zwanenmossels aanwezig, waar de bittervoorn voor zijn voortplanting van afhankelijk is.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype kranwierwateren (H3140), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is de doelstelling voor subtype A (*moerasspirea*) van het habitatype ruigten en zomen (H6430) vervangen door die voor subtype B (*harig wilgenroosje*), omdat uit onderzoek blijkt dat subtype A niet in het gebied voorkomt, maar subtype B wel (de verwisseling blijkt te hebben plaatsgevonden bij het opstellen van het ontwerpbesluit).
- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - Conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar in afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3150:

H3140 – Kranwierwateren					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	B2	wijzigingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	B2	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het overgrote deel van de landelijke oppervlakte van het habitatype kranwierwateren is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De twee gebieden met verreweg de grootste oppervlakten uitgestrekte kranwievelden zijn de Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer (073) en Veluwerandmeren (076). De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁵⁷. Echter, niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling. In de gebieden IJsselmeer (072), Markermeer & IJmeer (073), Zwarte Meer (074), Veluwerandmeren (076), Botshol (083), Naardermeer (094) en Meijndel & Berkheide (097) zijn zodanige oppervlaktes, van goede kwaliteit, van dit habitatype aanwezig, dat behoud voldoende is. In de gebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), Langstraat (130) en Sarsven en De

⁵⁷ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer en Veluwerandmeren (Strct. 2010, 2212).

Banen (146) is de kwaliteit van het habitatype reeds goed. Daarom is er hier op het aspect kwaliteit een behoudsdoelstelling geformuleerd.

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H6430, subtype A, vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).
- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H6510B:

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1145:

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de derde zienswijze (betreffende de bittervoorn) wordt vervangen door de volgende tekst:

De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat bij de reguliere monitoring in dit gebied geen bittervoorns waren gevangen. Uit nader onderzoek is echter gebleken dat er wel degelijk een bestendige populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Veluwerandmeren (076) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-076; gewijzigd op 30 maart 2017, DN&B/2017-076)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H3150:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H3150:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype komt, met matige kwaliteit, verspreid voor in de oeverlanden, in beperkte mate als subtype <i>moerasspirea</i> , maar vaker in de vorm van subtype <i>harig wilgenroosje</i> . Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit voldoende.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) en *harig wilgenroosje* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3150:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	<i>Veluwerandmeren</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	<i>Veluwerandmeren</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit *
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden

nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Uiterwaarden Lek (082) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-082)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)
--------	--

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H6510:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft het subtype:

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachtouthoibossen</i>)
--------	---

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitatypen en soorten in het Habitatrictlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de tweede alinea vervalt de volgende tekst:
Ruigten en zomen, harig wilgenroosje (H6430B) komen plaatselijk voor als zomen van wilgenbosjes.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 vervalt.
- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H6510:

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoibossen</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthoibossen</i> (subtype A) komt, met een wisselende kwaliteit en een beperkte oppervlakte, voor in de deelgebieden Willige Langerak en De Horde. Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - Conform de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar in afwijking van het ontwerpbesluit (2008) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type niet in het gebied voorkomt.
- Een derde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0), *zachtouthoibossen* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H6430, subtype B, vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).
- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6510A:

H91E0A – *Vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
082	<i>Uiterwaarden Lek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud ²	verbetering	A3 ³	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) is toegestaan.

³ Aanpassing ten opzichte van aanwijzingsbesluit.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachthoutoibossen* (subtype A) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁵⁸.

De landelijke opgave voor het aspect kwaliteit kan niet in alle gebieden worden nagestreefd. In onder andere Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien het geringe belang van deze gebieden voor het type, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Een andere reden voor het afwijken van de landelijke doelstelling is dat er al een goede kwaliteit aanwezig is, bijvoorbeeld in Oude Maas (108), waar behoud van de kwaliteit derhalve voldoende is.

In bijlage C (Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de paragraaf **Recreatie en toerisme (en visserij)**, onderdeel van paragraaf 4.1, vervalt de zinsnede:
ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B) en
- Het antwoord op de achtste zienswijze in paragraaf 4.2 wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze is niet overgenomen. Het habitatype blijkt bij nader inzien niet in het gebied voor te komen en de instandhoudingsdoelstelling is dan ook vervallen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Botshol (083) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-083)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6430 en H7140:

H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

betreft het subtype:

H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (<i>glanshaver</i>)
--------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

⁵⁸ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Oude Maas (Stcrt. 2011, 4458).

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6430 en H7140:

H6510	Glanshaver- en vossenstaartheilanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit glanshaver- en vossenstaartheilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype glanshaver- en vossenstaartheilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A) komt voor op Fort Waver in een schrale, soortenrijke vorm. Het kon binnen dit laagveenmoeras ontstaan door aanvoer van zand. Gezien de huidige kwaliteit en de uitzonderlijke standplaats is behoud voldoende.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype glanshaver- en vossenstaartheilanden (H6510), *glanshaver* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H7140B:

H6510A – Glanshaver- en vossenstaartheilanden, <i>glanshaver</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit *
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
083	<i>Botshol</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit *
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Van het habitatype glanshaver- en vossenstaartheilanden, *glanshaver* (subtype A) bevindt ruim een derde van het landelijk areaal zich in Natura 2000-gebieden. Goede kwaliteit en vlakdekkende vegetaties zijn vooral aanwezig in de uiterwaarden, die voor een belangrijk deel in het Natura 2000-netwerk zijn opgenomen. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In het gebied Uiterwaarden Neder-Rijn (066) wordt op het aspect kwaliteit van de landelijke doelstelling afgeweken. In dit gebied is de kwaliteit reeds goed en behoud is daarom voldoende. De doelstelling van de Biesbosch (112) wijkt op het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling. In de Biesbosch komt het habitatype reeds over een aanzienlijke oppervlakte voor, behoud is hier derhalve voldoende. In de gebieden Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070), Bosthol (083) en Bunder- en Elslooërbos (153) zijn er te weinig mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Den Helder – Callantsoog (084) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-084)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H2120:

H2110	Embryonale wandelende duinen
--------------	------------------------------

	Verkorte naam Embryonale duinen
– De tekst betreffende H2130 wordt vanwege de toevoeging van subtype A als volgt gewijzigd:	
H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie (“grijze duinen”)
	Verkorte naam Grijze duinen
betreft de subtypen:	
H2130A	*Grijze duinen (<i>kalkrijk</i>)
H2130B	*Grijze duinen (<i>kalkarm</i>)
H2130C	*Grijze duinen (<i>heischraal</i>)
– De tekst betreffende H2140 wordt vanwege de toevoeging van subtype A als volgt gewijzigd:	
H2140	*Vastgelegde ontcalcite duinen met <i>Empetrum nigrum</i>
	Verkorte naam Duinheiden met kraaihei
betreft de subtypen:	
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (<i>vochtig</i>)
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (<i>droog</i>)
– De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2140 en H2160:	
H2150	*Atlantische vastgelegde ontcalcite duinen (<i>Calluno-Ulicetea</i>)
	Verkorte naam Duinheiden met struikhei
– De tekst betreffende H2180 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:	
H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
	Verkorte naam Duinbossen
betreft de subtypen:	
H2180A	Duinbossen (<i>droog</i>)
H2180B	Duinbossen (<i>vochtig</i>)
H2180C	Duinbossen (<i>binnenduinrand</i>)
– De tekst betreffende H2190 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:	
H2190	Vochtige duinvalleien
	Verkorte naam Vochtige duinvalleien
betreft de subtypen:	
H2190A	Vochtige duinvalleien (<i>open water</i>)
H2190B	Vochtige duinvalleien (<i>kalkrijk</i>)
H2190C	Vochtige duinvalleien (<i>ontkalkt</i>)
H2190D	Vochtige duinvalleien (<i>hoge moerasplanten</i>)
– De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2190 en H6410:	
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	Verkorte naam Heischrale graslanden
– De volgende tekst wordt ingevoegd na H6410:	
H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>
	Verkorte naam Galigaanmoerassen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H2120:

H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting	Het habitattype komt vrijwel langs de gehele kustlijn voor. Het breidt zich enerzijds zeewaarts uit, anderzijds gaat het door successie over in witte duinen (H2120).
-------------	---

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H2130 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype A):

H2130	*Grijze duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A), grijze duinen, <i>kalkarm</i> (subtype B) en grijze duinen, <i>heischraal</i> (subtype C).
Toelichting	Dit is één van de weinige Natura 2000-gebieden waar het habitattype grijze duinen nog over een grote oppervlakte in goed ontwikkelde vorm aanwezig is, met lokale variaties in vegetatietypen (duinroosvalleien, schapengras- en buntgrasbegroeiingen). Het gaat in dit gebied vooral om subtype <i>kalkarm</i> (subtype B). Subtype <i>kalkrijk</i> (subtype A) komt lokaal voor in deelgebied Luttickduin. Omdat het subtype <i>heischraal</i> (subtype C), dat alleen bij Abbestede voorkomt, landelijk zeer zeldzaam is, is speciale aandacht vereist voor behoud van de oppervlakte en kwaliteit van dit subtype.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H2140 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype A):

H2140	*Duinheiden met kraaihei
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit duinen met kraaiheide, <i>vochtig</i> (subtype A) en duinen met kraaiheide, <i>droog</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitattype duinheiden met kraaihei, <i>droog</i> (subtype B) is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig en is landelijk niet bedreigd. Subtype <i>vochtig</i> (subtype A) komt slechts over een kleine oppervlakte voor bij het Botgat.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2140 en H2160:

H2150	*Duinheiden met struikhei
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt vooral voor in het noorden van het gebied (Grafelijkheidsduinen en omgeving) en daarnaast in mindere mate in deelgebied Luttickduin.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H2180 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H2180	Duinbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, <i>droog</i> (subtype A), duinbossen, <i>vochtig</i> (subtype B) en duinbossen, <i>binnenduinrand</i> (subtype C).
Toelichting	De drie subtypen van het habitattype duinbossen komen met name voor in deelgebied Kooibosch/Luttickduin. De oppervlakte is vrij beperkt en de kwaliteit is wisselend (en er is weinig potentie voor verbetering van de kwaliteit).

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H2190 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H2190	Vochtige duinvalleien
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A), vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B), vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> (subtype C) en vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D).
Toelichting	De oppervlakte vochtige duinvalleien is niet zo groot in dit gebied. Aanwezigheid van verschillende subtypen is van belang als stapsteen voor planten en dieren tussen de waddeneilanden en de Hollandse duinen. Subtype A komt, met een matige kwaliteit, alleen voor bij het Luttickduin. Subtypen B, C en D hebben over het algemeen een goede kwaliteit en komen vooral voor in het noorden van het gebied (Grafelijkheidsduinen en omgeving) en bij het Botgat, subtype D ook in deelgebied Kooibosch/Luttickduin. Lokaal bestaat de potentie voor uitbreiding en verbetering van dit habitattype.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2190 en H6410:

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit voor op één locatie in deelgebied Kooibosch. De potenties voor uitbreiding en verbetering zijn gering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H6410:

H7210	*Galigaanmoerassen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit voor op één locatie in deelgebied Kooibosch. De potenties voor verbetering zijn gering.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype embryonale duinen (H2110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *kalkrijk* (H2130A) van het habitatype grijze duinen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast de subtypen *kalkarm* (subtype B) en *heischraal* (subtype C) waar reeds doelstellingen voor zijn opgenomen.
- De tweede alinea vervalt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinheiden met struikhei (H2150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De derde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinbossen (H2180), *vochtig* (subtype B). Echter, in aanvulling op het ontwerpbesluit (2007), zijn ook doelstellingen opgenomen voor de subtypen *droog* (subtype A) en *binnenduinrand* (subtype C). Uit onderzoek blijkt dat dit type, met alle drie de subtypen, in het gebied voorkomt.
- De vierde alinea vervalt.
- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een achtste alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype galigaanmoerassen (H7210), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2120:

H2110 – Embryonale duinen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantsog</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoolse Duinen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H2110 – Embryonale duinen
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het grootste deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype embryonale duinen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Met één uitzondering zijn de gebiedsdoelen in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Het gebiedsdoel voor Schoorlse Duinen (086) wijkt af van het landelijk doel op het aspect oppervlakte. Het habitattype is langs de Hollandse kust betrekkelijk zeldzaam en door recente inrichtingsmaatregelen is er een situatie ontstaan met uitbreidingsmogelijkheden voor het habitattype in dit gebied. Met een uitbreidingsdoelstelling wordt beoogd optimaal gebruik te maken van de ecologische potenties van het gebied.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2120 en H2130B:

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantssoog</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit^x</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). Het zwaartepunt van grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) ligt in de duinen tussen Bergen en Den Haag. De landelijke staat van instandhouding voor subtype A is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor gebieden met een relatief geringe bijdrage aan deze landelijke doelstelling (onder andere Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Solleveld & Kapittelduinen (099), Zwin & Kievittepolder (123)) gekozen voor een behoudsdoelstelling. Ook voor het gebied Coepelduynen (096) geldt een behoudopgave, omdat het habitattype daar nog in goed ontwikkelde vorm voorkomt en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Door de ligging van het habitattype ten opzichte van de kustlijn treedt hier onvoldoende overstuiving door zand op,

noodzakelijk voor het duurzaam voortbestaan van het habitatype, om kwaliteitsverbetering of uitbreiding van de oppervlakte te kunnen realiseren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2130C en H2140B:

H2140A – *Duinheiden met kraaihei, vochtig					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud ²	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantsoog</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud ³	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

¹ Dit betreft de relatieve bijdrage van het habitatype als geheel. Het was niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kruipwilgstruwelen (H2170) of vochtige duinvalleien (H2190) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinheiden met kraaihei, *vochtig* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan.

In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Den Helder-Callantsoog (084) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085) wordt, in afwijking van het landelijk doel, behoud van de kwaliteit nagestreefd, omdat het habitatype hier momenteel reeds in goede kwaliteit aanwezig is.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2140B en H2160:

H2150 – *Duinheiden met struikhei					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantsoog</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duinheiden met struikhei is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor het gebied Solleveld & Kapittelduinen (099) gekozen voor verbetering van de kwaliteit, omdat de kwaliteit in dit gebied de laatste jaren enigszins achteruit is gegaan en er kansen voor verbetering zijn.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2180A en H2180C:

H2180B – Duinbossen, <i>vochtig</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit... ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantsoog</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ³	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ³	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit x
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ ... maar lokaal uitbreiding oppervlakte.

² In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype duinbossen, *vochtig* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De lokale opgave voor uitbreiding oppervlakte is op de Waddeneilanden neergelegd, omdat de oppervlakte van dit subtype daar klein is. De kwaliteitsdoelstellingen van Duinen Den Helder-Callantsoog (084), Schoorlse Duinen (086) en Zwin & Kievittepolder (123) wijken af van het landelijk doel, omdat hier weinig potentie voor kwaliteitsverbetering is. Ook in de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Voornes Duin (100) wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot het landelijk doel, omdat hier reeds een goed ontwikkelde oppervlakte van het habitattype duinbossen, *vochtig* (subtype B) aanwezig is.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2190A en H2190C:

H2190B – Vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantsoog</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H2190B – Vochtige duinvalleien, kalkrijk					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit ^x
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Wanneer er geen potentiële herstel mogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied door bijvoorbeeld de mate van dynamiek, zoals in Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007) en Grevelingen (115) is er een behoudsdoelstelling geformuleerd. Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (Waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Dit is niet mogelijk op plaatsen waar conflict zou ontstaan met de veiligheid van het achterliggende land en ook niet waar de duinen te smal zijn voor grootschalige verstuivingen, zoals Manteling van Walcheren (117) en Zwin & Kievittepolder (123).

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2190D en H6410:

H6230 – *Heischrale graslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt’s Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H6230 – *Heischrale graslanden
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantsoog</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6410:

H7210 – *Galigaanmoerassen
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	<i>Duinen Den Helder-Callantsoog</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype galigaanmoerassen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha galigaanmoerassen in Nederland is bijna de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit

habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke kwaliteitsdoelstelling sluit hierop aan. Ondanks dat ook de staat van instandhouding op het aspect oppervlakte matig ongunstig is, geldt voor de oppervlakte landelijk een behoudsdoelstelling. De reden hiervoor is dat het landschapsecologisch nauwelijks uitvoerbaar is om de aanwezige oppervlakten uit te breiden. Slechts in enkele gebieden zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte. In deze gebieden wordt deze mogelijkheid benut en wijkt de doelstelling dan ook af van het landelijk doel. Dit betreft de gebieden Weerribben (034), De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095), waar uitbreiding van de oppervlakte beoogd wordt om het habitatype duurzaam te behouden en de kwaliteit te verbeteren. Ook in het gebied Botshol (083) liggen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte, waarmee het habitatype ook bij verdere verlanding behouden kan worden.

Ook het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype biedt niet in alle gebieden evenveel potentie. Het meest kansrijk is de kwaliteitsverbetering in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen in combinatie met het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A). De verbeteropgave is daarom onder andere neergelegd in de gebieden Weerribben, De Wieden en Oostelijke Vechtplassen. Ook in de gebieden Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) zijn goede kansen voor kwaliteitsverbetering. In de overige gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (onder andere Duinen en Lage Land Texel (002), Rottige Meenthe & Brandemeer (018) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085)) en de geringe potentie voor kwaliteitsverbetering (onder andere Alde Feanen (013), Noordhollands Duinreservaat (087) en Korenburgerveen (061)).

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de tweede zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze is overgenomen. De subtypen *droog* (subtype A) en *binnenduinrand* (subtype C) komen in het gebied voor en zijn toegevoegd aan het aanwijzingsbesluit. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is een globale beschrijving van de voorkomen van de habitatypes vermeld.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Zwanenwater & Pettemerduinen (085) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-085)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2150 en H2170:

H2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>
	<i>Verkorte naam</i> Duindoornstruwelen

- De tekst betreffende H2180 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
	<i>Verkorte naam</i> Duinbossen

betreft de subtypen:

H2180A	Duinbossen (<i>droog</i>)
H2180B	Duinbossen (<i>vochtig</i>)
H2180C	Duinbossen (<i>binnenduinrand</i>)

- Een 2^e subparagraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande 2e subparagraaf: 4.2.2 *Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)*

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H1903	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)
-------	---

In hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- In de 3^e paragraaf wordt de volgende tekst ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2150 en H2170:

H2160	Duindoornstruwelen
-------	--------------------

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met een beperkte oppervlakte, verspreid voor in de Pettemerduinen.

- In de 3^e paragraaf wordt de instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2180 vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H2180	Duinbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, <i>droog</i> (subtype A), duinbossen, <i>vochtig</i> (subtype B) en duinbossen, <i>binnenduintrand</i> (subtype C).
Toelichting	Duinbossen, <i>droog</i> (subtype A) en duinbossen, <i>binnenduintrand</i> (subtype C) komen over een beperkte oppervlakte voor, en duinbossen, <i>vochtig</i> (subtype B) over een vrij grote oppervlakte. De kwaliteit is goed. Voldoende oppervlakte en goede kwaliteit zijn aanleiding tot de doelstelling behoud van de oppervlakte en behoud van de kwaliteit.

- Een 4^e paragraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande paragrafen 5.4 en 5.5: **5.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)**

H1903	Groenknolorchis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De groenknolorchis heeft zich, na meer dan een eeuw afwezigheid, in 2008 gehervestigd in het deelgebied Zwanenwater. Sindsdien heeft de soort zich naar verschillende locaties uitgebreid. Omdat onduidelijk is of er potenties zijn voor verdere uitbreiding, is er gekozen voor een behoudsdoelstelling.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duindoornstruwelen (H2160), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Aan de vijfde alinea wordt de volgende tekst toegevoegd:
Subtype *binnenduintrand* (subtype C) komt voor ten noorden van Petten.
- Een tiende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort groenknolorchis (H1903), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4 (Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- In de 1^e paragraaf wordt de volgende alinea ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2150 en H2170:

H2160 – Duindoornstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit... ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud ¹	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ¹	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ¹	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ¹	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit ^x

H2160 – Duindoornstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit... ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ ... van goed ontwikkelde vormen in de gebieden waar het type een belangrijke positie in het duinlandschap inneemt. Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen witte duinen (H2120), grijze duinen (*H2130) of vochtige duinvalleien (H2190), mits de totale oppervlakte van goed ontwikkelde vormen [in het betreffende gebied] niet afneemt. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duindoornstruwelen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Aan een groot deel van de gebieden is een “ten gunste formulering” toegevoegd. Afhankelijk van het voorkomen in deze gebieden zullen één of meerdere van de begunstigde habitattypen in de “ten gunste formulering” van de betreffende gebieden zijn opgenomen.

- In de 1e paragraaf wordt de volgende alinea ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2180B en H2190A:

H2180C – Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
085	<i>Zwanewater & Pettemerduinen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
086	Schoolse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ²	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ²	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als

respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁵⁹. Kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd in de gebieden waar de beste mogelijkheden liggen voor kwaliteitsverbetering en/of die een belangrijke bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitatype op de Waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

- Een 2^e subparagraaf wordt ingevoegd:

B.4.2 Habitatrictlijn: soorten

H1903 – Groenknolorchis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de habitasoort groenknolorchis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”⁶⁰. De landelijke opgave sluit hierop aan. De kansen voor uitbreiding van populaties zijn in de meeste gebieden echter beperkt; er is daarom veelal voor een behoudopgave gekozen. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Duinen Schiermonnikoog (006) en Weerribben (034) is voor een behoudopgave gekozen, omdat de biotoop hier in voldoende mate en kwaliteit voorkomt. De behoudopgave in Waddenzee (001) en Noordzeekustzone (007) sluit hierop aan, omdat het dezelfde populaties betreft als die op de genoemde eilanden. In de Deltagebieden (Grevelingen (115) en Westerschelde & Saeftinghe (122)), hangen de ontwikkelingen van de populatie samen met de fluctuerende waterstanden en natuurlijke successie. In het IJsselmeer (072) worden de mogelijkheden voor herstel of uitbreiding zeer laag ingeschat. In de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen (085), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) gaat het om kleine populaties, waarvoor momenteel geen tot weinig uitbreidingsmogelijkheden worden gezien.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Noordhollands Duinreservaat (087) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 juni 2017, N&B/2017-087)

In hoofdstuk 1 (Inleiding) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De laatste volzin van de tweede alinea vervalt.

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H2120:

⁵⁹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

⁶⁰ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H2110	Embryonale wandelende duinen
	<i>Verkorte naam</i> Embryonale duinen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H7210:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430C	Ruigten en zomen (<i>droge bosranden</i>)
---------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H2120:

H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid over het gebied, maar vrij lokaal, in de zeeleep voor.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H7210:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C) komt, met een kleine oppervlakte en (vanwege de aanwezigheid van pijpbloem) een goede kwaliteit, voor in de binnenduinstrand bij Wimmenum. Er zijn geen aanwijzingen dat er potenties zijn voor uitbreiding.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype embryonale duinen (H2110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *droge bosranden* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zesde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat tijdens de beroepsprocedure is gebleken dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt. Deze aanvulling is reeds bij voorlopige voorziening op 14 december 2016 door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State aan de instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en vervolgens in het hernieuwde besluit overgenomen.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2120:

H2110 – Embryonale duinen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoolse Duinen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

H2110 – Embryonale duinen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het grootste deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype embryonale duinen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Met één uitzondering zijn de gebiedsdoelen in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Het gebiedsdoel voor Schoorlse Duinen (086) wijkt af van het landelijk doel op het aspect oppervlakte. Het habitattype is langs de Hollandse kust betrekkelijk zeldzaam en door recente inrichtingsmaatregelen is er een situatie ontstaan met uitbreidingsmogelijkheden voor het habitattype in dit gebied. Met een uitbreidingsdoelstelling wordt beoogd optimaal gebruik te maken van de ecologische potenties van het gebied.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H7210:

H6430C – Ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
087	<i>Noordhollands Duinreservaat</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ¹	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	uitbreiding	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elsluoërbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
158	Kunderberg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
160	Savelsbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitattype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van het habitattype ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke opgave. De kwaliteit van het habitattype is in de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Noordhollands Duinreservaat (087), Zeldersche Driessen (143), Maasduinen (145), Kunderberg (158) en Maas bij Eijsden (167) goed waardoor behoud van de huidige kwaliteit voldoende is.

In bijlage C (Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
Deze motivering gaat in op de zienswijzen die zijn ingediend naar aanleiding van het ontwerpbesluit van 2006. Deze motivering betreft vrijwel steeds aspecten waarover reeds op 22 juni 2015 een besluit is genomen. Daarom worden ze nu ongewijzigd herhaald. Alleen ten aanzien van de toegevoegde waarden is de motivering gewijzigd. Daarnaast is de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming in de beantwoording verwerkt.
- Het antwoord op de vierde zienswijze in paragraaf 4.2 wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft tot aanpassing van het besluit geleid. De motivering van toegevoegde en verwijderde waarden ten opzichte van de aanmelding (Habitatrichtlijngebieden) en ontwerpbesluit

ten zijn nader gemotiveerd in bijlage B.1 van de Nota van toelichting. Meer specifiek voor dit gebied geldt dat uit recente inventarisaties blijkt dat de in de zienswijze genoemde vier habitattypen in het gebied voorkomen. Zie paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting voor een globale beschrijving van het voorkomen van de aangewezen habitattypen.

- Het antwoord op de vijfde zienswijze in paragraaf 4.2 wordt vervangen door de volgende tekst: De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat gedacht werd dat embryonale duinen alleen op het strand, buiten de begrenzing, voorkomen. Uit de daarna gemaakte habitatkaart is echter gebleken dat dit habitatype ook binnen de begrenzing voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Kennemerland-Zuid (088) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-088; gewijzigd op 16 oktober 2014, PDN/2014-088)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H2190:

H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>
	<i>Verkorte naam</i> Galigaanmoerassen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1014 en H1318:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
--------------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H2190:

H7210	*Galigaanmoerassen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit voor in het Langevelderduin (in het zuiden van het gebied). Behoud is voldoende, omdat er weinig potentie is voor kwaliteitsverbetering.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1014 en H1318:

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt zeer lokaal in de binnenduinrand voor, aan de rand van de waterrijke buitenplaats Elswout. De kleine populatie is onderdeel van een populatie die vooral in de aangrenzende polder voorkomt.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinheiden met galigaanmoerassen (H7210), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2190D:

H7210 – *Galigaanmoerassen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantssoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	<i>Kennemerland-Zuid</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype galigaanmoerassen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha galigaanmoerassen in Nederland is bijna de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke kwaliteitsdoelstelling sluit hierop aan. Ondanks dat ook de staat van instandhouding op het aspect oppervlakte matig ongunstig is, geldt voor de oppervlakte landelijk een behoudsdoelstelling. De reden hiervoor is dat het landschapsecologisch nauwelijks uitvoerbaar is om de aanwezige oppervlakten uit te breiden. Slechts in enkele gebieden zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte. In deze gebieden wordt deze mogelijkheid benut en wijkt de doelstelling dan ook af van het landelijk doel. Dit betreft de gebieden Weerribben (034), De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095), waar uitbreiding van de oppervlakte beoogd wordt om het habitatype duurzaam te behouden en de kwaliteit te verbeteren. Ook in het gebied Botshol (083) liggen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte, waarmee het habitatype ook bij verdere verlanding behouden kan worden.

Ook het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype biedt niet in alle gebieden evenveel potentie. Het meest kansrijk is de kwaliteitsverbetering in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen in combinatie met het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A). De verbeteropgave is daarom onder andere neergelegd in de gebieden Weerribben, De Wieden en Oostelijke Vechtplassen. Ook in de gebieden Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) zijn goede kansen voor kwaliteitsverbetering. In de overige gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (onder andere Duinen en Lage Land Texel (002), Rottige Meenthe & Brandemeer (018) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085)) en de geringe potentie voor kwaliteitsverbetering (onder andere Alde Feanen (013), Noordhollands Duinreservaat (087) en Korenburgerveen (061)).

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1014 en H1318:

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt’s Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

H1149 – Kleine modderkruiper
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	<i>Kennemerland-Zuid</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37. De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Naardermeer (094) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-094)

In paragraaf 3.4 (Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De laatste volzin van de laatste alinea wordt vervangen door de volgende tekst⁶¹:
Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 21 van het Besluit hoofdspoorweginfrastructuur (voorheen: artikel 20 van de Spoorwegwet), met dien verstande dat gronden buiten de teen van het talud behoren tot wat in dat besluit wordt genoemd: “de daarnaast [dat is: naast de hoofdspoorweg] gelegen gronden”; deze gronden zijn dus niet geëxclaveerd, maar beschermd vanwege de daar (actueel dan wel potentieel) voorkomende habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H3140:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	<i>Verkorte naam</i> Zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H7140:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H3140:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, samen met blauwgraslanden (H6410), met een beperkte oppervlakte en kwaliteit voor in het Laegieskamp, waar het is ontstaan als gevolg van natuurontwikkeling. Behoud is voldoende, omdat het type alleen in dit deelgebied kan voorkomen en er weinig mogelijkheid is voor kwaliteitsverbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H7140:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt met matige kwaliteit en kleine oppervlakte voor langs de spoorlijn. Ook het subtype <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) komt daar voor, maar heeft zich daarnaast sterk uitgebreid in het natuurontwikkelingsgebied aan de westkant van het Naardermeer (eveneens met matige kwaliteit). Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit van subtype B voldoende.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A) en *harig wilgenroosje* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

⁶¹ Deze wijziging is nodig om misverstanden te voorkomen ten aanzien van de bescherming van H6430 en leefgebied van aangewezen vogels, die onder andere langs de spoorlijn voorkomen.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3140:

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtिंगerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
094	<i>Naardermeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁶². De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een

⁶² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcr. 2011, 4458).

behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H7140A:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootlanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	Ijsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	<i>Naardermeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ×
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	<i>Naardermeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ×
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Coepelduynen (096) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-096)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H2120:

H2110	Embryonale wandelende duinen
	<i>Verkorte naam</i> Embryonale duinen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2160 en H2190:

H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
	<i>Verkorte naam</i> Duinbossen

betreft het subtype:

H2180C	Duinbossen (<i>binnenduintrand</i>)
---------------	---------------------------------------

- De tekst betreffende H2190 wordt vanwege de toevoeging van subtype D als volgt gewijzigd:

H2190	Vochtige duinvalleien
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige duinvalleien

betreft de subtypen:

H2190B	Vochtige duinvalleien (<i>kalkrijk</i>)
H2190D	Vochtige duinvalleien (<i>hoge moerasplanten</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H2120:

H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt langs vrijwel de gehele kustlijn voor in de zeeoep. Het breidt zich enerzijds zeewaarts uit, anderzijds gaat het door successie over in witte duinen (H2120).

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2160 en H2190:

H2180	Duinbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, <i>binnenduintrand</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype duinbossen (<i>binnenduintrand</i>) komt vooral aan de noordoostkant van het gebied voor en in mindere mate aan de zuidkant. De kwaliteit is deels goed, deels matig. Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2190 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype D):

H2190	Vochtige duinvalleien
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) en vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D).
Toelichting	Het habitatype vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) en <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D) is over een beperkte oppervlakte redelijk ontwikkeld aanwezig. Er zijn potenties voor het verbeteren van de kwaliteit van het habitatype in het gebied; hiervoor worden reeds inspanningen geleverd. Voor de oppervlakte van het habitatype in dit gebied zijn de mogelijkheden volledig benut.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype embryonale duinen (H2110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinbossen (H2180), *binnenduintrand* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) wordt het gebied aangewezen voor de subtypen *kalkrijk* (subtype B) en *hoge moerasplanten* (subtype D) van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190), en niet voor het subtype *open water* (subtype A). In het gebied is geen permanent open water van enige omvang aanwezig. Subtype B en D zijn in de Guytendel aanwezig.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2120:

H2110 – Embryonale duinen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoolse Duinen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
096	<i>Coepelduynen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het grootste deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype embryonale duinen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Met één uitzondering zijn de gebiedsdoelen in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Het gebiedsdoel voor Schoolse Duinen (086) wijkt af van het landelijk doel op het aspect oppervlakte. Het habitattype is langs de Hollandse kust betrekkelijk zeldzaam en door recente inrichtingsmaatregelen is er een situatie ontstaan met uitbreidingsmogelijkheden voor het habitattype in dit gebied. Met een uitbreidingsdoelstelling wordt beoogd optimaal gebruik te maken van de ecologische potenties van het gebied.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2160 en H2190B:

H2180C – Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
086	Schoolse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
096	<i>Coepelduynen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ²	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit ^x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ²	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

H2180C – Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁶³. Kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd in de gebieden waar de beste mogelijkheden liggen voor kwaliteitsverbetering en/of die een belangrijke bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitattype op de Waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2190B:

H2190D – Vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
096	<i>Coepelduynen</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit x
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (H2190B), is toegestaan.

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (subtype D) is voor de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan voor het aspect oppervlakte; voor het aspect kwaliteit wijkt de landelijke doelstelling echter af. Hiervoor is gekozen vanwege het zeer grote relatieve belang dat Nederland heeft voor het habitattype en bovendien om het hydrologische herstel, dat reeds is ingezet voor het habitattype, optimaal te benutten. Wanneer er geen potentiële herstel mogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied, zoals in Duinen Terschelling (004), is er een behoudsdoelstelling neergelegd.

Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (Waddeneilanden en

⁶³ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Dit is niet mogelijk op plaatsen waar conflict zou ontstaan met de veiligheid van het achterliggende land en ook niet waar de duinen te smal zijn voor grootschalige verstuingen, zoals Manteling van Walcheren (117) en Zwin & Kievittepolder (123).

In paragraaf 3.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
Deze zienswijze hebben aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat gedacht werd dat embryonale duinen alleen op het strand, buiten de begrenzing, voorkomen. Uit de daarna gemaakte habitatkaart is echter gebleken dat dit habitattype ook binnen de begrenzing voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Meijndel & Berkheide (097) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-097; gewijzigd op 3 juli 2014, PDN/2014-097)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H2120:

H2110	Embryonale wandelende duinen
	<i>Verkorte naam</i> Embryonale duinen

- De tekst betreffende H2190 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H2190	Vochtige duinvalleien
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige duinvalleien

betreft de subtypen:

H2190A	Vochtige duinvalleien (<i>open water</i>)
H2190B	Vochtige duinvalleien (<i>kalkrijk</i>)
H2190C	Vochtige duinvalleien (<i>kalkarm</i>)
H2190D	Vochtige duinvalleien (<i>hoge moerasplanten</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H2190:

H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara</i> spp. vegetaties
	<i>Verkorte naam</i> Kranswierwateren

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
--------	--

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1014 en H1318:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H2120:

H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting	Het habitattype komt langs vrijwel de gehele kustlijn voor in de zeeoep. Het breidt zich enerzijds zeewaarts uit, anderzijds gaat het door successie over in witte duinen (H2120).
-------------	--

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H2190 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H2190	Vochtige duinvalleien
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A), vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B), vochtige duinvalleien, <i>kalkarm</i> (subtype C) en vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D).
Toelichting	Het habitattype komt, met een vrij grote oppervlakte, verspreid in het gebied voor. Alleen het subtype C (kalkarm) komt slechts met een kleine oppervlakte voor (en alleen in Meijndel). In dit gebied zijn door waterwinning de valleien over grote delen van het gebied te nat (door hoge waterstanden in infiltratieplassen) en/of dichtgegroeid. Er zijn reeds verscheidene inspanningen verricht om het habitattype vochtige duinvalleien te herstellen. De duinregeneratie-projecten leveren een belangrijke bijdrage aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De uitbreiding en kwaliteitsverbetering van subtype C zal geleidelijk plaatsvinden als gevolg van ontkalking van het substraat, wat een natuurlijke ontwikkeling is.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H2190:

H3140	Kranswierwateren
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt voor in infiltratieplassen in Berkheide, met een waterhuishouding die afwijkt van die in vochtige duinvalleien (H2190). Het periodiek handhaven van de pioniersituatie is noodzakelijk voor het behoud van het type, wat overeenkomt met de huidige vorm van regulier/groot onderhoud. Behoud is voldoende omdat het habitattype al relatief veel voorkomt in het gebied en de kwaliteit goed is.

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit op twee locaties in Meijndel voor (langs de randen van Bierlap).

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1014 en H1318:

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt zeer lokaal in de binnenduinstrand voor, in het natuurontwikkelingsgebied Hertenkamp bij Wassenaar. De kleine populatie is onderdeel van een populatie die vooral buiten het gebied voorkomt.

H1166	Kamsalamander
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kamsalamander wordt al decennialang waargenomen in het gebied. Binnen het verspreidingsgebied betreft het een zeer geïsoleerde populatie. Daarom is eerder het vermoeden geuit dat de soort is uitgezet, maar het kan ook om een relictpopulatie gaan. De soort komt binnen het deelgebied Meijndel verspreid voor. Omdat het leefgebied goed is en de populatie van voldoende grootte, is er gekozen voor een behoudsdoelstelling.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype embryonale duinen (H2110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *kalkarm* (H2190C) van het habitattype vochtige duinvalleien, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast de subtypen *open water* (subtype A), *kalkrijk* (subtype B) en *hoge moerasplanten* (subtype D) waar reeds doelstellingen voor zijn opgenomen.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype kranswierwateren (H3140), omdat uit

- onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zesde en zevende alinea worden toegevoegd:
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kamsalamander (H1166), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2120:

H2110 – Embryonale duinen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoolse Duinen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	<i>Meijendel & Berkheide</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het grootste deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype embryonale duinen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Met één uitzondering zijn de gebiedsdoelen in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Het gebiedsdoel voor Schoolse Duinen (086) wijkt af van het landelijk doel op het aspect oppervlakte. Het habitatype is langs de Hollandse kust betrekkelijk zeldzaam en door recente inrichtingsmaatregelen is er een situatie ontstaan met uitbreidingsmogelijkheden voor het habitatype in dit gebied. Met een uitbreidingsdoelstelling wordt beoogd optimaal gebruik te maken van de ecologische potenties van het gebied.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2190B en H2190D:

H2190C – Vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoolse Duinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H2190C – Vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
097	<i>Meijndel & Berkheide</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype vochtige duinvalleien, *ontkalkt* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijk doelstelling sluit hierop aan. Er geldt een behoudsdoelstelling als in het gebied zeer beperkte of geen herstelmogelijkheden zijn, zoals in Duinen Schiermonnikoog (006). Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (Waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggend land.

- De volgende alinea’s worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2190D:

H3140 – Kranswierwateren Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	B2	wijzigingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	B2	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	<i>Meijndel & Berkheide</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het overgrote deel van de landelijke oppervlakte van het habitattype kranwierwateren is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De twee gebieden met verreweg de grootste oppervlakten uitgestrekte kranwiervelden zijn de Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer (073) en Veluwerandmeren (076). De staat van instandhouding van het habitattype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁶⁴. Echter, niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling. In de gebieden IJsselmeer (072), Markermeer & IJmeer (073), Zwarte Meer (074), Veluwerandmeren (076), Botshol (083), Naardermeer (094) en Meijndel & Berkheide (097) zijn zodanige oppervlaktes, van goede kwaliteit, van dit habitattype aanwezig, dat behoud voldoende is. In de gebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), Langstraat (130) en Sarsven en De

⁶⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer en Veluwerandmeren (Strct. 2010, 2212).

Banen (146) is de kwaliteit van het habitatype reeds goed. Daarom is er hier op het aspect kwaliteit een behoudsdoelstelling geformuleerd.

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	<i>Meijendel & Berkheide</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1014 en H1318:

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

H1149 – Kleine modderkruiper					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	<i>Meijendel & Berkheide</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doeleendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschap-pen.

H1166 – Kamsalamander					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
097	<i>Meijndel & Berkheide</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	verbetering	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kamsalamander is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het leefgebied en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie nagestreefd (onder andere in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027)). In sommige gebieden is het leefgebied al op orde en gedijt ook een behoorlijke populatie zoals in Willinks Weust (062) en is behoud derhalve voldoende. Tenslotte is in de Limburgse gebieden Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Geuldal (157) voor behoud gekozen vanwege mogelijke beperkingen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de geelbuikvuurpad (H1193).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Voornes Duin (100) als Natura 2000-gebied (besluit van 19 februari 2008, DRZO/2008-100; gewijzigd op 17 februari 2010, PDN2009-100)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tekst betreffende H2130 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
	<i>Verkorte naam</i> Grijze duinen

betreft de subtypen:

H2130A	*Grijze duinen (<i>kalkrijk</i>)
H2130B	*Grijze duinen (<i>kalkarm</i>)
H2130C	*Grijze duinen (<i>heischraal</i>)

- De tekst betreffende H2190 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H2190	Vochtige duinvalleien
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige duinvalleien

betreft de subtypen:

H2190A	Vochtige duinvalleien (<i>open water</i>)
H2190B	Vochtige duinvalleien (<i>kalkrijk</i>)
H2190C	Vochtige duinvalleien (<i>ontkalkt</i>)
H2190D	Vochtige duinvalleien (<i>hoge moerasplanten</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H2190:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)
---------------	--

H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>
	<i>Verkorte naam</i> Galigaanmoerassen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2130 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H2130	*Grijze duinen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit Grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A), Grijze duinen, <i>kalkarm</i> (subtype B) en Grijze duinen, <i>heischraal</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype Grijze duinen komt, verspreid in het gebied, vooral voor als subtype <i>kalkrijk</i> (subtype A) en in veel mindere mate als subtype <i>heischraal</i> (subtype C). Het subtype <i>kalkarm</i> (subtype B) komt slechts op één locatie (bij Weever's Duin) voor. Oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsherstel van het habitatype Grijze duinen is gewenst gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de grote verantwoordelijkheid van Nederland voor dit habitatype in Europa. Het beste kan dit gebeuren vanuit gedegradeerd duingrasland of ten koste van struweel. Behoud van de goede voorbeelden is om dezelfde reden van groot belang. De uitbreiding en kwaliteitsverbetering van subtype B zal geleidelijk plaatsvinden als gevolg van ontkalking van het substraat, wat een natuurlijke ontwikkeling is.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2190 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H2190	Vochtige duinvalleien
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit Vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A), Vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> (subtype C) en Vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D) en uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit Vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B).

Toelichting	Het gebied herbergt de beste voorbeelden van Vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) in Zuidwest-Nederland. Vanwege de grote oppervlakte en de bijzondere kwaliteit levert het gebied van oudsher een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor dit subtype. Er heeft de afgelopen jaren echter (door onder andere verbossing) wel een duidelijke afname plaatsgevonden van oppervlakte en kwaliteit. Daarom is het belangrijk dat verbetering van kwaliteit plaatsvindt vanuit verruigde delen van het habitattype. Uitbreiding oppervlakte van dit subtype mag, indien nodig, ten koste gaan van Duinbossen (H2180). Vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> (subtype C) komt alleen voor in de duinen van Oostvoorne en op het Groene Strand (langs het Oostvoornse Meer), met een kleine oppervlakte. Behoud van dit subtype is voldoende, gezien de beperkte potenties en de prioriteit die bij subtype B ligt. De grotere plassen en duinmeren behoren, voor zover ze met waterplanten begroeid zijn, tot Vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A). Deze zijn ten dele – als gevolg van vogelkolonies – geëutrofeerd, maar gezien de opgave voor watervogels wordt geen kwaliteitsverbetering nagestreefd. Kleinere duinplassen met Vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A) zijn op veel plaatsen goed ontwikkeld. Daarlangs komt op verspreide locaties ook het subtype Vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D) voor, onder meer langs het Quackjeswater.
-------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H2190:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitattype ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) komt met een kleine oppervlakte voor in deelgebied Groene Strand (langs het Oostvoornse Meer). Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit van subtype B voldoende.

H7210	*Galigaanmoerassen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een kleine oppervlakte voor aan de rand van het Waterbosch, waar recent bos is verwijderd ten behoeve van het herstellen van duinvalleien. Behoud is voldoende omdat onduidelijk is of er potenties zijn voor kwaliteitsverbetering.

In paragraaf 1 van Bijlage B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *kalkarm* (H2130B) van het habitattype grijze duinen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast de subtypen *kalkrijk* (subtype A) en *heischraal* (subtype C) waar reeds doelstellingen voor zijn opgenomen.
- De derde alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit is ook een doelstelling opgenomen voor de subtypen *ontkalkt* (H2190C) en *hoge moerasplanten* (H2190D) van het habitattype vochtige duinvalleien, omdat uit onderzoek blijkt dat ook deze subtypen in het gebied voorkomen, naast de subtypen *open water* (subtype A) en *kalkrijk* (subtype B) waar reeds doelstellingen voor zijn opgenomen.
- Een vijfde en zesde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype ruigten en zomen (H6430), *harig wilgenroosje* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype galigaanmoerassen (H7210), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In paragraaf 4.1 van bijlage B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2130A en H2130C:

H2130B – *Grijze duinen, <i>kalkarm</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H2130B – *Grijze duinen, <i>kalkarm</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	<i>Voornes Duin</i>	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitattypen grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen voor de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) en Duinen Den Helder – Callantsoog (084) wijken af van de landelijke doelstelling, omdat het habitattypen in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Vanwege de dynamische omstandigheden in de Waddenzee (001) is uitbreiding van de oppervlakte in dit gebied niet mogelijk. Hier wordt dan ook alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit. Ook in de gebieden Kennemerland-Zuid (088) en Solleveld & Kapittelduinen (099) wordt alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit. In Kennemerland-Zuid biedt de overwegend kalkrijke bodem hier geen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte. Voor het gebied Solleveld & Kapittelduinen is gekozen voor een behoudsdoelstelling voor het aspect oppervlakte, vanwege de relatief geringe bijdrage aan de landelijke doelstelling.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2190B en H2190D:

H2190C – Vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
100	<i>Voornes Duin</i>	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen vochtige duinvalleien, *ontkalkt* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijk doelstelling sluit hierop aan. Er geldt een behoudsdoelstelling als in het gebied zeer beperkte of geen herstel mogelijkheden zijn, zoals in Duinen Schiermonnikoog (006). Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (Wadden-

eilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggend land.

- De volgende alinea's worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2190D:

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit *
100	<i>Voornes Duin</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitatype.

H7210 – *Galigaanmoerassen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H7210 – *Galigaanmoerassen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
100	<i>Voornes Duin</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype galigaanmoerassen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha galigaanmoerassen in Nederland is bijna de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke kwaliteitsdoelstelling sluit hierop aan. Ondanks dat ook de staat van instandhouding op het aspect oppervlakte matig ongunstig is, geldt voor de oppervlakte landelijk een behoudsdoelstelling. De reden hiervoor is dat het landschapsecologisch nauwelijks uitvoerbaar is om de aanwezige oppervlakten uit te breiden. Slechts in enkele gebieden zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte. In deze gebieden wordt deze mogelijkheid benut en wijkt de doelstelling dan ook af van het landelijk doel. Dit betreft de gebieden Weerribben (034), De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095), waar uitbreiding van de oppervlakte beoogd wordt om het habitatype duurzaam te behouden en de kwaliteit te verbeteren. Ook in het gebied Botshol (083) liggen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte, waarmee het habitatype ook bij verdere verlanding behouden kan worden.

Ook het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype biedt niet in alle gebieden evenveel potentie. Het meest kansrijk is de kwaliteitsverbetering in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen in combinatie met het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A). De verbeteropgave is daarom onder andere neergelegd in de gebieden Weerribben, De Wieden en Oostelijke Vechtplassen. Ook in de gebieden Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) zijn goede kansen voor kwaliteitsverbetering. In de overige gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (onder andere Duinen en Lage Land Texel (002), Rottige Meenthe & Brandemeer (018) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085)) en de geringe potentie voor kwaliteitsverbetering (onder andere Alde Feanen (013), Noordhollands Duinreservaat (087) en Korenburgerveen (061)).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) als Natura 2000-gebied (besluit van 19 februari 2008, DRZO/2008-101; gewijzigd op 17 februari 2010, PDN2009-100)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1140:

H1110	Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
	<i>Verkorte naam</i> Permanent overstroomde zandbanken

betreft het subtype:

H1110B	Permanent overstroomde zandbanken (<i>Noordzee-kustzone</i>)
--------	--

- De tekst betreffende H1140 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H1140	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten (°)
	<i>Verkorte naam</i> Slik- en zandplaten

betreft de subtypen:

H1140A	Slik- en zandplaten (<i>getijdengebied</i>)
H1140B	Slik- en zandplaten (<i>Noordzee-kustzone</i>)

- De volgende tekst vervalt:

H1320	Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Slijkgrasvelden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2160 en H2190:

H2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Kruiwilgstruwelen

H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
	<i>Verkorte naam</i> Duinbossen

betreft het subtype:

H2180C	Duinbossen (<i>binnenduinrand</i>)
---------------	--------------------------------------

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de verwijdering van subtype C als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)
---------------	--

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1340:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
H1365	Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1140:

H1110	Permanent overstromde zandbanken
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit Permanent overstromde zandbanken, <i>Noordzee-kustzone</i> (subtype B)
Toelichting	Het habitattype Permanent overstromde zandbanken, <i>Noordzee-kustzone</i> (subtype B) komt voor in de overgangszone van de Kwade Hoek naar het Natura 2000-gebied Voordelta. Omdat de afgrenzing tussen beide gebieden geen ecologische betekenis heeft, moet behoud van het habitattype in samenhang worden gezien met het behoud in de Voordelta. Daarbij is het de verwachting dat de kust binnen het gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek, als gevolg van natuurlijke ontwikkelingen, verder zal verzanden. Dat betekent dat ook het subtype <i>getijdengebied</i> (subtype A) kan ontstaan en/of een verschuiving naar Slik- en zandplaten (H1140) zal plaatsvinden, wat niet bezwaarlijk is.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H1140 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H1140	Slik- en zandplaten
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit Slik- en zandplaten, <i>getijdengebied</i> (subtype A) en Slik- en zandplaten, <i>Noordzee-kustzone</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitattype komt voor op de Kwade Hoek (in aansluiting op het gebied Voordelta), vooral in de vorm van subtype <i>Noordzee-kustzone</i> (subtype B), maar – in de overgangszone naar de schorren – ook in de vorm van subtype <i>getijdengebied</i> (subtype A). Er zijn geen aanwijzingen voor negatieve kwaliteitsbeïnvloeding door menselijke activiteiten. Het doel voor kwaliteit is daarom, in tegenstelling tot de landelijke verbeteropgave, op behoud gezet.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H1320 vervalt.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2160 en H2190:

H2170	Kruiwilgstruwelen
--------------	--------------------------

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte voor op enkele locaties aan de zuidwestkant van Kwade Hoek.

H2180	Duinbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> (subtype C) komt verspreid voor in het gebied, met een vrij beperkte oppervlakte en een matige kwaliteit. Behoud is voldoende, omdat de potenties voor kwaliteitsverbetering in dit gebied relatief beperkt zijn.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering van subtype C):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit Ruigten en zomen, <i>Harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Ruigten en zomen, <i>Harig wilgenroosje</i> (subtype B) betreft een sterk bedreigde en in het duingebied zeldzame brakke variant van het habitatype Ruigten en zomen, gekenmerkt door heemst en echt lepelblad. Door de grote dynamiek bestaan in de Kwade Hoek goede mogelijkheden voor duurzaam behoud van het habitatype. Andere voorbeelden van dit habitatype met heemst in Zuidwest-Nederland zijn verdwenen of als gevolg van verzoeting veel moeilijker duurzaam te behouden.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1340:

H1364	Grijze zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	Het deelgebied Kwade Hoek fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de Noordzeepopulatie.

H1365	Gewone zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	Het deelgebied Kwade Hoek fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de landelijke populatie, waarvan de meeste individuen in de Waddenzee leven. De landelijke doelstelling voor het uitbreiden van de populatie betreft vooral de deelpopulatie in het Deltagebied, maar de daarmee samenhangende doelstelling voor het verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied heeft alleen betrekking op de voortplantingsfunctie en die is niet van toepassing op dit gebied.

In paragraaf 1 van Bijlage B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor het habitatype H1110 Permanent overstroomde zandbanken, *getijdengebied* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied niet aangewezen voor het habitatype Slijkgrasvelden (H1320), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type niet in het gebied voorkomt.
- De derde alinea vervalt.
- Een vijfde, zesde, zevende, achtste en negende alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor het habitatype H2170 Kruiplijwgrasstruwelen, omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype H2180 Duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In afwijking van het ontwerpbesluit is geen doelstelling opgenomen voor subtype C (*droge bosranden*) van het habitatype Ruigten en zomen (H6430), omdat uit onderzoek blijkt dat dit subtype niet in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort Grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor de habitaatsoort Gewone zeehond (H1365), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In paragraaf 4.1 van bijlage B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1140A:

H1110B – Permanent overstromde zandbanken, Noordzee-kustzone					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

De Habitatrictlijn heeft tot doel om landelijk een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor elk habitatype van bijlage I, inclusief de ruimtelijke diversiteit en spreiding van het habitatype. De ruimtelijke variatie en spreiding van habitatype H1110 heeft in Nederland uitwerking gekregen in de subtyperingen van het habitatype. De landelijke staat van instandhouding van habitatype H1110B is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. In het Natura 2000 doelendocument (2006)⁶⁵ is de landelijke doelstelling “behoud verspreiding, behoud oppervlakte en behoud kwaliteit” opgenomen. Deze landelijke doelstelling is voor het aspect kwaliteit gewijzigd in een verbeteropgave vanwege de landelijk voor dit aspect als “matig ongunstig” beoordeelde staat van instandhouding en het in internationaal verband “zeer grote” relatieve belang van dit habitatype. In het gebied Noordzeekustzone (007)⁶⁶ is daarom verbetering van de kwaliteit van habitatype H1110B tot doel gesteld. Dit gebied beslaat meer dan de helft van het aangewezen areaal van dit habitatype. Gericht op het voorkomen van de achteruitgang is voor de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101), Voordelta (113), Vlakte van de Raan (163) en Westerschelde & Saefthinghe (122) behoud tot doel gesteld. Met deze benadering wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het habitatype nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier. Nu geldt dat voor alle subtyperingen van habitatype H1110 voor het gebied met de grootste relatieve bijdrage een verbeteropgave voor de kwaliteit van het habitatype wordt gehanteerd. Dit is afdoende voor het in gunstige staat van instandhouding brengen van het habitatype, inclusief de ruimtelijke diversiteit.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1140A en H1310A:

H1140B – Slik- en zandplaten, Noordzee-kustzone					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Vrijwel het gehele landelijke areaal van dit subtype ligt in Natura 2000-gebieden. De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype slik- en zandplaten, Noordzee-kustzone (subtype B) is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit op deze beoordeling aan. Beide gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H1320 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).
- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2160 en H2190A:

⁶⁵ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁶⁶ In de tabellen en toelichtende tekst van Bijlage B.2 en B.3 van deze Nota van toelichting wordt steeds gerefereerd aan Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007). In die gevallen dat in de toelichtende tekst alleen “Noordzeekustzone (007)” of “Noordzeekustzone” vermeld wordt, dus zonder aparte vermelding van “Noordzeekustzone II”, betreft het telkens het uitgebreide Natura 2000-gebied.

H2170 – Kruiplwilgstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud ²	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud ²	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantssoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	<i>Duinen Goeree & Kwade Hoek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Lokaal uitbreiding oppervlakte van goed ontwikkelde vormen en lokaal verbetering kwaliteit.

² De oppervlakte mag afnemen ten gunste van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype kruiplwilgstruwelen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. De lokale uitbreiding- en verbeteringdoelstelling ligt in het gebied Duinen Den Helder – Callantssoog (084). Het habitatype komt hier in geringe mate voor in matige tot goede kwaliteit en het gebied heeft goede potentie voor herstel.

H2180C – Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantssoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ²	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ²	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
101	<i>Duinen Goeree & Kwade Hoek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
116	Kop van Schouwen	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

H2180C – Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit	
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	

¹ In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁶⁷. Kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd in de gebieden waar de beste mogelijkheden liggen voor kwaliteitsverbetering en/of die een belangrijke bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitattype op de Waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H6430, subtype C, vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

In paragraaf 4.2 van bijlage B wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea’s worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1340:

H1364 – Grijze zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	<i>Duinen Goeree & Kwade Hoek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als “gunstig”. Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als “matig ongunstig”.

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een

⁶⁷ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behoudoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlake van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

H1365 – Gewone zeehond						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	aanwijzingsbesluit
101	<i>Duinen Goeree & Kwade Hoek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
113	Voordelta	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlake van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

De gewone zeehond verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling wijkt hiervan af, ten behoeve van herstel van de populatie na recente afname (door virussen), vooral in het Deltagebied. De landelijke doelstelling is: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie⁶⁸. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend. Uitbreiding van de populatie dient vooral in de Delta gestimuleerd te worden⁶⁹.

De gebiedsdoelstellingen van Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Vlake van de Raan (163), Doggersbank (164) en Klaverbank (165) wijken af van de landelijke doelstelling. Er wordt behoud als doel gesteld. Het overgrote deel van de populatie bevindt zich in de Waddenzee. In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens zoog- en paringstijd. Met behoud van het huidige leefgebied wordt in dit gebied uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. De populatie neemt de laatste decennia gestaag toe en het verspreidingsgebied is stabiel. De gestage groei van de populatie zal de komende jaren naar verwachting doorzetten, mits virussen uitblijven. Ook in de Noordzeekustzone, welke met name een foerageerfunctie voor de populatie uit de Waddenzee kent, gaat het goed met de soort.

Op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van Vlake van de Raan, Doggersbank en Klaverbank voor de gewone zeehond kan niet worden gesteld dat deze gebieden van essentieel belang zijn voor de soort. Voor deze gebieden geldt dat deze wat de ecologische functies betreft niet zijn te onderscheiden van de rest het leefgebied van de gewone zeehond binnen de Nederlandse exclusieve economische zone. In deze gebieden zijn geen droogvallende platen aanwezig waardoor ze geen rust- of voortplantingsfunctie hebben voor de soort. De Vlake van de Raan dient mogelijk wel als foerageergebied voor de dieren die elders in het Deltagebied van rustgebieden gebruik maken of door het gebied trekken.

⁶⁸ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41).

⁶⁹ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41), bijlage B.4.2.

Zuid-West Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. De oorzaak hiervan is een te laag geboortecijfer in het Deltagebied, waardoor de kleine populatie zichzelf niet in stand kan houden. In het Deltagebied wordt gestreefd naar een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta (113) de grootste bijdrage levert. Om dit doel te bereiken zal in de gebieden Voordelta, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) het areaal aan onverstoorde gebied moeten toenemen zodat deze gebieden meer geschikt worden voor voortplanting. Voor de voortplanting zijn ongestoorde, permanent of bijna altijd droogvallende platen noodzakelijk. In Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) en Grevelingen (115) is behoud van de kwaliteit van het leefgebied en behoud van de populatie voldoende, omdat deze gebieden alleen van belang zijn als foerageer- en rustgebied en als zodanig al goed functioneren.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 november 2013, PDN/2013-103)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1149 en H1318:

H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt verspreid in het gebied voor op enkele percelen, voornamelijk rond de Noordeinderplas. De vegetatie is mede van belang voor enkele vogelsoorten en de noordse woelmuis (H1340). Het habitatype ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtype B) komt met een beperkte oppervlakte en een matige kwaliteit voor in het uiterste noorden van het gebied en bij Zuidhoek. Omdat het gebied niet tot de belangrijkste gebieden behoort en evenmin potenties heeft voor de brakke variant, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit van subtype B voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1149 en H1318:

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad is verspreid door het gebied waargenomen, zowel langs de grotere plassen als in smallere wateren. Waarschijnlijk is de populatie groter dan de (vrij beperkte) waarnemingen suggereren.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A) en *harig wilgenroosje* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

- Tussen de tweede en derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort rivieronderpad (1163), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H1740A:

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	<i>Nieuwkoopse Plassen & De Haeck</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.

² De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

De landelijke staat van instandhouding van het habitattype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitattype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die potentie bieden voor verbetering van de kwaliteit van de brakke variant van dit habitattype.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1149 en H1318:

H1163 – Rivierdonderpad
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied
[ten behoeve van behoud populatie¹]²

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ³	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	<i>Nieuwkoopse Plassen & De Haeck</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

¹ Uit de toelichting in het Natura 2000 doelendocument (2006) blijkt dat de populatiedoelstelling behoud is, hoewel dat niet expliciet is vermeld in de doelstelling zelf.

² Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied als "matig ongunstig"⁷⁰ beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivierdonderpadden, waaronder de "beekdonderpad" (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de "gewone" rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, voornamelijk als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

⁷⁰ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Zouweboezem (105) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-105)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H6430:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	Verkorte naam Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachthoutoibossen</i>)
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H6430:

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachthoutoibossen</i> (subtype A) en vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor rond de eendenkooi aan de noordkant van het gebied. Vochtige alluviale bossen, <i>zachthoutoibossen</i> (subtype A) bestaat uit wilgengriend, vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) uit opgaand bos. De kwaliteit is niet hoog, maar er zijn weinig mogelijkheden voor verbetering. Uitbreiding heeft in dit gebied geen prioriteit.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0), *zachthoutoibossen* (subtype A) en *beekbegeleidende bossen* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A:

H91E0A – *Vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud ²	verbetering	A3 ³	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) is toegestaan.

³ Aanpassing ten opzichte van aanwijzingsbesluit.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachtouthooibossen* (subtype A) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁷¹. De landelijke opgave voor het aspect kwaliteit kan niet in alle gebieden worden nagestreefd. In onder andere Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien het geringe belang van deze gebieden voor het type, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Een andere reden voor het afwijken van de landelijke doelstelling is dat er al een goede kwaliteit aanwezig is, bijvoorbeeld in Oude Maas (108), waar behoud van de kwaliteit derhalve voldoende is.

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	<i>Zouweboezem</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

⁷¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Oude Maas (Stcrt. 2011, 4458).

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit” naar “behoud omvang en verbetering kwaliteit” omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattypen vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitattypen aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Haringvliet (109) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-109)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
-------	---------------------------------------

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1163 en H1340:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de tweede alinea vervalt de volgende tekst:

De bittervoorn (H1134) komt binnen de begrenzing in diverse polders ten noorden van het Haringvliet voor en potenties zijn aanwezig in de polderwateren van het eiland Tiengemeten.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor de habitatsoort H1134 vervalt.
- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1163 en H1340:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2004 in het Haringvliet gevestigd als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie. De omvang en de kwaliteit van het leefgebied zijn goed; behoud van de inmiddels gegroeide populatie is voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134), omdat uit onderzoek blijkt dat deze soort niet met een bestendige populatie van voldoende omvang in het gebied voorkomt. Vanaf het jaar 2000 (dus nog voor de aanmelding) is de soort niet meer in het gebied aangetroffen, ondanks dat in 2016 nog gericht naar de soort is gezocht.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1134 vervalt.
- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1163 en H1340:

H1337 – Bever						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslöörbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig". De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

In paragraaf 4.2 van bijlage C worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Het antwoord op de negende zienswijze (betreffende het dekkingspercentage van de bittervoorn) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Uit nader onderzoek is echter gebleken dat deze soort niet met een bestendige populatie van voldoende omvang in het gebied voorkomt, wat heeft geleid tot het verwijderen van de instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.
- Het antwoord op de tiende zienswijze (betreffende de instandhoudingsdoelstelling voor de bittervoorn) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit. Zie echter het antwoord op de vorige zienswijze.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Hollands Diep (111) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-111)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1106 en H1337:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1106 en H1337:

H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bittervoorn komt lokaal en waarschijnlijk met een vrij kleine populatie voor op de Essche Plaat.

H1145	Grote modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De grote modderkruiper komt voor op de Essche Plaat. Gezien de verspreiding in dit deelgebied is het duidelijk dat het een duurzame en belangrijke populatie is, die kennelijk tot vlak voor de aanwijzing van het gebied over het hoofd is gezien. Uitbreidingsmogelijkheden liggen niet voor de hand, gezien de geïsoleerde ligging van het (overigens kwalitatief goede) leefgebied.

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt voor op en rond de Essche Plaat. Het betreft waarschijnlijk een vrij kleine populatie, die kennelijk tot vlak voor de aanwijzing van het gebied over het hoofd is gezien.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Tussen de achtste en de negende alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grote modderkruiper (H1145), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1106 en H1337:

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitattypen ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doeleendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H1145 – Grote modderkruiper Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de grote modderkruiper is beoordeeld als "matig ongunstig". Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Wel is duidelijk dat het leefgebied is gekrompen. De landelijke doelstelling is gericht op het plaatselijk verbeteren van het leefgebied

voor uitbreiding van de populatie. De toepassing van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de gedragscode voor waterschappen kunnen tevens een positieve bijdrage leveren aan een verbetering van het leefgebied van de soort. Herstelstellingen zijn neergelegd in die gebieden waar de soort onder druk staat en/of er goede mogelijkheden zijn voor het uitbreiden en verbeteren van het leefgebied ten behoeve van het uitbreiden van de populatie.

H1149 – Kleine modderkruiper					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Grote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37. De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine

modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Biesbosch (112) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-112)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1387:

H4056	Platte schijfhoren (<i>Anisus vorticulus</i>)
-------	---

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstellingen voor H1387:

H4056	Platte schijfhoren
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De platte schijfhoren komt verspreid in het gebied voor in de drie deelgebieden: Sliedrechtse Biesbosch, Dordtse Biesbosch (Tongplaat/Zuidplaatje) en Brabantse Biesbosch (Noorderplaat). Het leefgebied bestaat uit relatief beschutte wateren.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een tweede alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort platte schijfhoren (H4056), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1149:

H4056 – Platte schijfhoren						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootlanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de platte schijfhoren is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke opgave is op “behoud” gesteld. Op langere termijn is meer inzicht nodig in verspreiding, populatiedynamiek en ecologie van de soort om adequate bescherming mogelijk te maken. Daarom zijn, in afwachting van meer informatie, alle gebiedsdoelen op behoud gezet. Mogelijkerwijs zullen instandhoudingsmaatregelen voor andere waarden (zoals het habitattypen meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150)) ook bijdragen aan verbetering van het leefgebied van deze aquatische soort.

De belangrijkste voorkomens, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, bevinden zich in de Natura 2000-gebieden De Wieden (035), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) en de Weerribben (034).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Voordelta (113) als Natura 2000-gebied (besluit van 19 februari 2008, DRZO/2008-113; gewijzigd op 17 februari 2010, PDN2009-100, en op 25 november 2013, PDN/2013-113/2)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H2110:

H2120	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")
	<i>Verkorte naam</i> Witte duinen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1103 en H1364:

H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)
--------------	---------------------------------------

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H2110:

H2120	Witte duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met goede kwaliteit voor aan de zeezijde van Neeltje Jans en ten zuiden van de Maasvlakte. Het betreft dus relatief jonge duinbegroeiingen, ontstaan door opstuiving van zand na de aanleg van deze gebieden.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1103 en H1364:

H1351	Bruinvis
Doel	Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.
Toelichting	De bruinvis wordt in de gehele Voordelta met relatief hoge aantallen waargenomen. De populatie maakt deel uit van die in de gehele Noordzee. Het behoud van de omvang van het leefgebied en de populatie in de Voordelta maakt dan ook deel uit van een generieke bescherming op internationaal niveau. De verbetering van de kwaliteit van het leefgebied sluit aan op de gelijklopende doelstelling in het naastgelegen gebied Vlake van de Raan.

In paragraaf 1 van Bijlage B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype witte duinen (H2120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bruinvis (H1351), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In paragraaf 4.1 van bijlage B wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2110:

H2120 – Witte duinen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit

H2120 – Witte duinen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit ¹						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit	
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
085	Zwanewater & Pettemerduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit	
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x	
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ²	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit	
113	<i>Voordelta</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>	
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
117	Manteling van Walcheren	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	

¹ Verbetering kwaliteit wordt vooral nagestreefd in de duinen van de vastelandskust en het Deltagebied.

² Achteruitgang van het oppervlakte ten gunste van het habitatype grijze duinen (H2130) is toegestaan.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype witte duinen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van verbetering kwaliteit wordt nagestreefd door het optimaliseren van verstuing. In de gebieden waar deze ontwikkeling conflicteert met de veiligheid van het achterliggende land, is geen verbeterdoelstelling neergelegd (bijvoorbeeld Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)). In het Waddengebied komt het habitatype reeds over een groot oppervlakte en in goede kwaliteit voor. Ook voor deze gebieden is een behoudopgave geformuleerd. In Westerschelde & Saeftinghe is een behoudopgave geformuleerd omdat daar weinig mogelijkheden zijn voor verbetering van de kwaliteit. Voor de gebieden langs de (Noord-)Hollandse kust (Schoorlse Duinen (086), Noordhollands Duinreservaat (087) en Kennemerland-Zuid (088)) is, in tegenstelling tot het landelijk doel, gekozen voor de doelstelling uitbreiding oppervlakte. Vanwege de grote breedte van het duingebied is uitbreiding van witte duinen in deze gebieden goed mogelijk. Dit is vooral van belang voor de uitbreidingsopgave van het prioritaire habitatype grijze duinen (H2130).

In paragraaf 4.2 van bijlage B wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1103 en H1364:

H1351 – Bruinvis Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	behoud	B1	wijzigingsbesluit ¹
113	<i>Voordelta</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit ²
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 4 oktober 2012, nr.20040.

² Wijzigingsbesluit Vlakte van de Raan, Staatscourant 20 maart 2013, nr.7442.

De landelijke staat van instandhouding van de bruinvis is beoordeeld als “matig ongunstig”⁷². De landelijke doelstelling sluit wat het aspect leefgebied betreft daarop aan: “behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie” (zie de toelichting in de tweede alinea). Het aspect populatie wordt, ondanks een geschat aantal bruinvissen dat hoger is dan de referentiewaarde, gewaardeerd met een matig ongunstige staat van instandhouding omdat de populatie een onevenwichtige leeftijdsopbouw lijkt te hebben⁷³. De oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding kunnen op basis van de beschikbare informatie niet worden gekoppeld aan de afzonderlijke gebieden omdat de populatie in de Nederlandse Noordzee deel uitmaakt van een veel grotere populatie van de zuidelijke Noordzee. De doelstelling voor de gebieden Noordzeekustzone (007), Voordelta (113) en Vlakte van de Raan (163) sluiten aan bij de landelijke doelstelling. Voor de gebieden Doggersbank (164) en Klaverbank (165) is behoud tot doel gesteld om verdere achteruitgang te voorkomen. Met deze benadering wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het leefgebied nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier.

In de gebieden Waddenzee (001), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) is gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied omdat de kwaliteit daarvan reeds voldoende goed is. De oorzaken van de matig ongunstige staat van instandhouding (zoals genoemd in het profiel voor deze soort) zijn niet van toepassing in deze gebieden.

In paragraaf 5.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de veertiende zienswijze (betreffende de bruinvis) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat bruinvissen in het gebied slechts incidenteel zouden worden waargenomen. Uit nader onderzoek (met verduidelijkte criteria ten aanzien van bestendig gebruik en minimale populatieomvang) is echter gebleken dat er wel degelijk een bestendige populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Grevelingen (115) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-115)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tekst betreffende H2130 wordt vanwege de toevoeging van subtype A en de verwijdering van subtype B als volgt gewijzigd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie (“grijze duinen”)
	<i>Verkorte naam</i> Grijze duinen

betreft het subtype:

H2130A	*Grijze duinen (<i>kalkrijk</i>)
---------------	------------------------------------

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1340 en H1903:

H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)
H1365	Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i>)

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de tweede alinea wordt de vierde volzin (betreffende H2130B) vervangen door de volgende tekst:
Het habitatype grijze duinen, *kalkrijk* (H2130A), komt met een vrij groot oppervlak voor op Hompelvoet.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2130 wordt vervangen (noodzakelijk door de

⁷² Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007) (Stcrt.2012, 200400).

⁷³ Natura 2000-profiel Bruinvis (2014): beoordelingsaspect populatie.

toevoeging van subtype A en de verwijdering van subtype B):

H2130	*Grijze duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattypen grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A) komt met goede kwaliteit voor. Het betreft jonge begroeiingen die in circa 30 jaar onder invloed van begrazing zijn ontstaan op het eiland Hompelvoet. Behoud van de oppervlakte is, gezien de historische ontstaanswijze, voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1340 en H1903:

H1364	Grijze zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De Grevelingen fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de Noordzeepopulatie.

H1365	Gewone zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De Grevelingen fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de landelijke populatie, waarvan de meeste individuen in de Waddenzee leven. De landelijke doelstelling voor het uitbreiden van de populatie betreft vooral de deelpopulatie in het Deltagebied, maar de daarmee samenhangende doelstelling voor het verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied heeft alleen betrekking op de voortplantingsfunctie en die is niet van toepassing op de Grevelingen.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitattypen grijze duinen (H2130). Echter: in afwijking van het ontwerpbesluit (2008) is de doelstelling voor subtype B (*kalkarm*) vervangen door die voor subtype A (*kalkrijk*), omdat uit onderzoek blijkt dat subtype B niet in het gebied voorkomt, maar subtype A wel⁷⁴.
- Een vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gewone zeehond (H1365), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1330B en H2130B:

H2130A – *Grijze duinen, <i>kalkrijk</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x

⁷⁴ De betreffende graslanden op Hompelvoet hebben overigens ook een tijdlang als grijze duinen, *heischraal* (H2130C) op de habitatkaart gestaan, maar dat bleek ten onrechte te zijn.

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypet zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). Het zwaartepunt van grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) ligt in de duinen tussen Bergen en Den Haag. De landelijke staat van instandhouding voor subtype A is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor gebieden met een relatief geringe bijdrage aan deze landelijke doelstelling (onder andere Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Solleveld & Kapittelduinen (099), Zwin & Kievittepolder (123)) gekozen voor een behoudsdoelstelling. Ook voor het gebied Coepelduynen (096) geldt een behoudopgave, omdat het habitattypet daar nog in goed ontwikkelde vorm voorkomt en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Door de ligging van het habitattypet ten opzichte van de kustlijn treedt hier onvoldoende overstuiving door zand op, noodzakelijk voor het duurzaam voortbestaan van het habitattypet, om kwaliteitsverbetering of uitbreiding van de oppervlakte te kunnen realiseren.

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitattypet H2130, subtype B, vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1340 en H1903:

H1364 – Grijze zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saefinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H1364 – Grijze zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als “gunstig”. Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als “matig ongunstig”.

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking van de ligplaatsen leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstoringen meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behoudoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlake van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

H1365 – Gewone zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saefinghe	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlake van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

De gewone zeehond verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling wijkt hiervan af, ten behoeve van herstel van de populatie na recente afname (door virussen), vooral in het Deltagebied. De landelijke doelstelling is: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie⁷⁵. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen

⁷⁵ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41).

gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking van de biodiversiteit en de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstoringen meer geschikt. Uitbreiding van de populatie dient vooral in de Delta gestimuleerd te worden⁷⁶.

De gebiedsdoelstellingen van Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Vlakte van de Raan (163), Doggersbank (164) en Klaverbank (165) wijken af van de landelijke doelstelling. Er wordt behoud als doel gesteld. Het overgrote deel van de populatie bevindt zich in de Waddenzee. In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens zoog- en paringstijd. Met behoud van het huidige leefgebied wordt in dit gebied uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. De populatie neemt de laatste decennia gestaag toe en het verspreidingsgebied is stabiel. De gestage groei van de populatie zal de komende jaren naar verwachting doorzetten, mits virussen uitblijven. Ook in de Noordzeekustzone, welke met name een foerageerfunctie voor de populatie uit de Waddenzee kent, gaat het goed met de soort.

Op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van Vlakte van de Raan, Doggersbank en Klaverbank voor de gewone zeehond kan niet worden gesteld dat deze gebieden van essentieel belang zijn voor de soort. Voor deze gebieden geldt dat deze wat de ecologische functies betreft niet zijn te onderscheiden van de rest het leefgebied van de gewone zeehond binnen de Nederlandse exclusieve economische zone. In deze gebieden zijn geen droogvallende platen aanwezig waardoor ze geen rust- of voortplantingsfunctie hebben voor de soort. De Vlakte van de Raan dient mogelijk wel als foerageergebied voor de dieren die elders in het Deltagebied van rustgebieden gebruik maken of door het gebied trekken.

Zuid-West Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. De oorzaak hiervan is een te laag geboortecijfer in het Deltagebied, waardoor de kleine populatie zichzelf niet in stand kan houden. In het Deltagebied wordt gestreefd naar een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta (113) de grootste bijdrage levert. Om dit doel te bereiken zal in de gebieden Voordelta, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saefthinghe (122) het areaal aan onverstoorde gebieden moeten toenemen zodat deze gebieden meer geschikt worden voor voortplanting. Voor de voortplanting zijn ongestoorde, permanent of bijna altijd droogvallende platen noodzakelijk. In Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) en Grevelingen (115) is behoud van de kwaliteit van het leefgebied en behoud van de populatie voldoende, omdat deze gebieden alleen van belang zijn als foerageer- en rustgebied en als zodanig al goed functioneren.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de vierde zienswijze (betreffende H2130B) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft aanvankelijk slechts gedeeltelijk geleid tot aanpassing van het besluit, namelijk voor zover het de toelichting op het doel bij grijze duinen betreft. Uit nader onderzoek is echter gebleken dat de betreffende graslanden op Hompelvoet niet behoren tot subtype B, maar tot subtype A, wat heeft geleid tot het formuleren van een gewijzigde instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

In paragraaf 5 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De derde alinea van de paragraaf **Relatie met stikstof** wordt vervangen door de volgende tekst:
In het Natura 2000-gebied Grevelingen is het habitatype grijze duinen, *kalkrijk* (H2130A) het meest gevoelig voor stikstof⁶⁸.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Kop van Schouwen (116) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-116)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H2110:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
	Verkorte naam Schorren en zilte graslanden
betreft het subtype:	
H1330A	Schorren en zilte graslanden (<i>buitendijks</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H2110:

⁷⁶ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcr. 2008, 41), bijlage B.4.2.

H1330	Schorren en zilte graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A) komt lokaal, met een kleine oppervlakte en een goede kwaliteit, voor aan de noordkant van het gebied. Het betreft een overgangszone van de duinen naar het strand. Behoud van oppervlakte en kwaliteit heeft betrekking op het langjarig gemiddelde, waarbij het type zich door dynamische processen lokaal kan ontwikkelen, maar lokaal ook (tijdelijk) kan verdwijnen door afsnoering van de zee met verzoeting als gevolg.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype schorren en zilte graslanden (H1330), *buitendijks* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2110:

H1330A – Schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	<i>Kop van Schouwen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
118	Oosterschelde	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Waddenzee (001) en Westerschelde & Saefthinghe (122) herbergen tezamen meer dan 80% van de landelijke oppervlakte en kunnen daarmee ook de grootste bijdrage leveren aan de herstelopgave. In de andere gebieden is het habitattype reeds in goede kwaliteit aanwezig (dus behoud is voldoende) of is herstel waarschijnlijk niet mogelijk gegeven de getijdendemping ten gevolge van de aanleg van de stormvloedkering (Oosterschelde (118)). In Zwin & Kievittepolder (123) daarentegen wordt verbetering kwaliteit, door toename aan dynamiek als gevolg van de uitbreiding van het gebied, wel mogelijk geacht. In het westelijke deel van de Westerschelde wijkt de oppervlakte kwelders sterk af van de natuurlijke situatie. Hier vindt nog steeds afbraak van schorren plaats. Daarom wordt hier uitbreiding van de oppervlakte nagestreefd. Met deze gebiedsdoelstellingen wordt de landelijke doelstelling voldoende afgedekt.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Manteling van Walcheren (117) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-117)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H2120:

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
-------	---

	Verkorte naam Schorren en zilte graslanden
betreft het subtype:	
H1330B	Schorren en zilte graslanden (<i>binnendijks</i>)
H2110	Embryonale wandelende duinen
	Verkorte naam Embryonale duinen

- De tekst betreffende H2130 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
	Verkorte naam Grijze duinen

betreft de subtypen:

H2130A	*Grijze duinen (<i>kalkrijk</i>)
H2130B	*Grijze duinen (<i>kalkarm</i>)
H2130C	*Grijze duinen (<i>heischraal</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2160 en H2180:

H2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
	Verkorte naam Kruiwilgstruwelen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H2120:

H1330	Schorren en zilte graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i> (subtype B) komt met een beperkte oppervlakte en een goede kwaliteit voor in het noordoosten van het gebied (bij Fort Den Haak en langs het Veerse Meer).

H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor in een smalle zone op de overgang van de duinen naar het strand.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2130 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H2130	*Grijze duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A) en grijze duinen, <i>heischraal</i> (subtype C) en uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, <i>kalkarm</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype grijze duinen komt vooral voor als subtype <i>kalkarm</i> (subtype B), waarbinnen soms ook kleine oppervlakten tot subtype <i>heischraal</i> (subtype C) behoren. Grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A) komt verspreid in de westelijke helft van het gebied voor. Samen omvatten ze een groot deel van het gebied. De gestelde doelen hangen samen met de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de grote verantwoordelijkheid van Nederland voor deze habitatypes in Europa. Gezien de zeldzaamheid, is behoud van de goede voorbeelden van de verschillende subtypen van groot belang.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2160 en H2180:

H2170	Kruiwilgstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt in deelgebied Oranjezon voor, zowel in enkele duinvalleien als in de binnenduinstrand (Beekshoekpolder).

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330), *binnendijks* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype embryonale duinen (H2110), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De tweede alinea vervalt.
- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype kruipwilgstruwelen (H2170), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2120:

H1330B – Schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
117	<i>Manteling van Walcheren</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
121	Yerseke & Kapelse Moer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Van het habitatype schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B) is bijna driekwart van de landelijke oppervlakte opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling wijkt af op het aspect kwaliteit, omdat de matig ongunstige staat van instandhouding van de kwaliteit het gevolg is van de ongunstige situatie in het Noord-Hollandse veenweidegebied (Polder Westzaan (091)). Door vermindering van zoute kwel staan de betreffende zilte vegetaties daar sterk onder druk. Daarom is alleen in Polder Westzaan een hersteldoelstelling neergelegd. In de Oosterschelde (118) ligt een opgave voor uitbreiding van de oppervlakte, omdat de oppervlakte aan kwelders in dit gebied sterk afwijkt van de natuurlijke situatie.

H2110 – Embryonale duinen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	<i>Manteling van Walcheren</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat

het grootste deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype embryonale duinen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Met één uitzondering zijn de gebiedsdoelen in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Het gebiedsdoel voor Schoorlse Duinen (086) wijkt af van het landelijk doel op het aspect oppervlakte. Het habitattype is langs de Hollandse kust betrekkelijk zeldzaam en door recente inrichtingsmaatregelen is er een situatie ontstaan met uitbreidingsmogelijkheden voor het habitattype in dit gebied. Met een uitbreidingsdoelstelling wordt beoogd optimaal gebruik te maken van de ecologische potenties van het gebied.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2130B en H2160:

H2130C – *Grijze duinen, <i>heischraal</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit ^x

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype grijze duinen, *heischraal* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling voor het gebied Duinen Den Helder – Callantsoog (084) wijkt af van de landelijke doelstelling, omdat het habitattype in dit gebied reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van het oppervlakte. In het gebied Duinen Goeree & Kwade hoek (101) is het habitattype reeds over voldoende oppervlakte aanwezig en zijn er geen potenties voor verdere uitbreiding. Er is wel een verbeteropgave voor de kwaliteit van het habitattype in dit gebied.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H2160 en H2180A:

H2170 – Kruipligstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud ²	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud ²	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ²	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

H2170 – Kruipligstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

¹ Lokaal uitbreiding oppervlakte van goed ontwikkelde vormen en lokaal verbetering kwaliteit.

² De oppervlakte mag afnemen ten gunste van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype kruipligstruwelen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. De lokale uitbreiding- en verbeteringdoelstelling ligt in het gebied Duinen Den Helder – Callantssoog (084). Het habitatype komt hier in geringe mate voor in matige tot goede kwaliteit en het gebied heeft goede potentie voor herstel.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de tweede zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze is aanvankelijk niet overgenomen, omdat werd verondersteld dat het habitatype alleen in het aangrenzende gebied Voordelta zou voorkomen. Uit een nadien gemaakte habitatypepenkaart is echter gebleken dat het habitatype weliswaar buiten de kaartgrens voorkomt, maar binnen de (doorslaggevende) tekstueel aangegeven grens die wordt bepaald door de ligging van de duinvoet, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Oosterschelde (118) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-118)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1330 en H7140:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie (“grijze duinen”)
	Verkorte naam Grijze duinen

betreft het subtype:

H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)
--------	---------------------------

H2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>
	Verkorte naam Duindoornstruwelen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H7140:

H7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>
	Verkorte naam Galigaanmoerassen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1340:

H1103	Fint (<i>Alosa fallax</i>)
-------	------------------------------

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1340 en H1365:

H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)
H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1330 en H7140:

H2130	*Grijze duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitattype grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A) komt op een beperkte oppervlakte en met een voldoende kwaliteit voor op de Westnol (inlaag Keihoogete), op Noord-Beveland. Behoud van het type is afhankelijk van het voortbestaan van in het verleden ontstane omstandigheden. Omdat het duingrasland inmiddels geïsoleerd is geraakt van andere duingebieden, is uitbreiding niet meer op natuurlijke wijze mogelijk.

H2160	Duindoornstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met name voor in de Westenschouwse Inlaag.

H7210	*Galigaanmoerassen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een redelijke oppervlakte voor op een binnendijkse locatie bij Het Sas, op Zuid-Beveland. Gezien de geringe potentie voor kwaliteitsverbetering, is behoud van de kwaliteit voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstellingen voor H1145:

H1103	Fint
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	Hoewel de fint een trekvis is, kan hij ook voorkomen in gebieden die niet op de trekroute liggen, zoals de Oosterschelde. Het gebied fungeert alleen als foerageergebied; paai en opgroeien van larven vinden niet plaats, omdat er geen verbinding met een rivier is. De landelijke verbeteringdoelstelling is van toepassing op gebieden met een trekfunctie, en dus niet op dit gebied.

H1351	Bruinvis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.
Toelichting	De bruinvis wordt in een groot deel van de Oosterschelde met vrij hoge aantallen waargenomen. De populatie maakt deel uit van die in de gehele Noordzee. Het behoud van de omvang van het leefgebied en de populatie in de Oosterschelde maakt dan ook deel uit van een generieke bescherming op internationaal niveau. Er is in dit gebied gekozen voor behoud van de kwaliteit van het leefgebied omdat de kwaliteit daarvan al voldoende is.

H1364	Grijze zeehond
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De Oosterschelde fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de Noordzeepopulatie.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype grijze duinen (H2130), *kalkrijk* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype duindoornstruwelen (H2160), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype galigaanmoerassen (H7210), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een zesde, zevende en achtste alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort fint (H1103), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bruinvis (H1351), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1330B en H7140B:

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
086	Schoolse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). Het zwaartepunt van grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) ligt in de duinen tussen Bergen en Den Haag. De landelijke staat van instandhouding voor subtype A is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor gebieden met een relatief geringe bijdrage aan deze landelijke doelstelling (onder andere Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Solleveld & Kapittelduinen (099), Zwin & Kievittepolder (123)) gekozen voor een behoudsdoelstelling. Ook voor het gebied Coepelduynen (096) geldt een behoudopgave, omdat het habitattypen daar nog in goed ontwikkelde vorm voorkomt en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Door de ligging van het habitattypen ten opzichte van de kustlijn treedt hier onvoldoende overstuiving door zand op, noodzakelijk voor het duurzaam voortbestaan van het habitattypen, om kwaliteitsverbetering of uitbreiding van de oppervlakte te kunnen realiseren.

H2160 – Duindoornstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit... ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud ¹	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H2160 – Duindoornstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit... ¹					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantssoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ¹	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ¹	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ¹	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit ^x
115	Grevelingen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud ¹	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
118	<i>Oosterschelde</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ ... van goed ontwikkelde vormen in de gebieden waar het type een belangrijke positie in het duinlandschap inneemt. Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen witte duinen (H2120), grijze duinen (*H2130) of vochtige duinvalleien (H2190), mits de totale oppervlakte van goed ontwikkelde vormen [in het betreffende gebied] niet afneemt. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duindoornstruwelen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Aan een groot deel van de gebieden is een “ten gunste formulering” toegevoegd. Afhankelijk van het voorkomen in deze gebieden zullen één of meerdere van de begunstigde habitattypen in de “ten gunste formulering” van de betreffende gebieden zijn opgenomen.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H7140B:

H7210 – *Galigaanmoerassen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantssoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
118	<i>Oosterschelde</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>

H7210 – *Galigaanmoerassen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitattypen galigaanmoerassen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha galigaanmoerassen in Nederland is bijna de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitattypen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke kwaliteitsdoelstelling sluit hierop aan. Ondanks dat ook de staat van instandhouding op het aspect oppervlakte matig ongunstig is, geldt voor de oppervlakte landelijk een behoudsdoelstelling. De reden hiervoor is dat het landschapsecologisch nauwelijks uitvoerbaar is om de aanwezige oppervlakten uit te breiden. Slechts in enkele gebieden zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte. In deze gebieden wordt deze mogelijkheid benut en wijkt de doelstelling dan ook af van het landelijk doel. Dit betreft de gebieden Weerribben (034), De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095), waar uitbreiding van de oppervlakte beoogd wordt om het habitattypen duurzaam te behouden en de kwaliteit te verbeteren. Ook in het gebied Botshol (083) liggen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte, waarmee het habitattypen ook bij verdere verlanding behouden kan worden.

Ook het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen biedt niet in alle gebieden evenveel potentie. Het meest kansrijk is de kwaliteitsverbetering in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen in combinatie met het habitattypen overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A). De verbeteropgave is daarom onder andere neergelegd in de gebieden Weerribben, De Wieden en Oostelijke Vechtplassen. Ook in de gebieden Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) zijn goede kansen voor kwaliteitsverbetering. In de overige gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (onder andere Duinen en Lage Land Texel (002), Rottige Meenthe & Brandemeer (018) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085)) en de geringe potentie voor kwaliteitsverbetering (onder andere Alde Feanen (013), Noordhollands Duinreservaat (087) en Korenburgerveen (061)).

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1340:

H1103 – Fint Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
118	<i>Oosterschelde</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit

¹ Voor trekvis kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal gedefinieerd (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.

De landelijke staat van instandhouding van de fint is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “zeer ongunstig”. Op het aspect populatie, net als op het aspect kwaliteit leefgebied, sluit de landelijke doelstelling hierop aan. De landelijke doelstelling is aangepast van “behoud kwaliteit leefgebied” naar “verbetering kwaliteit leefgebied” zodat het doel op dit aspect aansluit bij de landelijke staat van instandhouding. Voor het aspect omvang leefgebied is, landelijk en in alle gebieden, een behoudopgave geformuleerd, omdat de zeer ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied veroorzaakt wordt door verminderde migratiemogelijkheden. Verbetering van de migratiemogelijkheid tussen de paaigebieden en de zee zal de populatie van deze anadrome vissoort in achterliggende gebieden naar verwachting uitbreiden. Het doel

“verbetering kwaliteit leefgebied” heeft dan ook alleen betrekking op het gebied Haringvliet (109). In de Oosterschelde (118) is ook voor de populatie een behoudsdoel gesteld, omdat er in dit gebied alleen wordt gevoerageerd.

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1340 en H1365:

H1351 – Bruinvis						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	behoud	B1	wijzigingsbesluit ¹
113	Voordelta	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit ²
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 4 oktober 2012, nr.20040.

² Wijzigingsbesluit Vlakte van de Raan, Staatscourant 20 maart 2013, nr.7442.

De landelijke staat van instandhouding van de bruinvis is beoordeeld als “matig ongunstig”⁷⁷. De landelijke doelstelling sluit wat het aspect leefgebied betreft daarop aan: “behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie” (zie de toelichting in de tweede alinea). Het aspect populatie wordt, ondanks een geschat aantal bruinvissen dat hoger is dan de referentiewaarde, gewaardeerd met een matig ongunstige staat van instandhouding omdat de populatie een onevenwichtige leeftijdsopbouw lijkt te hebben⁷⁸. De oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding kunnen op basis van de beschikbare informatie niet worden gekoppeld aan de afzonderlijke gebieden omdat de populatie in de Nederlandse Noordzee deel uitmaakt van een veel grotere populatie van de zuidelijke Noordzee.

Op basis van beschikbare informatie met betrekking tot de specifieke ecologische functie voor de bruinvis kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Noordzee anderzijds. Bescherming van de sterk mobiele soort in een specifiek gebied is daarom niet geëigend, maar moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen (het zuidelijke deel van de Noordzee). Hiervoor is een generieke, Noordzee-brede aanpak nodig. Het Bruinvisbeschermingsplan⁷⁹ gaat daarom uit van het beginsel dat generieke bescherming meer geëigend is dan bescherming in een specifiek gebied.

De doelstelling voor de gebieden Noordzeekustzone (007), Voordelta (113) en Vlakte van de Raan (163) sluiten aan bij de landelijke doelstelling. Voor de gebieden Doggersbank (164) en Klaverbank (165) is behoud tot doel gesteld om verdere achteruitgang te voorkomen. In de gebieden Waddenzee (001), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saefthinghe (122) is gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied omdat de kwaliteit daarvan reeds voldoende goed is. De oorzaken van de matig ongunstige staat van instandhouding (zoals genoemd in het profiel voor deze soort) zijn niet van toepassing in deze gebieden.

Met deze benadering, waarbij een generieke, Noordzee-brede aanpak voor de bescherming van de bruinvis (ook buiten Natura 2000-gebieden) is aangevuld met een verbeterdoel in een deel van de gebieden, wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het leefgebied nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier.

H1364 – Grijze zeehond						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

⁷⁷ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007) (Stcrt.2012, 200400).

⁷⁸ Natura 2000-profiel Bruinvis (2014): beoordelingsaspect populatie.

⁷⁹ Camphuysen C.J. & M.L. Siemensma (2011). Conservation plan for the Harbour Porpoise Phocoena phocoena in The Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ Report 2011-07, Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel.

H1364 – Grijs zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als “gunstig”. Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als “matig ongunstig”.

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behoudoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlakte van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de zestiende zienswijze (betreffende de bruinvis) wordt vervangen door de volgende tekst:

De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat voor de toevoeging van waarden het jaar van aanmelding als peildatum werd gehanteerd en er pas vanaf 2005 (en dus nog niet in 2003) sprake was van een bestendige populatie. Uit latere jurisprudentie⁸⁰ is echter gebleken dat het moment van aanwijzen als peildatum gehanteerd moet worden, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

⁸⁰ Met name de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State betreffende het aanwijzingsbesluit Korenburgerveen (201305336/1/R2; 17 september 2014), waaruit bleek dat habitattypen H3130, dat pas na de aanmelding in het gebied was ontstaan, beschermd moest worden.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Westerschelde & Saeftinghe (122) als Natura 2000-gebied (besluit van 18 december 2009, PDN/2009-122; gewijzigd op 27 september 2012, PDN/2012-122)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1130 en H1310:

H1140	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
	<i>Verkorte naam</i> Slik- en zandplaten

betreft het subtype:

H1140B	Slik- en zandplaten (<i>Noordzeekustzone</i>)
---------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2120 en H2160:

H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
	<i>Verkorte naam</i> Grijze duinen

betreft het subtype:

H2130A	*Grijze duinen (<i>kalkrijk</i>)
---------------	------------------------------------

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1103 en H1365:

H1351	Bruinvis (<i>Phocoena phocoena</i>)
H1364	Grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1130 en H1310:

H1140	Slik- en zandplaten
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit slik- en zandplaten, <i>Noordzeekustzone</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype slik- en zandplaten, <i>Noordzeekustzone</i> (subtype B) komt voor in het westelijk deel van het Natura 2000-gebied, ten westen van de lijn Vlissingen-Breskens, aansluitend op de permanent overstromde zandbanken (H1110B) bij Vlissingen en vooral bij de Verdrongen Zwarte Polder.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2120 en H2160:

H2130	*Grijze duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A) komt op een beperkte oppervlakte maar met goede kwaliteit voor op de Kaloot. Gezien de geïsoleerd liggende locatie, waardoor uitbreiding niet op natuurlijke wijze mogelijk is, is behoud van de oppervlakte voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstellingen tussen H1103 en H1365:

H1351	Bruinvis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.
Toelichting	De bruinvis wordt in de gehele Westerschelde (met name in de monding) met vrij hoge aantallen waargenomen. De populatie maakt deel uit van die in de gehele Noordzee. Het behoud van de omvang van het leefgebied en de populatie in de Westerschelde maakt dan ook deel uit van een generieke bescherming op internationaal niveau. Er is in dit gebied gekozen voor behoud van de kwaliteit van het leefgebied omdat de kwaliteit daarvan al voldoende is.

H1364	Grijze zeehond
--------------	-----------------------

Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De Westerschelde fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de Noordzeepopulatie.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Een tweede, derde, vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype slik- en zandplaten (H1140), *Noordzeekustzone* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype grijze duinen (H2130), *kalkrijk* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bruinvis (H1351), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grijze zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1130 en H1310A:

H1140B – Slik- en zandplaten, <i>Noordzee-kustzone</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	<i>Westerschelde & Saeftinghe</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
113	Voordelta	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Vrijwel het gehele landelijke areaal van dit subtype ligt in Natura 2000-gebieden. De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype slik- en zandplaten, *Noordzee-kustzone* (subtype B) is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit op deze beoordeling aan. Beide gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2120 en H2160:

H2130A – *Grijze duinen, <i>kalkrijk</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
118	Oosterschelde	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit	
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). Het zwaartepunt van grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) ligt in de duinen tussen Bergen en Den Haag. De landelijke staat van instandhouding voor subtype A is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor gebieden met een relatief geringe bijdrage aan deze landelijke doelstelling (onder andere Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Solleveld & Kapittelduinen (099), Zwin & Kievittepolder (123)) gekozen voor een behoudsdoelstelling. Ook voor het gebied Coepelduynen (096) geldt een behoudopgave, omdat het habitattypen daar nog in goed ontwikkelde vorm voorkomt en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Door de ligging van het habitattypen ten opzichte van de kustlijn treedt hier onvoldoende overstuiving door zand op, noodzakelijk voor het duurzaam voortbestaan van het habitattypen, om kwaliteitsverbetering of uitbreiding van de oppervlakte te kunnen realiseren.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1103 en H1365:

H1351 – Bruinvis Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	behoud	B1	wijzigingsbesluit ¹
113	Voordelta	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit ²
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 4 oktober 2012, nr.20040.

² Wijzigingsbesluit Vlakte van de Raan, Staatscourant 20 maart 2013, nr.7442.

De landelijke staat van instandhouding van de bruinvis is beoordeeld als “matig ongunstig”⁸¹. De landelijke doelstelling sluit wat het aspect leefgebied betreft daarop aan: “behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie” (zie de toelichting in de tweede alinea). Het aspect populatie wordt, ondanks een geschat aantal bruinvissen dat hoger is dan de referentiewaarde, gewaardeerd met een matig ongunstige staat van instandhouding omdat de populatie een onevenwichtige leeftijdsopbouw lijkt te hebben⁸². De oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding kunnen op basis van de beschikbare informatie niet worden gekoppeld aan de afzonderlijke gebieden omdat de populatie in de Nederlandse Noordzee deel uitmaakt van een veel grotere populatie van de zuidelijke Noordzee.

Op basis van beschikbare informatie met betrekking tot de specifieke ecologische functie voor de bruinvis kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Noordzee anderzijds. Bescherming van de sterk mobiele

⁸¹ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007) (Stcrt.2012, 200400).

⁸² Natura 2000-profiel Bruinvis (2014): beoordelingsaspect populatie.

soort in een specifiek gebied is daarom niet geëigend, maar moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen (het zuidelijke deel van de Noordzee). Hiervoor is een generieke, Noordzee-brede aanpak nodig. Het Bruinvisbeschermingsplan⁸³ gaat daarom uit van het beginsel dat generieke bescherming meer geëigend is dan bescherming in een specifiek gebied.

De doelstelling voor de gebieden Noordzeekustzone (007), Voordelta (113) en Vlakte van de Raan (163) sluiten aan bij de landelijke doelstelling. Voor de gebieden Doggersbank (164) en Klaverbank (165) is behoud tot doel gesteld om verdere achteruitgang te voorkomen. In de gebieden Waddenzee (001), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) is gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied omdat de kwaliteit daarvan reeds voldoende goed is. De oorzaken van de matig ongunstige staat van instandhouding (zoals genoemd in het profiel voor deze soort) zijn niet van toepassing in deze gebieden.

Met deze benadering, waarbij een generieke, Noordzee-brede aanpak voor de bescherming van de bruinvis (ook buiten Natura 2000-gebieden) is aangevuld met een verbeterdoel in een deel van de gebieden, wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het leefgebied nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier.

H1364 – Grijze zeehond						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit ¹
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als "gunstig". Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als "matig ongunstig".

De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorden ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzee-

⁸³ Camphuysen C.J. & M.L. Siemensma (2011). Conservation plan for the Harbour Porpoise Phocoena phocoena in The Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ Report 2011-07, Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel.

kustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behouddoelstelling. De Noordzee-kustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht. Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlake van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplan-ten of door het gebied trekken.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de vierde zienswijze (betreffende H1140) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat werd verondersteld dat droogvallende slik- en zandplaten alleen voorkomen ten oosten van de lijn Vlissingen-Breskens en dus onderdeel uitmaken van het habitatype estuaria (H1130). Uit nader onderzoek is echter gebleken dat droogvallende slik- en zandplaten ook (in beperkte mate) voorkomen ten westen van de lijn Vlissingen-Breskens, wat heeft geleid tot het formuleren van een (afzonderlijke) instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit. In het Natura 2000-gebiedendocument (2006) is overigens abusievelijk een voorstel tot verwijderen van het habitatype uit de database vermeld (het habitatype was niet aangemeld en kon dus ook niet verwijderd worden). De kernopgaven per gebied zijn opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006) en geven richting aan de uitwerking van de doelen in de beheerplannen. Ze worden niet in de besluiten opgenomen (zie ook paragraaf 4.1 van bijlage C). Bij het opstellen van de beheerplannen is men vrij om binnen de kaders van het aanwijzingsbesluit aanvullende prioriteiten te stellen.
- Het antwoord op de veertiende zienswijze (betreffende de bruinvis) wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat de Westerschelde niet van specifiek belang zou zijn voor de soort en omdat werd verondersteld dat er geen sprake was van een bestendige populatie. Uit nader onderzoek (met verduidelijkte criteria ten aanzien van bestendig gebruik en minimale populatieomvang) is echter gebleken dat er wel degelijk een bestendige populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Zwin & Kievittepolder (123) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-123; gewijzigd op 16 juni 2014, PDN/2014-123, en gewijzigd op 18 december 2014)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tekst betreffende H1140 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H1140	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
	<i>Verkorte naam</i> Slik- en zandplaten

betreft de subtypen:

H1140A	Slik- en zandplaten (<i>getijdengebied</i>)
H1140B	Slik- en zandplaten (<i>Noordzee-kustzone</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H2160:

H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
	<i>Verkorte naam</i> Duinbossen

betreft de subtypen:

H2180B	Duinbossen (<i>vochtig</i>)
H2180C	Duinbossen (<i>binnenduinrand</i>)

H2190	Vochtige duinvalleien
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige duinvalleien

betreft de subtypen:

H2190A	Vochtige duinvalleien (<i>open water</i>)
---------------	---

H2190B	Vochtige duinvalleien (<i>kalkrijk</i>)
H2190D	Vochtige duinvalleien (<i>hoge moerasplanten</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H1140 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H1140	Slik- en zandplaten
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit slik- en zandplaten, <i>getijdengebied</i> (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit slik- en zandplaten, <i>Noordzee-kustzone</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype slik- en zandplaten vormt een grensoverschrijdend habitatype met het Vlaamse deel van dit gebied. De Zwingel, die komend vanuit zee tot ver in het gebied door dringt, maakt deel uit van dit habitatype. De zuidkant daarvan behoort tot subtype <i>getijdengebied</i> (subtype A); de noordkant behoort, samen met het droogvallende strand, tot subtype <i>Noordzee-kustzone</i> (subtype B). Voorkomen, ligging en areaal van dit habitatype kunnen, in samenhang met de habitatypen zilte pionierbegroeiingen (H1310A), slijkgrasvelden (H1320) en schorren en zilte graslanden (H1330A), jaarlijks sterk wisselen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen. Verbetering van kwaliteit wordt in de zone met subtype A mogelijk geacht door het toestaan van meer dynamiek, zoals voorzien in het kader van het in voorbereiding zijnde grensoverschrijdend project “Duurzaam behoud en uitbreiding van het Zwin als natuurlijk intergetijdengebied”.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H2160:

H2180	Duinbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, <i>vochtig</i> (subtype B) en duinbossen, <i>binnenduinrand</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte en een matige kwaliteit voor in de Kievittepolder. Het betreft een elzenbosje dat behoort tot subtype <i>vochtig</i> (subtype B) en verschillende bosjes die behoren tot subtype <i>binnenduinrand</i> (subtype C). Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

H2190	Vochtige duinvalleien
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A), vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) en vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D).
Toelichting	Het habitatype vochtige duinvalleien komt, met een beperkte oppervlakte, verspreid voor in de Kievittepolder. De subtypen <i>open water</i> (subtype A) en <i>kalkrijk</i> (subtype B) hebben een goede kwaliteit en het subtype <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D) een matige kwaliteit. Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2008), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype slik- en zandplaten (H1140), *getijdengebied* (subtype A). Echter, in aanvulling op het ontwerpbesluit (2008), is ook een doelstelling opgenomen voor subtype *Noordzeekustzone* (subtype B). Uit onderzoek blijkt dat dit type, met beide subtypen, in het gebied voorkomt.
- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinbossen (H2180), *vochtig* (subtype B) en *binnenduinrand* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige duinvalleien (H2190), *open water* (subtype A), *kalkrijk* (subtype B) en *hoge moerasplanten* (subtype D), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1140A en H1310A:

H1140B – Slik- en zandplaten, <i>Noordzee-kustzone</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit

H1140B – Slik- en zandplaten, Noordzee-kustzone
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

Vrijwel het gehele landelijke areaal van dit subtype ligt in Natura 2000-gebieden. De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype slik- en zandplaten, *Noordzee-kustzone* (subtype B) is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit op deze beoordeling aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

- De volgende alinea’s worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H2160:

H2180B – Duinbossen, vochtig
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit...¹

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ²	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ³	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ³	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit x
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

¹ ... maar lokaal uitbreiding oppervlakte.

² In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *vochtig* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De lokale opgave voor uitbreiding oppervlakte is op de Waddeneilanden neergelegd, omdat de oppervlakte van dit subtype daar klein is. De kwaliteitsdoelstellingen van Duinen Den Helder-Callantsoog (084), Schoorlse Duinen (086) en Zwin & Kievittepolder (123) wijken af van het landelijk doel, omdat hier weinig potentie voor kwaliteitsverbetering is. Ook in de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Voornes Duin (100) wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot het landelijk doel, omdat hier reeds een goed ontwikkelde oppervlakte van het habitatype duinbossen, *vochtig* (subtype B) aanwezig is.

H2180C – Duinbossen, binnenduinrand
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x

H2180C – Duinbossen, <i>binnenduinrand</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
086	Schoolse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ²	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit ^x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud ²	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ²	behoud	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittpolder	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>

¹ In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190). Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁸⁴. Kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd in de gebieden waar de beste mogelijkheden liggen voor kwaliteitsverbetering en/of die een belangrijke bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitattype op de Waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2190A – Vochtige duinvalleien, <i>open water</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
086	Schoolse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

⁸⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoolse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

H2190A – Vochtige duinvalleien, <i>open water</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen vochtige duinvalleien, *open water* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan voor het aspect kwaliteit. Echter op het aspect oppervlakte wijkt het landelijk doel af, omdat Nederland een relatief zeer groot belang heeft voor het habitattypen. Er geldt een behoudsdoelstelling als er in het gebied geen herstel mogelijkheden zijn, zoals in Duinen Vlieland (003). Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (Waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Dit is niet mogelijk op plaatsen waar conflict zou ontstaan met de veiligheid van het achterliggende land en ook niet waar de duinen te smal zijn voor grootschalige verstuingen, zoals Manteling van Walcheren (117) en Zwin & Kievittepolder (123).

H2190B – Vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsog	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit x
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Wanneer er geen potentiële herstel mogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied door bijvoorbeeld de mate van dynamiek, zoals in Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007) en Grevelingen (115) is er een behoudsdoelstelling geformuleerd. Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (Waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Dit is niet mogelijk op plaatsen waar conflict zou ontstaan met de veiligheid van het achterliggende land en ook niet waar de duinen te smal zijn

voor grootschalige verstuingen, zoals Manteling van Walcheren (117) en Zwin & Kievittepolder (123).

H2190D – Vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit x
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

¹ Achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (H2190B), is toegestaan. Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (subtype D) is voor de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan voor het aspect oppervlakte; voor het aspect kwaliteit wijkt de landelijke doelstelling echter af. Hiervoor is gekozen vanwege het zeer grote relatieve belang dat Nederland heeft voor het habitatype en bovendien om het hydrologische herstel, dat reeds is ingezet voor het habitatype, optimaal te benutten. Wanneer er geen potentiële herstelmogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied, zoals in Duinen Terschelling (004), is er een behoudsdoelstelling neergelegd.

Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (Waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Dit is niet mogelijk op plaatsen waar conflict zou ontstaan met de veiligheid van het achterliggende land en ook niet waar de duinen te smal zijn voor grootschalige verstuingen, zoals Manteling van Walcheren (117) en Zwin & Kievittepolder (123).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Brabantse Wal (128) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-128; gewijzigd op 16 oktober 2014, PDN/2014-112)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H4030:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i> Verkorte naam Pioniervegetaties met snavelbiezen
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>) Verkorte naam Beuken-eikenbossen met hulst

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H4030:

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt voor op de oever van een ven in deelgebied Kortenhoeff en verder op een aantal afgeplagde terreinen in dat deelgebied en weerszijden van het Kleine Meer. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering op relatief stabiele (natuurlijke) locaties.

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een beperkte oppervlakte en matige kwaliteit voor op een oude bosgroeiplaats bij de Bieduinenhof. Er is zijn mogelijkheden voor (enige) kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H4030:

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	<i>Brabantse Wal</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft⁸⁵. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	<i>Brabantse Wal</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>

⁸⁵ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁸⁶. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Langstraat (130) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-130)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H3140:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	<i>Verkorte naam</i> Zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3140 en H6410:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
	<i>Verkorte naam</i> Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige heiden

betreft het subtype:

H4010A	Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)
---------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H7140:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
---------------	--

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7140 en H7230:

⁸⁶ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	<i>Verkorte naam</i> Pioniervegetaties met snavelbiezen

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen in het Habitatrichtlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De laatste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:

Het habitatype kranwierwateren (H3140) komt verspreid in het gebied voor ten westen van de Tolweg en in het deelgebied de Dullaard, in sloten die worden gevoed met helder kwelwater. In De Dullaard komt lokaal ook het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) voor. Blauwgraslanden (H6410) komen onder andere voor ten westen van de Tolweg en ten westen van de Meerdijksche Driessen. Het habitatype kalkmoerassen (H7230) komt voor in het Labbegat, alwaar onder andere ook zwakgebufferde vennen (H3130) aanwezig zijn. Het habitatype overgangs- en trilvenenkomt met subtype *trilvenen* (H7140A) voor ten noorden van het Zuiderafwateringskanaal en met subtype *veenmosrietlanden* (H7140B) in Den Dulver. De grote modderkruiper (H1145) en de kleine modderkruiper (H1149) komen wijdverspreid voor in de sloten in het gebied.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H3140:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt in deelgebied Labbegat voor, in de vorm van vegetaties met veelstengelige waterbies in laaggelegen percelen, grotendeels met een goede kwaliteit. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3140 en H6410:

H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een goede kwaliteit voor in een petgat in deelgebied De Dullaard. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

H4010	Vochtige heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt in deelgebied Labbegat op een vrij beperkte oppervlakte voor en is ontstaan nadat hier herstelmaatregelen hebben plaatsgevonden. Het is mogelijk dat een deel van de oppervlakte door successie overgaat in een ander habitatype, maar dat past binnen het behoud van het langjarige gemiddelde, omdat er ook sprake is geweest van toename en het behoud gericht is op de duurzame locaties.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H7140:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt in deelgebied Labbegat op een kleine oppervlakte voor; vanwege de aanwezigheid van gele zegge, die ook voorkomt in het nabijgelegen H7230, is de kwaliteit ten dele goed.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7140 en H7230:

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt op een vrij beperkte oppervlakte in deelgebied Labbegat voor en is ontstaan nadat hier herstelmaatregelen hebben plaatsgevonden. Het is mogelijk dat een deel van de oppervlakte door successie overgaat in een ander habitatype, maar dat past binnen het behoud van het langjarige gemiddelde, omdat er ook sprake is geweest van toename en het behoud gericht is op de (relatief) duurzame locaties.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste en de tweede alinea vervallen.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige heiden (H4010), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de derde en de vierde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3140:

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buuserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit *
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	<i>Langstraat</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het

Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁸⁷. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkel-land (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H3140 en H6410:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit x
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
130	Langstraat	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
132	Vlijmens ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er nagenoeg geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of de potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren gering is, bijvoorbeeld in Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Alde Feanen (013) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

⁸⁷ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

H4010A – Vochtige heiden, hogere zandgronden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijneterper Schar	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt wijdverspreid voor in Nederland. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van dit subtype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁸⁸. Mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte liggen onder andere op de Veluwe (057) en in de gebieden op het Drents plateau, waar dit subtype over grote oppervlakten voorkomt. Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding. Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is: bijvoorbeeld waar herstel van sterk vergraste vormen van dit subtype mogelijk is. Een speciale herstelopgave voor de kwaliteit van dit subtype ligt in de beekdalen waar het habitatype onderdeel uitmaakt van de gradiënt van hogere zandgronden naar de beek (bijvoorbeeld Wijneterper Schar (016), Stelkampsveld (060) en Meinweg (149)). In de meeste gebieden waar, in tegenstelling

⁸⁸ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Wijneterper Schar en Elperstroomgebied (Stcr. 2010, 2212).

tot deze landelijke doelstelling, behoud van de kwaliteit wordt nagestreefd komt het subtype slechts in beperkte mate voor. De potenties ter verbetering van de kwaliteit zijn in deze gebieden veelal gering.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H7140A:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7140B en H7230:

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft⁸⁹. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige

⁸⁹ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

gebieden, waar het habitattype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-131; gewijzigd op 16 oktober 2014, PDN/2014-131)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3130 en H6410:

H4030	Droge Europese heide
	<i>Verkorte naam</i> Droge heiden

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6410 en H9160:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3130 en H6410:

H4030	Droge heiden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een beperkte oppervlakte op verschillende locaties voor in de Loonse en Drunense Duinen. Het gaat om restanten van de buiten het stuifzandlandschap gelegen Drunense Heide en Helvoirtse Heide. Uitbreiding en kwaliteitsverbetering kan plaatsvinden door de voorgenomen verwijdering van heidebebossingen en door vermindering van de vergrassing op bestaande locaties.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 en H9160:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt, met wisselende kwaliteit, verspreid voor in de deelgebieden De Brand en Nieuwe, Oude en Hoornmanker Tiend. Het gaat om bos op oude bosgroeiplaatsen (soms betreft het tevens een oude bosopstand). Er zijn mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3130 en H6410:

H4030 – Droge heiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	<i>Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitatypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloërveen (023), Witterveld (024), Witte

Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6410 en H9160A:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	<i>Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁹⁰. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is:

⁹⁰ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-132; gewijzigd op 28 mei 2015, PDN/2015-004)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3140 en H6410:

H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
	<i>Verkorte naam</i> Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
	<i>Verkorte naam</i> Heischrale graslanden

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1061 en H1145:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
--------------	---------------------------------------

H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3140 en H6410:

H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit voor in het Bossche Broek. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.
H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een vrij beperkte oppervlakte en een matige kwaliteit voor in de deelgebieden Moerputten en Bossche Broek. Behoud is voldoende omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1061 en H1145:

H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bittervoorn komt, met een vrij grote populatie, verspreid voor in sloten in de deelgebieden Vlijmens Ven en Moerputten.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1149 en H1831:

H1166	Kamsalamander
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting	De kamsalamander is op een aantal locaties in deelgebied Moerputten waargenomen. Daarbij is voortplanting aangetoond. Omdat onduidelijk is of er potenties zijn voor uitbreiding, is er gekozen voor een behoudsdoelstelling.
-------------	---

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype heischrale graslanden (H6230), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Een vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kamsalamander (H1166), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3140 en H6410:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit x
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er nagenoeg geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of de potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren gering is, bijvoorbeeld in Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Alde Feanen (013) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	ontwerp-wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
084	Duinen Den Helder-Callantsoog	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	<i>Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en

geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

In bijlage B.3.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1061 en H1145:

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1149 en H1831:

H1166 – Kamsalamander Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit

H1166 – Kamsalamander					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buuserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
132	<i>Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	verbetering	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kamsalamander is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het leefgebied en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie nagestreefd (onder andere in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027)). In sommige gebieden is het leefgebied al op orde en gedijt ook een behoorlijke populatie zoals in Willinks Weust (062) en is behoud derhalve voldoende. Tenslotte is in de Limburgse gebieden Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Geuldal (157) voor behoud gekozen vanwege mogelijke beperkingen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de geelbuikvuurpad (H1193).

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Het antwoord op de laatste zienswijze wordt vervangen door de volgende tekst:
De zienswijze heeft aanvankelijk niet geleid tot aanpassing van het besluit, omdat er geen gedocumenteerde waarnemingen van de bittervoorn bekend waren ten tijde van de aanmelding van het gebied. Uit onderzoek is echter gebleken dat er wel degelijk een bestendige populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt, wat heeft geleid tot het formuleren van een instandhoudingsdoelstelling in een wijzigingsbesluit.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-133)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7210 en H9190:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H9190 en H91E0:

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1082:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
--------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1149 en H1166:

H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7210 en H9190:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met wisselende kwaliteit, met name voor op de wat hoger gelegen delen in deelgebied Smalbroeken (Kampina) en lokaal in deelgebied Oisterwijkse Vennen. Het gaat om bos op oude bosgroeiplaatsen (de bosopstanden zelf zijn jonger). Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering in de vrij kleine, verspreid liggende locaties beperkt zijn.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H9190 en H91E0:

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, in beperkte mate en met zowel goede als matige kwaliteit, voor op enkele locaties in deelgebied Kampina (bij de Moddervelden, het Belversven en in Smalbroeken). Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding (zonder dat dat ten koste zou gaan van uitbreidingsdoelstellingen voor vennen en heide) en kwaliteitsverbetering.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1082:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel heeft zich in 2006 in het gebied ge(her)vestigd en wordt sindsdien verspreid in deelgebied Kampina (inclusief het Winkelsven, het Klokketorenven en langs de Heiloo) waargenomen. Vanwege de beoogde uitbreiding en kwaliteitsverbetering van zwakgebufferde vennen (H3130) mag worden verwacht dat het leefgebied van hogere kwaliteit zal worden en zich zal uitbreiden, waardoor de populatie zal groeien.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1149 en H1166:

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad komt voor in de Beerze en in de Heiloo in het deelgebied Smalbroeken. De populatie is waarschijnlijk niet groot.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de vijfde en de zesde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is

het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de zesde en de zevende alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
- Een elfde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort rivieronderpad (H1163), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7210 en H9190:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	<i>Kampina & Oisterwijkse Vennen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
--------	--------------------	------------------	----------------	--------------------	---------

160 Savelsbos behoud verbetering C aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁹¹. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H9190 en H91E0C:

H91D0 – *Hoogveenbossen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
--------	--------------------	------------------	----------------	--------------------	---------

010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	<i>Kampina & Oisterwijkse Vennen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstel-

⁹¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

ling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.4.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1082:

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtlingerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gevlekte witsnuitlibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In het Noordhollands Duinreservaat (087) is de kwaliteit van het leefgebied echter al goed. In het Holtlingerveld (029) en het Lonnekermeer (051) is het perspectief voor de soort reeds goed en de mogelijkheden voor herstel van het leefgebied zijn beperkt. In het Fochteloërveen (023), het Drentsche Aa-gebied (025), het Korenburgerveen (061) komt de soort in een niet-optimaal leefgebied voor en daarom is in deze gebieden voor een behoudsdoelstelling gekozen.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1149 en H1166:

H1163 – Rivierdonderpad					
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied [ten behoeve van behoud populatie ¹] ²					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

H1163 – Rivieronderpad
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied
[ten behoeve van behoud populatie¹]²

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ³	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	<i>Kampina & Oosterwijkse Vennen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

¹ Uit de toelichting in het Natura 2000 doelendocument (2006) blijkt dat de populatiedoelstelling behoud is, hoewel dat niet expliciet is vermeld in de doelstelling zelf.

² Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de rivieronderpad is op het aspect leefgebied als "matig ongunstig"⁹² beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivieronderpadden, waaronder de "beekonderpad" (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de "gewone" rivieronderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, vooralsnog als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Regte Heide & Riels Laag (134) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-134)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

⁹² De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
	<i>Verkorte naam</i> Stui fzandheiden met struikhei

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4030 en H7150:

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Blauwgraslanden

H7140	Overgangs- en trilveen
	<i>Verkorte naam</i> Overgangs- en trilvenen

betreft het subtype:

H7140A	Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)
---------------	--

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen in het Habitatrictlijng gebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De laatste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
Veel vennen op de Regte Heide behoren tot het habitatype zure vennen (H3160). Het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) is, buiten de heide, vooral aanwezig in gegraven laagten in het beekdal van de Lei. De heide in het gebied bestaat voornamelijk uit een afwisseling van vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) en droge heiden (H4030). Pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) komen voornamelijk voor op plagplekken in de heide en rondom zure vennen (H3160). In Riels Laag heeft veel natuurontwikkeling plaatsgevonden; in dit deelgebied komen blauwgraslanden (H6410) en overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A). Direct langs de Lei, in het uiterste zuidwesten van het gebied, komt het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (H91E0C) voor.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2310 vervalt.
- De toelichting op de instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H4030 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering van H2310):

Toelichting Het habitatype komt vrij veel voor in deelgebied Regte Heide. Omdat een deel is vergrast, wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4030 en H7150:

H6410	Blauwgraslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met een vrij beperkte oppervlakte en met een deels goede, deels matige kwaliteit, voor bij Papenmoeren en aan de rand van het Riels Laag, in het beekdal van de Lei. Gezien het feit dat onbekend is of er mogelijkheden zijn voor verdere uitbreiding en kwaliteitsverbetering, is voorzichtigheids-halve gekozen voor een behoudsdoel.

H7140	Overgangs- en trilvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor aan de randen van het Riels Laag. De kwaliteit is op zich goed, maar nog eenzijdig ontwikkeld. Gezien het feit dat onbekend is of er mogelijkheden zijn voor verdere uitbreiding en kwaliteitsverbetering, is voorzichtigheids-halve gekozen voor een behoudsdoel.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijng gebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type niet in het gebied voorkomt. De locaties waar de kwalificerende plantengemeenschappen voorkomen, zijn bij nader inzien niet gelegen op vaaggronden die ontstaan zijn als gevolg van holocene zandverstuivingen.
- De tweede alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijng gebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030). De droge heidevegetaties zijn eerder gerekend tot het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310), maar dat habitatype blijkt niet in het gebied voor te komen (zie de eerste alinea).

- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype blauwgraslanden (H6410), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype overgangs- en trilvenen (H7140), *trilvenen* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H2310 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).
- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H4030 en H7150:

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	<i>Regte Heide & Riels Laag</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H6410 – Blauwgraslanden
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Het habitatype blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”⁹³. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitatype. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype.

H7140A – Overgangs- en trilvenen, *trilvenen*
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
134	<i>Regte Heide & Riels Laag</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”ⁿ. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Alde Feanen (013), Vecht- en Beneden-Reggegebied (039), Dinkelland (049), IJsselmeer (072) en Regte Heide & Riels Laag (134) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn en er weinig zicht is op herstel.

⁹³ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

In bijlage C (Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de paragraaf **Contour “haalbaar en betaalbaar”**, onderdeel van paragraaf 4, wordt de laatste volzin vervangen door de volgende tekst:
Dit geldt bijvoorbeeld voor de habitattypen vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) en droge heiden (H4030). Voor deze habitattypen zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Kempenland-West (135) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-135)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7150 en H91E0:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robri-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
	<i>Verkorte naam</i> Eiken-haagbeukenbossen

betreft het subtype:

H9160A	Eiken-haagbeukenbossen (<i>hogere zandgronden</i>)
---------------	--

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	<i>Verkorte naam</i> Oude eikenbossen

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7150 en H91E0:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met wisselende kwaliteit, verspreid voor langs de Reusel en lokaal langs de Grootte Beerze. Het gaat om bos op oude bosgroeiplaatsen (en ten dele ook om oude bosopstanden). Met name in de grotere locaties zijn er mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering.

H9160	Eiken-haagbeukenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt voor op twee locaties langs de Reusel, in afwisseling met H9120 en H91E0C. De mogelijkheden voor uitbreiding lijken beperkt, maar de verwachting is dat er wel kwaliteitsverbetering mogelijk is, in samenhang met het verbeterdoel voor H91E0C.

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte, maar wel met drie verschillende subassociaties, voor op de flanken van het beekdal van de Grootte Beerze, ter hoogte van Grijze Steen. Het gaat om bos op oude bosgroeiplaatsen (de bosopstanden zelf zijn jonger). Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

H91D0	*Hoogveenbossen
--------------	------------------------

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt op vrij veel locaties voor: verspreid langs vennen op de Mispelendsche Heide, in Het Goor en langs de Grootte Beerze (ter hoogte van Grijze Steen). In alle deelgebieden betreft het zowel goede als matige kwaliteit. Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype eiken-haagbeukenbossen (H9160), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (**H91D0**), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7150 en H91E0C:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	<i>Kempenland-West</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁹⁴. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

H9160A – Eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
063	Bekendelle	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voornamelijk voor in kleine bosjes in Oost-Nederland. Door het verspreide en versnipperde voorkomen van dit subtype is slechts circa 20% van de landelijke oppervlakte van dit subtype opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke dekking van het habitatype als geheel (subtypen A en B gecombineerd) is aanzienlijk groter (80%), omdat bij de selectie vooral is gelet op het voorkomen in Zuid-Limburg dat nu apart wordt onderscheiden als subtype B.

De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke opgave worden nagestreefd. In enkele gebieden wijkt de doelstelling, op het aspect oppervlakte, af van de landelijke doelstelling. In deze gebieden is de ruimte waar dit habitatype voor zou kunnen komen reeds volledig benut. Ook wordt in enkele gebieden behoud van de kwaliteit beoogd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. Eén van de redenen hiervoor is dat de kwaliteit in het gebied reeds goed is waardoor een behoudsdoelstelling voldoende is, bijvoorbeeld in de gebieden Landgoederen Oldenzaal (050) en Leudal (147); een andere reden is dat er weinig potentie is voor kwaliteitsverbetering, zoals in Dinkelland (049).

H9190 – Oude eikenbossen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

⁹⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Strct. 2010, 2212).

H9190 – Oude eikenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	<i>Kempeland-West</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁹⁵. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

H91D0 – *Hoogveenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x

⁹⁵ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggel-derveld (Stcrt. 2011, 4458).

H91D0 – *Hoogveenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit	
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit	
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
135	<i>Kempensland-West</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>	
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit	
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-136; gewijzigd op 28 mei 2015, PDN/2015-004)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1134 en H1166:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
-------	--

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1134 en H1166:

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt verspreid in het gebied voor: in de Run, de Keersop, de Dommel en de Tongelreep. De vangsten suggereren dat het een vrij grote populatie betreft.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een zesde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1134 en H1166:

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	<i>Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitattype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied

beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Strabrechtse Heide & Beuven (137) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-137)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4030 en H91E0:

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	<i>Verkorte naam</i> Pioniervegetaties met snavelbiezen
H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1831:

H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
--------------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4030 en H91E0:

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid voor in een groot deel van het heidelandschap. Het grote aantal locaties en de relatief grote totale oppervlakte, zoals gekarteerd op het moment van aanwijzen, zijn waarschijnlijk vooral ontstaan door veel plaggen in relatief korte tijd. De behoudsdoelstelling betreft echter het (lagere) langjarige gemiddelde, dat bepaald wordt door enerzijds een tijdelijke uitbreiding als gevolg van plaggen en anderzijds successie naar vochtige heiden (H4010A).
H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid en met een matige tot goede kwaliteit voor, met name aan de noordwestkant van het gebied (op de overgang van het heidelandschap naar het beekdal van de Kleine Dommel). De mogelijkheden voor uitbreiding lijken beperkt, maar de verwachting is dat er wel kwaliteitsverbetering mogelijk is, in samenhang met de verbeterdoelen voor verschillende andere habitatypes van vochtige standplaatsen.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1831:

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt in de Kleine Dommel voor, aan de westgrens van het gebied. De vrij grote populatie is onderdeel van de populatie die ook (buiten het gebied) stroomopwaarts en stroomafwaarts in deze beek voorkomt.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een derde, vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H4030 en H91E0C:

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	<i>Strabrechtse Heide & Beuven</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhou-

ding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft⁹⁶. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	<i>Strabrechtse Heide & Beuven</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstel-

⁹⁶ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

ling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1831:

H1149 – Kleine modderkruiper					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootlanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	<i>Strabrechtse Heide & Beuven</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37. De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

In paragraaf 4.2 van bijlage C wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In het antwoord op de derde zienswijze vervalt de volgende tekst:
Strabrechtse Heide & Beuven is niet aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-138)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3130 en H7210:

H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige heiden

betreft het subtype:

H4010A	Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)
---------------	---

H4030	Droge Europese heide
	<i>Verkorte naam</i> Droge heiden

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Blauwgraslanden

H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
	<i>Verkorte naam</i> Pioniervegetaties met snavelbiezen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7210 en H91D0:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion roboretraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1149:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
--------------	---------------------------------------

- De volgende tekst vervalt:

H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
--------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1166:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
--------------	-------------------------------

Paragraaf 4.4 wordt vervangen:

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) komt op een aantal plekken in het Ringselven voor, maar ook in enkele laagten direct ten zuiden van de Zuid-Willemsvaart en in enkele herstelde vennen in het Weerterbos. De habitattypen vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) en droge heiden (H4030) komen verspreid in het gebied voor. Langs de oevers van het Ringselven en De Hoort is een aanzienlijke oppervlakte galigaanmoerassen (H7210) aanwezig. Daarnaast komt dit habitatype voor in het noorden van de Kruispeel. Beuken-eikenbossen met hulst (H9120) en hoogveenbossen (H91D0) komen op diverse locaties in het Weerterbos voor. In de Kruispeel komen hoogveenbossen aan beide zijden van de Tungelroysche beek voor. De bittervoorn (H1134) en de kleine modderkruiper (H1149) komen voor in het Ringselven en in de daarmee in verbinding staande bovenloop van de Tungelroyse beek.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3130 en H7210:

H4010	Vochtige heiden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt verspreid binnen het Habitatrictlijngebied voor. Door recent uitgevoerde omvangrijke inrichtingsmaatregelen in deelgebied Weerterbosch-Hugterbroek zal de oppervlakte aanzienlijk toenemen. Er zijn goede mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering op de bestaande locaties.

H4030	Droge heiden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid binnen het Habitatrictlijngebied voor. Door recent uitgevoerde omvangrijke inrichtingsmaatregelen in deelgebied Weerterbosch-Hugterbroek zal de oppervlakte toenemen. Er zijn goede mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering op de bestaande locaties.

H6410	Blauwgraslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt in de vorm van veldrusschraalland met een kleine oppervlakte voor in het Hugterbroek en in het Maarhezerveld. Behoud is voldoende, gezien de beperkte potenties voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor in de deelgebieden Weerterbosch en Kruispeel. Uitbreiding vindt plaats door inrichting of plaggen, maar anderzijds vindt ook successie plaats naar vochtige heide (H4010A). In venoevers heeft het een meer stabiel karakter. De doelstelling is daarom behoud van het langjarige gemiddelde.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7210 en H91D0:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt verspreid in een vrij groot gedeelte van het Weerterbosch voor. Het betreft bos op oude bosgroeiplaatsen; de bosopstanden zelf zijn minder oud. De verwachting is dat de kwaliteit zal toenemen als het bos ouder wordt.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1149:

H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bittervoorn komt, met een vrij grote populatie, voor in het Ringselven en in de daarmee in verbinding staande bovenloop van de Tungelroysche beek. Het Ringselven is een groot, visrijk ven met natuurlijke oevers en heeft dus voldoende geschikt habitat.

- De instandhoudingsdoelstelling voor de habitatsoort H1166 vervalt.
- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1166:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2010 in het gebied gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie. Hij komt in en rond het Ringselven voor. De omvang en de kwaliteit van het leefgebied zijn goed; behoud van de inmiddels gegroeide populatie is voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype vochtige heiden (H4010), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype blauwgraslanden (H6410), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - Conform de aanmelding als Habitatrictlijngebied Ringselven en Kruispeel (2003), maar in afwijking van het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134) omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied niet aangewezen voor de habitatsoort kamsalamander (H1166), omdat uit onderzoek blijkt dat deze soort niet met een bestendige populatie van voldoende omvang in het gebied voorkomt. De aanwijzing van de kamsalamander is vermoedelijk gebaseerd op een melding uit 1992. Daarna zijn er – ondanks de aanwezigheid van geschikt leefgebied – nooit meer waarnemingen gedaan in het Habitatrictlijngebied, wel in het Vogelrichtlijngebied. De afwezigheid van de soort in het Habitatrictlijngebied is bevestigd middels eDNA-onderzoek⁹⁷.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat

⁹⁷ Lemmers, P. & R. Krekels (2017): Kamsalamander en kleine modderkruiper in Habitatrictlijngebieden Weerterbos, Ringselven en Kruispeel. Verspreidingsonderzoek middels eDNA. Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV, Nijmegen.

een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3130 en H7210:

H4010A – Vochtige heiden, hogere zandgronden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A) komt wijdverspreid voor in Nederland. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van dit subtype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁹⁸. Mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte liggen onder andere op de Veluwe (057) en in de gebieden op het Drents plateau, waar dit subtype over grote oppervlakten voorkomt. Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding. Ook de landelijke doelstelling ter

⁹⁸ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Wijnjeterper Schar en Elperstroomgebied (Stcrt. 2010, 2212).

verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is: bijvoorbeeld waar herstel van sterk vergraste vormen van dit subtype mogelijk is. Een speciale herstelopgave voor de kwaliteit van dit subtype ligt in de beekdalen waar het habitatype onderdeel uitmaakt van de gradiënt van hogere zandgronden naar de beek (bijvoorbeeld Wijneterper Schar (016), Stelkampsveld (060) en Meinweg (149)). In de meeste gebieden waar, in tegenstelling tot deze landelijke doelstelling, behoud van de kwaliteit wordt nagestreefd komt het subtype slechts in beperkte mate voor. De potenties ter verbetering van de kwaliteit zijn in deze gebieden veelal gering.

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijneterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
138	<i>Weerter- en Budelerbergen & Ringselven</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op

de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitatypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloërveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

H6410 – Blauwgraslanden
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Het habitattypen blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig"⁹⁹. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitattypen. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattypen.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

⁹⁹ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	wijzigingsbesluit
138	<i>Weerter- en Budelerbergen & Ringselven</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft¹⁰⁰. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H7210 en H91D0:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ×
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ×
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ×
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ×
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹⁰⁰Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit	
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹⁰¹. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

In bijlage B.4.2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1149:

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹⁰¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor de habitatsoort H1166 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).
- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1166:

H1337 – Bever						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de

meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Deurnsche Peel & Mariapeel (139) als Natura 2000-gebied (besluit van 10 september 2009, PDN/2009-139)

In paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een 2^e subparagraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande 2e subparagraaf: **4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)**

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)

In hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een 4^e paragraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande paragrafen 5.4 en 5.5: **5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)**

H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bittervoorn komt (binnen het gebied) verspreid over de gehele lengte van het Kanaal van Deurne voor; ook zijn enkele waarnemingen bekend uit aangrenzende sloten.
H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt (binnen het gebied) verspreid over de gehele lengte van het Kanaal van Deurne voor en (mogelijk alleen lokaal) ook in de Helenavaart.

In bijlage B.1 (zoals gewijzigd op 28 mei 2015) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4 (Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een 2^e subparagraaf wordt ingevoegd, onder vernummering van de bestaande subparagrafen B.4.2 en B.4.3: **B.4.2 Habitatrichtlijn: soorten**

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
139	<i>Deurnsche Peel & Mariapeel</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie		Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit

H1149 – Kleine modderkruiper					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	<i>Deurnsche Peel & Mariapeel</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37. De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Oeffelter Meent (141) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-141)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1166:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1166:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting	De bever heeft zich in 2012 in het gebied gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie. Omdat het gebied klein is en de prioriteiten bij de graslandtypen liggen, is een behoudsopgave voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.
-------------	--

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een tweede alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1166:

H1337 – Bever						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	<i>Oeffelter Meent</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Sint Jansberg (142) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-142)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H9120 en H91E0:

H9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i>
-------	---

	Verkorte naam Eiken-haagbeukenbossen
betreft het subtype:	
H9160A	Eiken-haagbeukenbossen (<i>hogere zandgronden</i>)
H91D0	*Veenbossen
	Verkorte naam Hoogveenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H9120 en H91E0:

H9160	Eiken-haagbeukenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt, met een beperkte oppervlakte, voor aan de voet van de Sint Jansberg en het aangrenzende deel van het Molenbeekdal. Er lijken geen mogelijkheden te zijn voor uitbreiding, maar de verwachting is wel dat er in verdroogde delen kwaliteitsverbetering zal optreden als gevolg van herstel van kwel.
H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met een beperkte oppervlakte, in de Geuldert en langs De Diepen (onderaan de Sint Jansberg) voor. Het bos heeft een matige kwaliteit; naar verwachting zal het bos profiteren van verbetering van de waterhuishouding. Er is geen potentie voor uitbreiding.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een vierde en vijfde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype eiken-haagbeukenbossen (H9160), *hogere zandgronden* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H9120 en H91E0C:

H9160A – Eiken-haagbeukenbossen, <i>hogere zandgronden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
063	Bekendelle	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	<i>Sint Jansberg</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>doel toegevoegd</i>
147	Leudal	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voornamelijk voor in kleine bosjes in Oost-Nederland. Door het verspreide en versnipperde voorkomen van dit subtype is slechts circa 20% van de landelijke oppervlakte van dit subtype opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke dekking van het habitatype als geheel (subtypen A en B gecombineerd) is aanzienlijk groter (80%), omdat bij de selectie vooral is gelet op het voorkomen

in Zuid-Limburg dat nu apart wordt onderscheiden als subtype B.

De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke opgave worden nagestreefd. In enkele gebieden wijkt de doelstelling, op het aspect oppervlakte, af van de landelijke doelstelling. In deze gebieden is de ruimte waar dit habitatype voor zou kunnen komen reeds volledig benut. Ook wordt in enkele gebieden behoud van de kwaliteit beoogd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. Eén van de redenen hiervoor is dat de kwaliteit in het gebied reeds goed is waardoor een behoudsdoelstelling voldoende is, bijvoorbeeld in de gebieden Landgoederen Oldenzaal (050) en Leudal (147); een andere reden is dat er weinig potentie is voor kwaliteitsverbetering, zoals in Dinkelland (049).

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	<i>Sint Jansberg</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste

gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitattype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Boschhuizerbergen (144) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-144)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H5130:

H91D0	*Veenbossen
	<i>Verkorte naam</i> Hoogveenbossen

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H5130:

H91D0	*Hoogveenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt, met een matige kwaliteit, voor op laaggelegen locaties in het noordoosten van het gebied. Behoud is voldoende, gezien de sterk afwijkende standplaats ten opzichte van de andere habitattypen.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype hoogveenbossen (H91D0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H5130:

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit x
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H91D0 – *Hoogveenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
144	<i>Boschhuizerbergen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Maasduinen (145) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-145)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6120 en H7110:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430C	Ruigten en zomen (<i>droge bosranden</i>)

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7150 en H91D0:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	<i>Verkorte naam</i> Oude eikenbossen

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H91E0:

H91F0	Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> en <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> langs de grote rivieren (<i>Ulmion minoris</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Droge hardhoutoibossen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1337:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6120 en H7110:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C). Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype stroomdalgraslanden (H6120) is toegestaan.
Toelichting	Het habitatype komt voor ten noorden van Arcen, in de Heereweerd, waarbij ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) direct langs de Maas voorkomt (met een matige kwaliteit) en ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C) langs de bosrand van de Stalberg (met een goede kwaliteit). Het habitatype stroomdalgraslanden (H6120) komt in dezelfde zone voor als H6430. Voor het behoud van dit prioritaire en zeldzame type kan het noodzakelijk zijn om herstelwerkzaamheden uit te voeren; dit mag, indien noodzakelijk, ten koste gaan van H6430.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7150 en H91D0:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een kleine oppervlakte en een soortenarme vegetatie voor bij Bleijenbeek. Het gaat om een beukenbos uit 1890 dat voorkomt op een oude bosgroeiplaats. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor kwaliteitsverbetering.

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid, maar lokaal, in het gebied voor. Het betreft minimaal honderdjarige eikenbossen, voor een klein deel ook gelegen op oude bosgroeiplaatsen. Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H91E0:

H91F0	Droge hardhoutoibossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt als een zeer smalle, maar soortenrijke zone voor op de overgang van de Stalberg naar de Heereweerd, ten noorden van Arcen. Het behoort tot de best ontwikkelde voorbeelden van dit type langs de Maas. Behoud is voldoende, omdat er geen potentie is voor uitbreiding (want dat zou ten koste zou gaan van H6120 en H6430C) en omdat de kwaliteit al goed is.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1337:

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel komt met name voor in de omgeving van Afferden, op De Hamert en bij de Ravenvennen. De waargenomen aantallen zijn, zeker voor een gebied buiten de laagveenregio, vrij hoog. Vanwege de beoogde uitbreiding en kwaliteitsverbetering van met name zwakgebufferde vennen (H3130) mag worden verwacht dat het leefgebied van hogere kwaliteit zal worden en zich zal uitbreiden, waardoor de populatie zal groeien.

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt voor in de Eckeltsche beek (bij Afferden), het Geldernsch-Nierskanaal en lokaal ten zuiden van Arcen. De vangsten duiden op een vrij omvangrijke populatie.

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad komt voor in de Eckeltsche beek (bij Afferden), het Geldernsch-Nierskanaal en lokaal ten zuiden van Arcen. De vangsten duiden op een vrij omvangrijke populatie.

H1166	Kamsalamander
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De kamsalamander is waargenomen op verschillende locaties in het gebied (Bergerheide, De Hamert en Lommerheide/Ravenvennen). Daarbij is voortplanting aangetoond. Vanwege de beoogde uitbreiding en kwaliteitsverbetering van met name zwakgebufferde vennen (H3130) mag worden verwacht dat het leefgebied van hogere kwaliteit zal worden en zich zal uitbreiden, waardoor de populatie zal groeien.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A) en *droge bosranden* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge hardhoutoobossen (H91F0), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gevlekte witsnuitlibel (H1042), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
- Een achtste, negende en tiende alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort rivierdonderpad (H1163), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kamsalamander (H1166), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6120 en H7110:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	<i>Maasduinen</i>	<i>behoud</i> ²	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6430C – Ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit

H6430C – Ruigten en zomen, droge bosranden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
145	Maasduinen	behoud ¹	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	uitbreiding	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
158	Kunderberg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
160	Savelsbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120)

Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke opgave. De kwaliteit van het habitatype is in de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Noordhollands Duinreservaat (087), Zeldersche Driessen (143), Maasduinen (145), Kunderberg (158) en Maas bij Eijsden (167) goed waardoor behoud van de huidige kwaliteit voldoende is.

- De volgende alinea’s worden ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H7150 en H91D0:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ×
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ×
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ×
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ×
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ×
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ×
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹⁰². In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

H9190 – Oude eikenbossen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹⁰³. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H91E0C:

¹⁰² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

¹⁰³ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

H91F0 – Droge hardhoutoibossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

Ongeveer driekwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge hardhoutoibossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelstellingen van de twee belangrijkste gebieden sluiten aan op de landelijke doelstelling. In Zeldersche Driessen (143) en Maasduinen (145) bestaat geen ruimte voor uitbreiding en in Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) zijn ook de potenties voor kwaliteitsverbetering gering.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea’s worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1337:

H1042 – Gevlekte witsnuitlibel Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit *
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergervveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgervveen	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gevlekte witsnuitlibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In het Noordhollands Duinreservaat (087) is de kwaliteit van het leefgebied echter al goed. In het Holtigerveld (029) en het Lonnekermeer (051) is het perspectief voor de soort reeds goed en de mogelijkheden voor herstel van het leefgebied zijn beperkt. In het Fochteloërveen (023), het Drentsche Aa-gebied (025), het Korenburgervveen (061) komt de soort in een niet-optimaal leefgebied voor en daarom is in deze gebieden voor een behoudsdoelstelling gekozen.

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

H1149 – Kleine modderkruiper
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

H1163 – Rivierdonderpad
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied [ten behoeve van behoud populatie]¹

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit

H1163 – Rivierdonderpad
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied
[ten behoeve van behoud populatie¹]²

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ³	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

¹ Uit de toelichting in het Natura 2000 doelendocument (2006) blijkt dat de populatiedoelstelling behoud is, hoewel dat niet expliciet is vermeld in de doelstelling zelf.

² Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.

³ Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied als "matig ongunstig"¹⁰⁴ beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivierdonderpadden, waaronder de "beekdonderpad" (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de "gewone" rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, voornamelijk als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

H1166 – Kamsalamander
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit

¹⁰⁴ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H1166 – Kamsalamander					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	wijzigingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
145	<i>Maasduinen</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	verbetering	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kamsalamander is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het leefgebied en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie nagestreefd (onder andere in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027)). In sommige gebieden is het leefgebied al op orde en gedijt ook een behoorlijke populatie zoals in Willinks Weust (062) en is behoud derhalve voldoende. Tenslotte is in de Limburgse gebieden Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Geuldal (157) voor behoud gekozen vanwege mogelijke beperkingen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de geelbuikvuurpad (H1193).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Leudal (145) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-147)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3260 en H9160:

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
	Verkorte naam Blauwgraslanden

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	Verkorte naam Beuken-eikenbossen met hulst

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H9160 en H91E0:

H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
	Verkorte naam Oude eikenbossen

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1337:

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3260 en H9160:

H6410	Blauwgraslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, in de vorm van een veldrushooiland, met een kleine oppervlakte voor aan de westkant van het dal van de Leubeek. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid in het gebied, op de beekdalflanken, voor (met name aan de oostkant). Het betreft bos op oude bosgroeiplaatsen; de bosopstanden zelf zijn minder oud. De verwachting is dat de kwaliteit zal toenemen als het bos ouder wordt.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H9160 en H91E0:

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt voor in een smalle zone langs de Zelsterbeek, in het noordwesten van het gebied, en mogelijk ook op enkele andere locaties elders in het gebied. Behoud is voldoende, omdat de beperkte oppervlakte weinig potentie heeft voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1337:

H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bittervoorn komt verspreid in het gebied voor, zowel in de Leubeek als in de Zelsterbeek.

H1149	Kleine modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper komt verspreid in het gebied voor, zowel in de Leubeek als in de Zelsterbeek.

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad komt verspreid in het gebied voor, zowel in de Leubeek als in de Zelsterbeek.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype blauwgraslanden (H6410) omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort kleine modderkruiper (H1149), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort rivierdonderpad (H1163), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3260A en H9160A:

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

H6410 – Blauwgraslanden
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	<i>Leudal</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
149	Meinweg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

Het habitattypen blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”¹⁰⁵. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitattypen. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattypen.

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x

¹⁰⁵De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹⁰⁶. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H9160A en H91E0C:

H9190 – Oude eikenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹⁰⁶ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Strct. 2010, 2212).

H9190 – Oude eikenbossen
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹⁰⁷. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea’s worden ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1337:

H1134 – Bittervoorn
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹⁰⁷ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggel-derveld (Stcrt. 2011, 4458).

H1134 – Bittervoorn Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doeleendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ¹	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud		ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud		wijzigingsbesluit

H1149 – Kleine modderkruiper Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

H1163 – Rivierdonderpad Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied [ten behoeve van behoud populatie ¹] ²					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ³	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit

H1163 – Rivierdonderpad
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied
[ten behoeve van behoud populatie¹]²

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

- ¹ Uit de toelichting in het Natura 2000 doelendocument (2006) blijkt dat de populatiedoelstelling behoud is, hoewel dat niet expliciet is vermeld in de doelstelling zelf.
- ² Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.
- ³ Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied als “matig ongunstig”¹⁰⁸ beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivierdonderpadden, waaronder de “beekdonderpad” (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de “gewone” rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, vooralsnog als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Swalmdal (148) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-148)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6120 en H91E0:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
---------------	--

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robri-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1016 en H1163:

H1037	Gaffellibel (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)
--------------	---

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.3 (Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tabel wordt vervangen door de volgende tekst:

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Swalmdal ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1016	Zeggekorfslak	5	5	Zie bijlage B.2			ja
H1037	Gaffellibel	5	2	Zie bijlage B.2	A1 (15-30%)	A1 (15-30%)	nee
H1163	Rivierdonderpad	5	5	Zie bijlage B.2			ja

¹⁰⁸De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6120 en H91E0:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit lokaal voor in het noordwesten van het gebied. Vergelijkbare vegetaties komen voor als gevolg van achterstallig beheer van hooilanden, maar die behoren niet tot het habitatype.

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor op de flanken van het beekdal, ten zuidoosten van Swalmen. Het betreft bos op oude bosgroeiplaatsen; de bosopstanden zelf zijn minder oud. Behoud is voldoende, omdat de beperkte oppervlakte weinig potentie heeft voor kwaliteitsverbetering.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1016 en H1163:

H1037	Gaffellibel
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De gaffellibel is tussen 1936 en 2006 niet waargenomen in het Swalmdal. Na de herontdekking is de populatie toegenomen, maar hij is nog kwetsbaar. De soort wordt vrijwel alleen waargenomen ten oosten van Swalmen. Uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het leefgebied zijn van groot belang voor de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007; zij het als complementair doel) is het gebied ook aangewezen voor de habitasoort gaffellibel (H1037), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot H1016 en H1163:

H1037 – Gaffellibel

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) was alleen in het gebied Roerdal (150) een bestendige populatie van de gaffellibel bekend. Inmiddels is er ook een bestendige populatie gevestigd in het gebied Swalmdal (148). Buiten deze twee gebieden zijn nog geen gebieden bekend waar deze soort zich met een bestendige populatie voortplant; wel wordt er in andere gebieden gefoerageerd en soms ook voortgeplant.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6120 en H91E0C:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud ³	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37. Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitattypen stroomdalgraslanden (H6120).

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x	
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit	
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
148	Swalmdal	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>	
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹⁰⁹. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H1016 en H1163:

H1037 – Gaffellibel Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
148	Swalmdal	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	A1	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
149	Meinweg	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gaffellibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”¹¹⁰. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het gebiedsdoel voor het Swalmdal (148) sluit aan op de landelijke doelstelling. In

¹⁰⁹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

¹¹⁰ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

het gebied Roerdal (150) komt de soort echter al verspreid over een groot deel van het gebied voor en zijn de mogelijkheden voor uitbreiding van het leefgebied beperkt. Het doel in de Meinweg (149) wijkt af omdat daar alleen gevoerageerd kan worden.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Meinweg (149) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-149)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H3160:

H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
	<i>Verkorte naam</i> Zwakgebufferde vennen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H4030 en H7110:

H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Blauwgraslanden

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1096:

H1037	Gaffellibel (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H3160:

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype was een tijdlang afwezig als gevolg van ontginning, verlanding en verbossing. Door herstel van een ven ten zuiden van de Kombergen is het teruggekeerd in de Meinweg, waarna verdere uitbreiding plaatsvond door natuurontwikkeling in het voormalige Melicker Ven. Behoud is voldoende, omdat het type al met een goede kwaliteit voorkomt en de mogelijkheden voor (verdere) uitbreiding beperkt zijn.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H4030 en H7110:

H6410	Blauwgraslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit, voor in het schraallandcomplex Crayhof. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1096:

H1037	Gaffellibel
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De gaffellibel wordt vanaf 2007 in de Meinweg waargenomen. Het betreft individuen uit de populatie van het nabijgelegen Roerdal die graag gebruik maken van het kwalitatief hoogwaardige foerageerhabitat in het gebied. Behoud is voldoende, omdat er in het gebied geen voortplanting plaatsvindt.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is

het gebied ook aangewezen voor het habitatype blauwgraslanden (H6410) omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

- Een zevende alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort gaffellibel (H1037), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.4.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H3160:

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
017	Bakveense Duinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
149	<i>Meinweg</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>doel toegevoegd</i>

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹¹¹. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet

¹¹¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcr. 2011, 4458).

mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (onder andere Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempensland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (onder andere Veluwe (057)), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitatypes zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H4030 en H7110B:

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H6410 – Blauwgraslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
147	Leudal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
149	<i>Meinweg</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>doel toegevoegd</i>	

Het habitattypen blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”¹¹². De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitattypen. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattypen.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1096:

H1037 – Gaffellibel Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A1	wijzigingsbesluit
149	<i>Meinweg</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
150	Roerdal	behoud	verbetering	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gaffellibel is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”¹¹³. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het gebiedsdoel voor het Swalmdal (148) sluit aan op de landelijke doelstelling. In het gebied Roerdal (150) komt de soort echter al verspreid over een groot deel van het gebied voor en zijn de mogelijkheden voor uitbreiding van het leefgebied beperkt. Het doel in de Meinweg (149) wijkt af omdat daar alleen geïsoleerd kan worden.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Roerdal (150) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-150)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6510 en H91D0:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

- De tekst betreffende H91E0 wordt vanwege de toevoeging van subtype A als volgt gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

¹¹²De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

¹¹³De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachtouthooibossen</i>)
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1134 en H1163:

H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
--------------	---

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7150 en H91D0:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt, met een beperkte oppervlakte en een goede kwaliteit, voor als een hoge rand langs het elzenbroekbos (H91E0C) ten noordwesten van Sint-Odiliënberg. Het betreft bos op een oude bosgroeiplaats; de bosopstand zelf is minder oud. Behoud is voldoende, omdat de kwaliteit goed is.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H91E0 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype A):

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthooibossen</i> (subtype A) en vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>zachtouthooibossen</i> (subtype A) komt lokaal, maar op verschillende locaties, voor op de oevers van de Roer. Het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) is op enkele plekken in de vorm van fraai ontwikkelde elzenbroekbossen aanwezig. Verder komt het habitatype verspreid en over geringe oppervlakte voor, deels in goede en deels in matig ontwikkelde vorm. Gezien de huidige kwaliteit, is behoud voldoende.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1337:

H1145	Grote modderkruiper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De grote modderkruiper komt in het Roerdal voor in sloten ten zuidwesten van Herkenbosch en in een afgesloten meander ten noordwesten van Sint Odiliënberg. Omdat onduidelijk is of er potenties zijn voor uitbreiding, is er gekozen voor een behoudsdoelstelling.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de tweede en de derde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *zachtouthooibossen* (H91E0A) van het habitatype vochtige alluviale bossen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast het subtype *beekbegeleidende bossen* (subtype C) waar reeds een doelstelling voor is opgenomen.
- Tussen de vijfde en de zesde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grote modderkruiper (H1145), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6510A en H91D0:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	conform ontwerp- wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹¹⁴. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea’s met betrekking tot de doelstellingen voor H91D0 en H91E0C:

¹¹⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

H91E0A – *Vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ¹	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud ²	verbetering	A3 ³	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) is toegestaan.

³ Aanpassing ten opzichte van aanwijzingsbesluit.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachthoutoibossen* (subtype A) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹¹⁵. De landelijke opgave voor het aspect kwaliteit kan niet in alle gebieden worden nagestreefd. In onder andere Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien het geringe belang van deze gebieden voor het type, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Een andere reden voor het afwijken van de landelijke doelstelling is dat er al een goede kwaliteit aanwezig is, bijvoorbeeld in Oude Maas (108), waar behoud van de kwaliteit derhalve voldoende is.

In bijlage B.4.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1134 en H1163:

H1145 – Grote modderkruiper					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootlanden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	behoud	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

¹¹⁵ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Oude Maas (Stcr. 2011, 4458).

H1145 – Grote modderkruiper Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de grote modderkruiper is beoordeeld als “matig ongunstig”. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Wel is duidelijk dat het leefgebied is gekrompen. De landelijke doelstelling is gericht op het plaatselijk verbeteren van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie. De toepassing van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de gedragscode voor waterschappen kunnen tevens een positieve bijdrage leveren aan een verbetering van het leefgebied van de soort. Hersteldoelstellingen zijn neergelegd in die gebieden waar de soort onder druk staat en/of er goede mogelijkheden zijn voor het uitbreiden en verbeteren van het leefgebied ten behoeve van het uitbreiden van de populatie.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Grensmaas (152) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-152)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430C	Ruigten en zomen (<i>droge bosranden</i>)

- De tekst betreffende H91E0 wordt vanwege de toevoeging van subtype C als volgt gewijzigd:

H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (<i>zachthoutoibossen</i>)
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt met een beperkte oppervlakte en een matige kwaliteit voor langs De Brandt. Het subtype <i>droge bosranden</i> (subtype C) komt met een kleine oppervlakte, maar met goede kwaliteit, op slechts één locatie voor, namelijk in deelgebied Molensteen. Onder andere in dit deelgebied zijn er goede potenties voor uitbreiding van het type, omdat het vegetatietype kan ontstaan bij het gevoerde beheer en meerdere zeldzame soorten van droge ruigten reeds in het gebied aanwezig zijn.

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H91E0 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype C):

H91E0	*Vochtige alluviale bossen
--------------	-----------------------------------

Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>zachthoutoibossen</i> (subtype A) en vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Met name in deelgebied Koningssteen komt wilgenbos van het habitatype vochtige alluviale bossen, <i>zachthoutoibossen</i> (subtype A) voor, grotendeels met een matige kwaliteit. Op een eilandje bij Borgharen komt het subtype voor in de vorm van Bijvoet-oobos. Het subtype <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) is aanwezig in de deelgebieden De Brandt en Koningssteen, deels met matige kwaliteit (jong elzenbos) en deels met goed kwaliteit (Vogelkers-Essenbos). De verwachting is dat de matige vorm van beide subtypen in kwaliteit zal toenemen.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A). Echter, in aanvulling op het ontwerpbesluit (2008), is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *droge bosranden* (subtype C). Uit onderzoek blijkt dat dit type, met beide subtypen, in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op het ontwerpbesluit (2008) is ook een doelstelling opgenomen voor het subtype *beekbegeleidende bossen* (subtype C) van het habitatype vochtige alluviale bossen, omdat uit onderzoek blijkt dat ook dit subtype in het gebied voorkomt, naast het subtype *zachthoutoibossen* (H91E0A) waar reeds een doelstelling voor is opgenomen.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430A en H91E0A:

H6430C – Ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ¹	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	<i>Grensmaas</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
153	Bunder- en Elslooërbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
158	Kunderberg	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
160	Savelsbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke opgave. De kwaliteit van het habitatype is in de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Noordhollands Duinreservaat (087), Zeldersche Driessen (143), Maasduinen (145), Kunderberg (158) en Maas bij Eijsden (167) goed waardoor behoud van de huidige kwaliteit voldoende is.

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H91E0A:

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	B1	wijzigingsbesluit

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ¹	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgeterven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ²	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
152	<i>Grensmaas</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan. Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

² Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) is toegestaan. De doelstelling is aangepast van “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit” naar “behoud omvang en verbetering kwaliteit” omdat in het gebied weinig tot geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattypen vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Leudal (147). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elslooërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitattypen aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Bunder- en Elslooërbos (153) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-153)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6430 en H7220:

H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
	Verkorte naam Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

betreft het subtype:

H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (<i>glanshaver</i>)
---------------	---

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7220 en H9160:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion roboretanae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	Verkorte naam Beuken-eikenbossen met hulst

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1078:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
--------------	-------------------------------

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6430 en H7220:

H6510	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A) komt met een kleine oppervlakte voor in kasteelpark Elsloo. Behoud is voldoende, omdat de mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering beperkt zijn.

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7220 en H9160:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt verspreid voor in het Bunderbos. Het betreft bos op oude bosgroeiplaatsen; de bosopstanden zelf zijn minder oud. Omdat het in afwisseling voorkomt met de eiken-haagbeukenbossen (H9160B), waarvoor een verbeterdoel geldt, is ook voor dit type kwaliteitsverbetering mogelijk.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1078:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2010 in noorden van het gebied gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie. Omdat het potentiële leefgebied vrij klein is en de prioriteiten bij de bossen en bronnen liggen, is een behoudsopgave voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510), *glanshaver* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2009) is

het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6430C en H7220:

H6510A – Glanshaver- en vossenstaartheooilanden, <i>glanshaver</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit ^x
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
153	<i>Bunder- en Elslooërbos</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Van het habitatype glanshaver- en vossenstaartheooilanden, *glanshaver* (subtype A) bevindt ruim een derde van het landelijk areaal zich in Natura 2000-gebieden. Goede kwaliteit en vlakdekkende vegetaties zijn vooral aanwezig in de uiterwaarden, die voor een belangrijk deel in het Natura 2000-netwerk zijn opgenomen. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In het gebied Uiterwaarden Neder-Rijn (066) wordt op het aspect kwaliteit van de landelijke doelstelling afgeweken. In dit gebied is de kwaliteit reeds goed en behoud is daarom voldoende. De doelstelling van de Biesbosch (112) wijkt op het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling. In de Biesbosch komt het habitatype reeds over een aanzienlijke oppervlakte voor, behoud is hier derhalve voldoende. In de gebieden Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070), Bosthol (083) en Bunder- en Elslooërbos (153) zijn er te weinig mogelijkheden voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7220 en H9160B:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit ^x
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit	
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x	
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit	
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
153	<i>Bunder- en Elslooërbos</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>	
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit	
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit	
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit	

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹¹⁶. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea’s worden ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1078:

H1337 – Bever Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

¹¹⁶Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

H1337 – Bever Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	<i>Bunder- en Elslooërbos</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Geleenbeekdal (154) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-154)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H7230:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
--------	--

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H7230:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A). Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan.
Toelichting	Het habitatype ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtype A) komt, met een kleine oppervlakte en een matige kwaliteit, op enkele locaties voor. De standplaatscondities waaronder dit habitatype voorkomt, kunnen soms ook potenties hebben voor de ontwikkeling van kalkmoerassen (H7230); omdat herstel van dat zeldzame type prioriteit heeft en er weinig locaties zijn om dat herstel te laten plaatsvinden, kan het noodzakelijk zijn om H6430A iets in oppervlakte te laten afnemen (indien verwijdering van niet-kwalificerende begroeiingen onvoldoende is).

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430), *moerasspirea* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H7230:

H6430A – Ruigten en zomen, *moerasspirea*
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ¹	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche boezem	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ²	behoud	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	<i>Geleenbeekdal</i>	<i>behoud³</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ De relatieve bijdragen betreffen een inschatting, omdat de landelijke oppervlakte van dit subtype slechts globaal bekend is.

² Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitatype stroomdalgraslanden (H6120).

³ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatype kalkmoerassen (H7230).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Brunsummerheide (155) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-155)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
	<i>Verkorte naam</i> Zandverstuivingen

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H7150 en H91D0:

H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Beuken-eikenbossen met hulst

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de laatste alinea vervalt de volgende tekst:
Zandverstuivingen (H2330) zijn aanwezig in het zuiden van de Brunsummerheide.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2330 vervalt.
- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H7150 en H91D0:

H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype omvat een deel van de bossen rond de Heihof (in het zuiden van het gebied). Het gaat om (ten dele oude) bosopstanden op oude bosgroeiplaatsen. De kwaliteit is wisselend en er lijken weinig mogelijkheden te zijn voor kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype zandverstuivingen (H2330), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type niet in het gebied voorkomt. De locaties waar de kwalificerende plantengemeenschappen voorkomen, zijn bij nader inzien niet gelegen in een holocene zandverstuiving op fluvioglaciale afzettingen, maar op (uit een bruinkoolgroeve afkomstig) dekzand dat in de jaren 1920 is gestort op het van nature aanwezige Mioceen zeezand.
- Tussen de vierde en de vijfde alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H2330 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).
- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H7150 en H91D0:

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
147	Leudal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
155	<i>Brunsummerheide</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	C	<i>conform ontwerp-wijzigingsbesluit</i>
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹¹⁷. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd omdat de kwaliteit reeds goed is: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In een aantal andere gebieden is de kwaliteit voldoende en zijn er tevens te weinig potenties om de kwaliteit te verbeteren.

In bijlage C (Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de derde alinea van de paragraaf **Relatie met stikstof**, onderdeel van paragraaf 5.1, vervalt de volgende zinsnede:
zandverstuivingen (H2330),

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Bemelerberg & Schiepersberg (156) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-156)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst vervalt:

H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

betreft het subtype:

H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (<i>glanshaver</i>)
--------	---

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1166:

H1078	*Spaanse vlag (<i>Euplagia quadripunctaria</i>)
-------	---

¹¹⁷ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.3 (Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tabel wordt vervangen door de volgende tekst:

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Bemelerberg & Schiepersberg ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H1078	Spaanse vlag	10	5	Zie bijlage B.2			nee
H1193	Geelbuikvuurpad	5	2	ca. 230	A3 (50-75%)	A1 (15-30%)	ja
H1318	Meervleermuis	5	5	ca. 550	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
H1321	Ingekorven vleermuis	5	4	ca. 650	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
H1324	Vale vleermuis	5	4	ca. 50	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- In de tweede alinea vervalt de volgende tekst:
Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (H6510A) komt onderaan de hellingen van de Bemelerberg voor. Ook op de vlakke delen van de Julianagroeven (gelegen tussen Cadier en Keer en Klein-Welsden) zijn glanshaverhooilanden aanwezig.

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6510 vervalt.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1166:

H1078	*Spaanse vlag
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	In het gebied komt een kleine populatie van de Spaanse vlag voor, die onderdeel is van de regionale populatie van deze soort. Waarnemingen komen uit verschillende deelgebieden, maar voortplanting vindt in ieder geval plaats in Groeve 't Rooth.

In bijlage B.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De eerste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
  - Conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar in afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510), *glanshaver* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type niet in het gebied voorkomt. De locaties waar de kwalificerende plantengemeenschappen voorkomen, voldoen bij nader inzien niet aan het beperkende criterium "mits een vlakvormig, al dan niet nabeweid, hooiland".
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort Spaanse vlag (H1078), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot H1193:

H1078 – *Spaanse vlag

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor de prioritaire habitatsoort spaanse vlag (H1078) de volgende drie gebieden geselecteerd: Sint Pietersberg & Jekerdal (159), Geuldal (157) en Savelsbos (160). Begin jaren 1990 werd de soort voornamelijk op de Sint Pietersberg aangetroffen, maar de soort heeft zich uit weten te breiden in het zuiden van Limburg. Sint Pietersberg & Jekerdal is nog altijd het belangrijkste gebied voor de soort. Buiten Geuldal en Savelsbos zijn er in ieder geval nog populaties aanwezig binnen de Natura 2000-gebied Bunder- en Elslooërbos (153) en Bemelerberg & Schiepersberg (156).

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H6510A vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1166:

H1078 – *Spaanse vlag Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
160	Savelsbos	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de prioritair habitatsoort spaanse vlag is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Vanwege onduidelijkheid over de populatiegrootte in enkele gebieden en de grootte van de landelijke populatie is het (nog) niet mogelijk de relatieve bijdrage van de afzonderlijke gebieden aan de landelijke populatie weer te geven.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Geuldal (157) als Natura 2000-gebied (besluit van 22 juni 2015, PDN/2015-157)

In de 1° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H3260 en H6110:

H4030	Droge Europese heide
	Verkorte naam Droge heiden

In de 2° subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1324:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H3260 en H6110:

H4030	Droge heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype komt met een beperkte oppervlakte voor in het Onderste Bosch. Behoud is voldoende, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor uitbreiding en kwaliteitverbetering.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1324:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2009 in het Geuldal gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie, en komt inmiddels verspreid in het gebied voor. De omvang en de kwaliteit van het leefgebied zijn goed; behoud van de inmiddels gegroeide populatie is voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

- Een zesde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aangemelde als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H3260A en H6110:

H4030 – Droge heiden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijneterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
017	Bakkeveense Duinen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	verbetering	C	wijzigingsbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	wijzigingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit

Ruim twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op

de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Holtingerveld (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In diverse gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Lemselermaten (048), Stelkampsveld (060), Willinks Weust (062) en Geuldal (157) ligt de focus op andere habitatypen en komt het habitatype slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloërveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveenengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schaar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1324:

H1337 – Bever						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elsluoërbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “gunstig”. De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Kunderberg (158) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-158)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H6210 en H9160:

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
	<i>Verkorte naam</i> Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430C	Ruigten en zomen (<i>droge bosranden</i>)
---------------	---

H7220	* Kalktufbronnen met tufsteenformatie (<i>Cratoneurion</i>)
	<i>Verkorte naam</i> Kalktufbronnen

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.3 (Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De tabel wordt vervangen door de volgende tekst:

Habitattype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Kunderberg ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H6210	5	5	ca. 30	A1 (15-30%)	B1 (2-6%)	ja
*H7220	5	4	ca. 200 bronnen	C (< 2%)	C (< 2%)	nee

In paragraaf 4.4 (Verspreiding habitattypen in het Habitatrichtlijngebied) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De laatste alinea wordt vervangen door de volgende tekst:
Het habitattype kalkgraslanden (H6210) komt verspreid in het gebied voor. De met schapenbeweide vorm bevindt zich met een grote oppervlakte op de noordwesthelling van de Kunderberg. Op de Keverberg, gelegen in het zuidwestelijke deel van het gebied, heeft de door koeien beweide vorm zijn rijkste voorkomen. Ook het habitattype eikenhaagbeukenbossen, *heuvelland* (H9160B) komt verspreid in het gebied voor, maar vooral op de steile helling van de Putberg, het zuidoostelijke deelgebied. Onderaan die helling bevindt zich ook de kalktufbron (H7220).

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H6210 en H9160:

H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitattype ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> (subtype C) komt voor langs een kalkgrasland (H6210) op de Keverberg, in de vorm van de zeldzame Kruidvlier-associatie. Behoud is voldoende, omdat de prioriteit op deze locatie bij H6210 ligt en de kwaliteit goed is.

H7220	*Kalktufbronnen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype komt met een kleine oppervlakte en in een beperkt ontwikkelde vorm voor langs een bronbeekje op de Putberg, temidden van eiken-haagbeukenbos (H9160B). Behoud is voldoende, omdat deze locatie geen potentie heeft voor kwaliteitsverbetering.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een tweede en derde alinea worden toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype ruigten en zomen (H6430), *droge bosranden* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype kalktufbronnen (H7220), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.

In bijlage B.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot H6210:

H7220 – *Kalktufbronnen Landelijk aantal ca. 200			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
153	Bunder- en Elslooërbos	A4 (>75%)	Aanwijzingsbesluit 2013
157	Geuldal	B2 (6-15%)	Provincie Limburg 2011
161	Noorbeemden & Hoogbos	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
158	Kunderberg	C (< 2%)	Van Dort 2012 / Provincie Limburg 2017

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor dit prioritaire habitattypen, dat alleen in het Natura 2000-landschap Heuvelland voorkomt, twee gebieden geselecteerd: Bunder- en Elslooërbos (153) en Geuldal (157). Hiervan is het eerstgenoemde gebied verreweg het belangrijkste met tientallen kalktufbronnetjes. In het Geuldal komt het habitattypen op verschillende plaatsen voor. De gebieden Kunderberg (158) en Noorbeemden & Hoogbos (161) kunnen nog worden toegevoegd aan de belangrijkste gebieden, omdat uit recente informatie is gebleken dat het habitattypen hier ook voorkomt. Het laatstgenoemde gebied voldoet tevens aan het criterium grensoverschrijdend gebied. Hiermee vallen vrijwel alle bekende voorkomens, van dit in Nederland zeldzame habitattypen, binnen het Natura 2000-netwerk.

In bijlage B.3.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H6210 en H9160B:

H6430C – Ruigten en zomen, <i>droge bosranden</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud ¹	behoud	C	wijzigingsbesluit
152	Grensmaas	uitbreiding	behoud	C	wijzigingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
158	Kunderberg	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
160	Savelsbos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

¹ Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van behoud oppervlakte van habitattypen stroomdalgraslanden (H6120). Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke opgave. De kwaliteit van het habitattypen is in de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Noordhollands Duinreservaat (087), Zeldersche Driessen (143), Maasduinen (145), Kunderberg (158) en Maas bij Eijsden (167) goed waardoor behoud van de huidige kwaliteit voldoende is.

H7220 – *Kalktufbronnen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
158	Kunderberg	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen kalktufbronnen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig"¹¹⁸. De

¹¹⁸De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

landelijke oppervlakte doelstelling sluit hierop aan. Ten tijde van het opstellen van de landelijke doelstelling in het Natura 2000 doelendocument (2006) was de staat van instandhouding van kalktufbronnen op het aspect kwaliteit onbekend en is de landelijke doelstelling hierdoor op “behoud kwaliteit” gesteld. In het Natura 2000 profielendocument (2008) is de staat van instandhouding beoordeeld als “matig ongunstig”. In verband met deze beoordeling is de landelijke doelstelling op het aspect kwaliteit aangepast naar “verbetering kwaliteit” en in lijn gebracht met de staat van instandhouding. In de gebieden waar hiervoor potentie is, is verbetering van de kwaliteit ten doel gesteld.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Sint Pietersberg & Jekerdal (159) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-159)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na H1324:

H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
-------	-------------------------------

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende tekst wordt ingevoegd na de instandhoudingsdoelstelling voor H1324:

H1337	Bever
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bever heeft zich in 2003 in het Jekerdal gevestigd, als onderdeel van de zich landelijk sterk uitbreidende populatie. Omdat het potentiële leefgebied vrij klein is, is een behoudsopgave voldoende als bijdrage aan de landelijke doelstelling.

In bijlage B.1 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- Een vijfde alinea wordt toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort bever (H1337), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In bijlage B.3.2 wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd na de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1324:

H1337 – Bever						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
038/ 066-068	Rijntakken	behoud	verbetering	uitbreiding	A1	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	uitbreiding	C	wijzigingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
153	Bunder- en Elslooërbos	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit

H1337 – Bever Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
167	Maas bij Eijsden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig". De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied. In meerdere gebieden is gekozen voor het behoud van de populatie omdat deze gebieden niet van groot belang zijn voor de landelijke doelstelling en behoud van de reeds toegenomen populatie een voldoende bijdrage daaraan is.

BIJLAGE MOTIVERING VAN HET BESLUIT OP BASIS VAN DE BINNENGEKOMEN ZIENSWIJZEN

1 INLEIDING

Op 5 maart 2018 is voor dit wijzigingsbesluit het ontwerp gepubliceerd dat betrekking heeft op de wijziging van instandhoudingsdoelstellingen van circa honderd Habitatrichtlijngebieden. Dit ontwerp-wijzigingsbesluit heeft in de periode van 9 maart tot en met 19 april 2018 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat 82 zienswijzen zijn ingediend, voor een groot deel met een identieke inhoud.

De zienswijzen zijn in deze bijlage (waar mogelijk) samengevat en per thema behandeld, overeenkomstig de indeling die is gehanteerd in Bijlage C van de oorspronkelijke besluiten. De in de zienswijzen gemaakte opmerkingen zijn steeds cursief gezet waarna het antwoord volgt. In één geval wordt vermeld dat de zienswijze aanleiding gaf tot wijziging van het besluit ten opzichte van het ontwerp. In alle andere gevallen is een nadere motivering gegeven. De antwoorden dienen in samenhang te worden gelezen met de Inleiding op deze Nota van toelichting en de wijzigingsteksten per gebied.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

Enkele insprekers vragen om een toelichting op de reden van het besluit, omdat de tekst in de Staatscourant te summier is.

In de inleiding van de Nota van toelichting is die toelichting reeds opgenomen.

Enkele insprekers zijn overvallen door het ontwerp-wijzigingsbesluit. Ze zijn van mening dat vooraf actief en individueel met de betrokken eigenaren en ondernemers moet worden gecommuniceerd welke wijzigingen worden voorgenomen en waarom, en wat daarvan de verwachte gevolgen zijn. Juist het publiceren van een ontwerpbesluit is bedoeld om met (onder andere) grondeigenaren en bedrijven te communiceren. Overigens is het voornemen, om dit besluit te gaan nemen, reeds in 2009 bekend gemaakt (onder andere aan de Tweede Kamer). Verwachte gevolgen worden in het kader van het Natura 2000-beheerplan in beeld gebracht.

Enkele insprekers geven aan dat wijziging van aanwijzingsbesluiten zal doorwerken in beheerplannen, waarvoor gebiedsprocessen lopen en reeds afspraken zijn gemaakt, en dat door deze tussentijdse wijziging het draagvlak wordt ondermijnd.

Achteraf gezien, zou het voor de beheerplanprocessen en het draagvlak beter zijn geweest als alle relevante waarden in één keer aangewezen zouden zijn, maar ten tijde van de oorspronkelijke aanwijzingen is geoordeeld dat dat praktisch niet mogelijk was.

Insprekers betwijfelen of er wel een communautaire verplichting bestaat voor het toevoegen van de habitattypen en -soorten en zien dit graag nader toegelicht. Zij achten het onwaarschijnlijk dat bij plaatsing op de communautaire lijst zo veel habitattypen 'over het hoofd' zijn gezien. Andere insprekers zijn van mening dat als peildatum voor het wijzigingsbesluit niet uitgegaan moet worden van de peildata van de aanwijzingen als Natura 2000-gebied, maar van het moment van inwerkingtreding van de Habitatrichtlijn (1992). Gevoelige habitattypen die door het gevoerde beheer later zijn ontwikkeld, zouden niet binnen de reikwijdte van de Habitatrichtlijn vallen.

In de inleiding van de Nota van toelichting is het punt van de verplichting toegelicht. Uit vaste jurisprudentie blijkt dat alle habitattypen en soorten die in meer dan verwaarloosbare mate voorkomen, moeten worden aangewezen. Beroepsgronden die overeenkomen met de mening van de insprekers, zijn meermalen getoetst door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State en altijd ongegrond verklaard. In veel gebieden was geen volledige inventarisatie voorhanden op het moment dat de gebieden werden aangemeld. Daarnaast speelt met name bij de soorten mee dat er sprake bleek te zijn van nieuwvestiging tussen het moment van aanmelden en het moment van aanwijzen (en daarvoor geldt, zo blijkt uit vaste jurisprudentie, de plicht tot actualiseren).

Enkele insprekers wijzen op de brief d.d. 18 december 2015 van de toenmalige Staatssecretaris van Economische Zaken, waarin hij heeft aangegeven dat de huidige systematiek die Nederland hanteert met betrekking tot de aanwijzingsbesluiten en instandhoudingsdoeleinden in overeenstemming is met de eisen uit de Habitatrichtlijn. De insprekers zijn van mening dat hier nu van afgeweken wordt.

In dit wijzigingsbesluit wordt niet van de genoemde brief afgeweken. Het wijzigingsbesluit is tot stand gekomen op basis van betere gegevens en niet op basis van een andere systematiek.

Insprekers zijn van mening dat een deugdelijke ecologische onderbouwing van het wijzigingsbesluit ontbreekt. Een andere inspreker wijst er op dat in het wijzigingsbesluit niet is opgenomen of, en in welke mate, de nieuwe habitat is waargenomen en wanneer deze zich hier heeft ontwikkeld.

De in de inleiding van de Nota van toelichting opgenomen paragraaf 'Onderbouwing van de wijzigingen' bevat de gevraagde deugdelijke ecologische onderbouwing. Zoals bij aanwijzingsbesluiten

gebruikelijk, zijn er geen habitat- en soortkarteringen in het besluit zelf opgenomen, maar wordt verwezen naar die (openbare) kaarten en rapporten. Wel is in meer globale termen vermeld waar en in welke mate een bepaalde waarde voorkomt. In alle gevallen hebben de habitattypen en soorten zich gevestigd voorafgaand aan het nemen van de oorspronkelijke aanwijzingsbesluiten.

Insprekers veronderstellen dat habitattypen recent zijn ontstaan door PAS-herstelmaatregelen. De insprekers vinden het in strijd met het doel van de PAS als herstelmaatregelen leiden tot minder mogelijkheden voor economische ontwikkeling. Andere insprekers zijn van mening dat een strengere beschermingsregime dan niet nodig is.

De veronderstelling van de insprekers is niet correct. Met het wijzigingsbesluit worden alleen habitattypen en soorten toegevoegd die ten tijde van de aanwijzing van het gebied al aanwezig waren, dus nog voorafgaand aan het uitvoeren van PAS-herstelmaatregelen.

Enkele insprekers dringen er op aan om wijziging van aanwijzingsbesluiten te beperken. Nederland wijst met dit wijzigingsbesluit niet méér aan dan waar de Habitatrictlijn toe verplicht. De wijziging is dus al beperkt.

Insprekers geven aan dat de wijziging in het Natura 2000 gebied Landgoederen Brummen geen relatie legt met de Nationale Klimaatadaptatiestrategie van de rijksoverheid en stellen dat het nieuwe wijzigingsvoorstel leidt tot verdere onduidelijkheden in het gebiedsbeheer en afleidt van de urgentie van het klimaatbestendig inrichten van gebieden. Tevens vragen de insprekers het ontwerp-wijzigingsbesluit in lijn te brengen met het Natuurpact (2013) en daarbij minder nadruk te leggen op biodiversiteit en meer op economie.

Insprekers maken niet duidelijk in welk opzicht de wijziging het klimaatadaptief inrichten van de regio in de weg staat. Realisatie van instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden was een randvoorwaarde voor het Natuurpact; meer nadruk leggen op economie is in het concrete geval in strijd met het hierboven geschetste beleidskader voor Natura 2000.

Een inspreker is van mening dat het wijzigingsbesluit vooruitloopt op de algehele evaluatie van de Natura 2000-aanwijzingen en op grenscorrecties tussen Waddenzee en Noordzeekustzone. De inspreker adviseert een en ander voortvarend aan te pakken en een nieuwe integrale tekst uit te brengen, omdat door een opeenstapeling van wijzigingen de onduidelijkheid toeneemt en de kenbaarheid afneemt.

Van vooruitlopen op een evaluatie is geen sprake, omdat de wijzigingen correcties op de aanwijzingsbesluiten betreffen en geen actualisaties of beleidswijzigingen. In de inleiding van de Nota van toelichting is inderdaad aangegeven dat dit wijzigingsbesluit vooruitloopt op een nog te publiceren wijzigingsbesluit ten aanzien van grenswijzigingen bij Natura 2000-gebieden in de kustregio. Het aanwijzen van waarden, waarvan wordt voorzien dat ze door een reeds voorgenomen grenswijziging alsnog weer uit een gebied zouden 'verdwijnen', is niet efficiënt; daarom is aan deze werkwijze vastgehouden. De opeenstapeling van wijzigingen kan inderdaad tot onduidelijkheid leiden, omdat het oorspronkelijke besluit altijd gelezen moet worden in combinatie met de verschillende wijzigingsbesluiten. Het publiceren van een geconsolideerde versie van alle gewijzigde aanwijzingsbesluiten zou de gewenste duidelijkheid geven, maar daartoe is nog niet overgegaan.

De provincie Limburg dringt aan op een toekomstige verhoging van de grens tussen het al of niet verwaarloosbaar aanwezig zijn van een habitatype, om kleinschalige en versnipperde aanwijzing te voorkomen.

De definitie van 'verwaarloosbaar' ligt vast in het Natura 2000 Profielendocument en is bevestigd in vaste jurisprudentie. Op een eventuele aanpassing kan in dit wijzigingsbesluit niet vooruit worden gelopen. Het advies wordt wel meegenomen in het traject van Actualisatie Natura 2000.

3 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker is van mening dat de motivering om voor een behoudsdoelstelling te kiezen, niet overtuigt in de volgende gevallen: Heischrale graslanden (H6230) en Ruigten en zomen (H6430B en -C) in Duinen en Lage Land Texel, Noordse woelmuis (H1340) in Waddenzee en Groenknolorchis (H9103) in Waddenzee en Noordzeekustzone. De inspreker is van mening dat de motivering versterkt moet worden of dat anders voor een uitbreidings- of verbeterdoelstelling moet worden gekozen.

De motivering voor een behoudsdoelstelling wordt voor de genoemde gevallen (samenvattend voor alle gebieden) gegeven onder de relevante tabellen van bijlage B.4.1 en -2, en aanvullend in de instandhoudingsdoelstellingen; deze moeten dus in samenhang worden gelezen. De inspreker maakt niet duidelijk waarom de gegeven motivatie niet zou overtuigen.

Insprekers verzoeken de brede geelrandwaterroofkever aan te wijzen voor het Holtingerveld, waar een duurzame populatie voorkomt. Nederland is verplicht gebieden voor deze soort aan te wijzen, wat tot op heden niet is gebeurd. Insprekers menen dat de soort in het publicatiejaar van het aanwijzingsbe-

sluit (2013) al op de Referentielijst stond en er dus sprake is van een juridisch noodzakelijke correctie van het aanwijzingsbesluit. Aanwijzing is voorts nodig omdat PAS-herstelmaatregelen potentieel schadelijk kunnen zijn voor de soort.

Inderdaad is Nederland verplicht om voor deze soort gebieden aan te wijzen. De Referentielijst speelt een belangrijke rol, voor zowel de lidstaat als de EU, bij het bepalen voor welke habitattypen en soorten er gebieden moeten worden geselecteerd en aangewezen. Anders dan insprekers menen, is deze soort pas op de Referentielijst van april 2014 vermeld voor Nederland (als enige land in de Atlantische regio). Daaraan ging de melding van Nederland in 2007 vooraf dat de soort was herontdekt, waaruit pas eind 2013 de conclusie werd getrokken dat de Referentielijst op dit punt zou moeten worden geactualiseerd, waar Nederland direct mee heeft ingestemd. De verplichting tot aanwijzing ontstond dus pas in 2014. Overigens heeft de Referentielijst geen formele status, omdat hij niet is gebaseerd op Europese regelgeving. Dat neemt niet weg dat een vermelding de noodzakelijke implementatie van de Habitatrichtlijn verheldert. Omdat in dit geval geen sprake is van een correctie, maar van een nieuw feit nadat het aanwijzingsbesluit was vastgesteld, valt aanwijzing van deze soort niet onder de reikwijdte van dit wijzigingsbesluit.

Insprekers hebben bezwaar tegen het toevoegen van habitatype Beken en rivieren met waterplanten (H3260A) in Landgoederen Brummen. Insprekers vinden tevens dat de onderbouwing 'dat er mogelijkheden zijn voor uitbreiding van het habitatype op verschillende plekken in het gebied' een te smalle basis biedt en vragen om de noodzaak en urgentie van uitbreiding helder te motiveren, dan wel de voorgenomen wijziging in te trekken.

Toevoeging is noodzakelijk vanwege het voorkomen van het habitatype (zie hierboven onder 'Reacties over de procedure'). Voor dit habitatype is de landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. In principe wordt in alle gebieden het landelijke doel gevolgd, tenzij er sprake is van onvoldoende potentie dan wel onevenredige gevolgen én de uitbreiding in andere gebieden gerealiseerd kan worden. Dat is de lijn die ook voor de oorspronkelijke aanwijzingsbesluiten is gevolgd. In het concrete geval is uitbreiding in de bestaande beken mogelijk door aanpassing van het beheer, wat geen onevenredige gevolgen heeft.

Een inspreker maakt bezwaar tegen de aanwijzing van Duinheiden met kraaihei, droog (H2140B) in Kennemerland-Zuid, omdat het habitatype niet kenmerkend is voor de kalkrijke duinen, op een kunstmatige plek over een te kleine oppervlakte voorkomt en contraproductief kan zijn voor natuurherstel.

De genoemde redenen zijn deels niet relevant en deels onjuist, maar de zienswijze heeft wel aanleiding gegeven om nader veldonderzoek te doen. Uit dat onderzoek is gebleken dat H2140B op de gekarteerde locatie niet voorkomt. Tevens is gebleken dat de veronderstelde aanwezigheid was gebaseerd op een onjuiste code op een vegetatiekaart (hoogstwaarschijnlijk een typefout, omdat de aangetroffen vegetatie een verwante code heeft). De toevoeging is daarom uit het wijzigingsbesluit verwijderd.

Een inspreker vraagt duidelijkheid over de habitattypenkaart van Meijendel & Berkheide als referentie voor de 'nulsituatie'. Deze kaart is in 2017 bij het vaststellen van het beheerplan vastgesteld, maar nog niet door de Interbestuurlijke Projectgroep Habitatkartering valide verklaard. De aanwezige waarden waarop het ontwerp-aanwijzingsbesluit is gebaseerd, zijn niet terug te vinden op de beschikbaar gestelde habitattypenkaart uit 2015. De inspreker vraagt meer transparantie over de totstandkoming van de kaart en de aanwezigheid van de in het besluit genoemde habitattypen. Ten aanzien van Embryonale duinen (H2110) is de inspreker van mening dat het type alleen buiten de begrenzing voorkomt. Ten aanzien van Ruigten en zomen, moerasspirea (H6430A) is de inspreker van mening dat het niet kenmerkend is voor het duinecosysteem en dat het gebied voor dit habitatype niet bijdraagt aan de landelijke staat van instandhouding, en daarom niet opgenomen zou moeten worden in het wijzigingsbesluit.

Inderdaad is de toevoeging van habitattypen gebaseerd op een habitattypenkaart die volgens de Interbestuurlijke Projectgroep Habitatkartering nog niet valide is. In zulke gevallen is gekeken of de geconstateerde gebreken ook van invloed zijn op het kunnen opnemen van habitattypen in dit wijzigingsbesluit. Dat bleek niet het geval te zijn. De vier toegevoegde habitat(sub)typen zijn namelijk goed onderbouwd, zo blijkt uit de habitatkaart (versie v20140331) en het bijbehorende rapport Vegetatie- en habitatkartering duinen Meijendel 2011 van Van der Goes & Groot, Alterra en Provincie Zuid-Holland, en niet is gebleken dat de vegetatiecodes onjuist zijn. Er is geen latere versie van de habitatkaart bekend die op deze punten afwijkt van de voor dit wijzigingsbesluit gebruikte versie. De totstandkoming van de habitattypenkaart is in het genoemde rapport beschreven.

Wat betreft de ligging van H2110: uit de habitatkaart blijkt dat het type langs vrijwel de hele kustlijn voorkomt binnen de gepubliceerde buitengrens.

Wat betreft H6430A: het al of niet kenmerkend zijn voor bepaalde landschappen is geen relevant criterium bij het bepalen van de noodzaak voor aanwijzing. Wat de bijdrage aan de landelijke staat van instandhouding is, blijkt uit de tabel in bijlage B.4.1: die bijdrage heeft code C gekregen.

Een inspreker is van mening dat infiltratieplassen in Meijndel & Berkheide geen natuurlijke wateren zijn, maar onderdeel van de drinkwaterwinning, en dat aanwijzen van habitatype Kranswierwateren (H3140) in deze plassen de toekomstige bedrijfsvoering of opheffing hiervan (ten gunste van een prioritair habitatype) kan belemmeren. De inspreker is tevens van mening dat de waterkwaliteit van de infiltratieplassen wordt geborgd via de Kaderrichtlijn Water en dat aanwijzing als habitatype geen toegevoegde waarde heeft.

Dat de infiltratieplassen geen natuurlijke wateren zijn, is volgens de definitie van H3140 geen reden om de aanwezige kranswiervegetaties niet tot het habitatype te rekenen. Het belemmeren van de toekomstige bedrijfsvoering (of juist de opheffing daarvan) is geen legitieme reden om van aanwijzing af te zien, omdat alleen ecologische argumenten relevant zijn. Overigens is in de instandhoudingsdoelstelling vermeld dat de huidige vorm van onderhoud overeenkomt met wat het habitatype nodig heeft om te kunnen voortbestaan. Het borgen van een bepaalde waterkwaliteit is geen doelstelling van de Habitatrictlijn en kan dus niet in de plaats komen van het beschermen van een habitatype; dat laatste heeft dus wel degelijk een toegevoegde waarde.

Een inspreker is van mening dat in Meijndel & Berkheide de kleine modderkruiper (H1149) en de kamsalamander (H1166) niet kenmerkend zijn voor het duinecosysteem en dat het gebied voor deze soorten niet bijdraagt aan de landelijke staat van instandhouding, en dat deze soorten daarom niet opgenomen zouden moeten worden in het wijzigingsbesluit.

Het al of niet kenmerkend zijn voor bepaalde landschappen is geen relevant criterium bij het bepalen van de noodzaak voor aanwijzing. De bijdrage aan de landelijke staat van instandhouding is weliswaar niet groot, maar omdat het gaat om een meer dan verwaarloosbaar voorkomen, is die bijdrage wel 'beduidend'.

De provincie Noord-Brabant verzoekt de zeggekorfslak aan te wijzen in Biesbosch en Langstraat. Volgens het rapport 'Inventarisatie van de zeggekorfslak in Noord-Brabant' (Boesveld & Kalkman 2016) komt de soort in deze gebieden voor, en waarschijnlijk was dat ook al zo op het moment van aanwijzen.

De zeggekorfslak is bijzonder klein, is lastig van verwante soorten te onderscheiden en leeft vaak op zeer kleine, moeilijk toegankelijke locaties. Vanwege deze moeilijkheidsgraad is het aantal onderzoekers en vrijwilligers die gericht naar deze soort zoeken, zeer klein. Bij recente inventarisaties wordt soms een populatie ontdekt. Het is dan altijd de vraag hoelang die populatie er al is: is het een recent ontstane populatie, of is de populatie aan de aandacht ontsnapt? In het geval van de genoemde gebieden hebben de betrokken onderzoekers verklaard dat er meer onderzoek nodig is om met zekerheid te kunnen zeggen dat er niet alleen thans, maar ook al in 2013 sprake was van duurzame populaties. Daarmee vallen deze gevallen onder de uitzondering genoemd in de inleiding van de Nota van toelichting: soorten die pas ná publicatie van het aanwijzingsbesluit in het gebied zijn gevestigd. In het rapport, waarin onderscheid is gemaakt tussen het al of niet gevestigd zijn van een populatie op het moment van publiceren van een aanwijzingsbesluit (De Vlinderstichting, 2017), wordt namelijk pas geconcludeerd tot 'gevestigd' indien aannemelijk kan worden gemaakt dat sprake is van 'bestendig gebruik'. In deze gevallen blijkt dat niet aannemelijk gemaakt te kunnen worden voor de situatie in 2013. De besluiten uit 2013 hoeven dus niet te worden gecorrigeerd.

Een inspreker is van oordeel dat de toevoegingen in de volgende gevallen nader moet worden onderbouwd, omdat de toevoeging niet herleidbaar vanuit de vereisten van de Habitatrictlijn is onderbouwd. Bovendien zou de peildatum per besluit, habitatype en soort variëren (vaak wordt de datum van aanwijzing genoemd, soms 2004) zonder toelichting op de reden of de verschillen. De gevallen betreffen:

- 1. Beuken-eikenbossen met hulst (H9120) in Rijntakken: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
- 2. Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (H91E0C) in Rijntakken: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
- 3. Embryonale duinen (H2110) in Coepelduynen: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
- 4. Duinbossen, binnenduintrand (H2180C) in Coepelduynen: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
- 5. Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190D) in Coepelduynen: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
- 6. Embryonale duinen (H2110) in Meijndel & Berkheide: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
- 7. Vochtige duinvalleien, ontkalkt (H2190C) in Meijndel & Berkheide: de locatie is niet duidelijk aangegeven; aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd. De inspreker vindt het bovendien niet duidelijk waarom voor de doelstelling uitbreiding oppervlak en verbetering kwaliteit is gekozen (en niet voor behoud, zoals bijvoorbeeld in Kennemerland-Zuid).*
- 8. Kranswierwateren (H3140) in Meijndel & Berkheide: het is niet duidelijk is om welk KDW-subtype het gaat; aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*

9. *Ruigten en zomen, moerasspirea (H6430A) in Meijendel & Berkheide: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
10. *Grijze duinen, kalkarm (H2130B) in Voornes Duin: het subtype is niet zichtbaar op de luchtfoto en het blijkt nergens uit dat het er in 2008 was. Tevens is de uitbreidings- en verbeterdoelstelling niet in lijn met de toelichting, waar in staat dat uitbreiding van subtype B ten koste zal gaan van subtype A. Waarom voor uitbreiding is gekozen, is niet duidelijk: de huidige oppervlakte is kleiner dan in Solleveld & Kapittelduinen, terwijl in dat gebied gekozen is voor een behoudsdoelstelling.*
11. *Vochtige duinvalleien, ontkalkt (H2190C) in Voornes Duin: geen onderbouwing in de toelichting van de instandhoudingsdoelstelling.*
12. *Ruigten en zomen, harig wilgenroosje (H6430B) in Voornes Duin: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
13. *Galigaanmoerassen (H7210) in Voornes Duin: uit de toelichting lijkt het of het habitatype onterecht is toegevoegd, omdat dit type voorkomt waar recent bos is verwijderd ten behoeve van het herstellen van duinvalleien.*
14. *Permanent overstroomde zandbanken, Noordzee-kustzone (H1110B) in Duinen Goeree & Kwade Hoek: deze toevoeging lijkt in strijd met de begrenzing van het gebied, zoals toegelicht in paragraaf 3.3 en 3.4 van het aanwijzingsbesluit, waar staat dat de zeewaartse grens op de gemiddelde laag-laagwaterlijn ligt, terwijl het habitatype onder L.A.T. ligt. Daarnaast vraagt de inspreker zich af of de in de tekst genoemde verzanding ook is toegestaan als deze een onnatuurlijke oorzaak heeft.*
15. *Slik- en zandplaten, Noordzee-kustzone (H1140B) in Duinen Goeree & Kwade Hoek: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
16. *Kruipwilgstruwelen (H2170) in Duinen Goeree & Kwade Hoek: geen onderbouwing in de toelichting van de instandhoudingsdoelstelling.*
17. *Duinbossen, binnenduintrand (H2180C) in Duinen Goeree & Kwade Hoek: geen onderbouwing in de toelichting van de instandhoudingsdoelstelling.*
18. *Ruigten en zomen, harig wilgenroosje (H6430B) in Duinen Goeree & Kwade Hoek: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
19. *Ruigten en zomen, harig wilgenroosje (H6430B) in Nieuwkoopse Plassen & De Haeck: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
20. *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (H91E0C) in Zouweboezem: aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*
21. *Witte duinen (H2120) in Voordelta: peildatum is 2008, maar volgens het besluit gaat het om relatief jonge duinbegroeiingen (ontstaan door opstuiving van zand na de aanleg van de Maasvlakte en Neeltje Jans).*
22. *Grijze duinen, kalkrijk (H2130A) in Grevelingen: het is niet duidelijk waar het subtype voorkomt; aanwezigheid ten tijde van de aanwijzing wordt niet gemotiveerd.*

De peildatum is gelijk aan het jaar van aanwijzen (wat per gebied verschilt, maar nooit per habitatype of soort binnen een gebied) en is nergens in het besluit 2004. Waarom dit op deze manier verschilt, staat in de paragraaf Peildatum, in de Inleiding van de Nota van toelichting.

Over de 22 gevallen kan in zijn algemeenheid het volgende worden opgemerkt. De motivering dat het habitatype reeds aanwezig was ten tijde van de oorspronkelijke aanwijzing van het gebied (dus: op de peildatum) wordt voor alle gevallen onderbouwd in de paragraaf Onderbouwing van de wijzigingen, in de Inleiding van de Nota van toelichting, waar staat: "De habitattypenkaarten geven de situatie weer ten tijde van het publiceren van het aanwijzingsbesluit (en daarmee dus de situatie op de peildatum voor dit wijzigingsbesluit)." Deze kaarten vormen, tenzij anders vermeld, de basis voor dit wijzigingsbesluit; op die kaarten zijn de exacte locaties weergegeven. Daarmee is tegelijk de motivatie van de aanwezigheid gegeven; voor een gedetailleerde onderbouwing wordt verwezen naar het voor deze habitattypenkaarten vervaardigde documentatiemateriaal (dat opvraagbaar is bij de betrokken ministeries en provincies).

Het volgende kan worden opgemerkt over de meer specifieke gevallen:

7. Voor de doelstelling uitbreiding oppervlak en verbetering kwaliteit is bij H2190C in Meijendel & Berkheide gekozen, omdat in beginsel wordt aangesloten bij het landelijke doel, mits er potenties zijn om dit landelijke doel ook in dit gebied toe te passen. Die potenties blijken er te zijn: ze vloeien voort uit het feit dat er regeneratieprojecten zijn uitgevoerd en de doelstelling voortdurend door een natuurlijke ontwikkeling vanzelf zal worden gerealiseerd.
8. Om welke variant van de kritische depositiewaarde voor stikstof het gaat bij H3140 in Meijendel & Berkheide is geen onderwerp wat thuishoort in een aanwijzingsbesluit.
10. De uitbreidings- en verbeterdoelstelling voor H2130B in Voornes Duin is niet in strijd met de toelichting. Weliswaar zal H2130B toenemen als gevolgen van ontkalking van het substraat, maar dat hoeft niet ten koste te gaan van H2130A. Indien dat wél het geval is, zal H2130A nog extra moeten toenemen, omdat ook voor dat subtype een uitbreidingsdoelstelling geldt. Voor de doelstelling uitbreiding oppervlak is gekozen omdat in beginsel wordt aangesloten bij het landelijke doel, mits er potenties zijn om dit landelijke doel ook in dit gebied toe te passen. Die potenties blijken er dus te zijn.

13. Dat H7210 in Voornes Duin voorkomt op een plek waar recent bos is verwijderd, betekent niet dat het type recent is ontstaan. Het woord 'recent' moet overigens gelezen worden in de context van het besluit uit 2008: kort daarvoor is bos gekapt in de betreffende duinvallei, waardoor H7210 zichtbaar werd. Dat type bestond dus al in 2008, maar was voorafgaand aan de boskap aan het oog onttrokken door omringend bos.
14. De zeewaartse grens van Duinen Goeree & Kwade Hoek ligt in het algemeen op de gemiddelde laag-laagwaterlijn. De tekst beschrijft echter alleen wat het globale uitgangspunt was bij het trekken van de (rechte) grens tussen dit gebied en de Voordelta. De kaart is leidend bij het bepalen van de exacte grens en wat dat vervolgens betekent voor de aanwezige habitattypen. Uit de habitattypenkaart blijkt dat er binnen de begrenzing ook permanent water voorkomt (behorend tot H1110B), aansluitend op het voorkomen daarvan in de Voordelta. Dit wordt bevestigd door luchtfoto's. De in de tekst genoemde mogelijke verzanding is een natuurlijk proces dat in en rond de Voordelta kan optreden. Het is in beginsel niet wenselijk om een grootschalig natuurlijk proces als het verplaatsen van zandbanken, dat kenmerkend is voor de Voordelta en omgeving, tegen te houden. Dat is de reden dat in dit concrete geval het relatief kleine stuk H1110B in samenhang wordt gezien met het naastliggende veel grotere stuk in Voordelta. Daarmee wordt niet gesuggereerd dat verzanding als gevolg van een onnatuurlijke oorzaak acceptabel is.
21. De aanduiding 'relatief jonge duinbegroeiingen' bij de doelstelling voor H2120 in Voordelta moet gelezen worden in de context van het besluit uit 2008. Het type was in 2008 minder lang aanwezig dan in aangrenzende duingebieden, omdat het pas kon ontstaan na opstuiving van zand langs de Maasvlakte en langs Neeltje Jans. De Maasvlakte is echter al in de jaren 1960 aangelegd en het eiland Neeltje Jans is opgeleverd bij de bouw van de Oosterscheldekering in 1986.

4 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Meerdere insprekers vragen om een toelichting op de gevolgen van het besluit voor grondeigenaren en op de noodzaak voor extra maatregelen, met name in relatie tot het gebied Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving. Bij het toevoegen van waarden is voorbijgegaan aan economische effecten. Volgens vaste jurisprudentie is Nederland, op basis van lid 1 van artikel 6 van de Habitatrictlijn, verplicht om alle habitattypen en soorten die in meer dan verwaarloosbare mate voorkomen, aan te wijzen. Met het wijzigingsbesluit wordt invulling gegeven aan deze verplichting. Sociaal-maatschappelijke en economische redenen mogen alleen een rol spelen bij een verbeter- en/of uitbreidingsdoelstelling. Eventuele maatregelen en gevolgen worden in het kader van de Natura 2000-beheerplannen in beeld gebracht.

Meerdere insprekers vragen hoeveel ontwikkelruimte er is binnen het Programma Aanpak Stikstof en of dat tegen de achtergrond van de destijds gekozen uitgangspunten voor groei en ontwikkeling voldoende is. De insprekers vinden het belangrijk dat een wijziging van de aanwijzingsbesluiten geen negatieve gevolgen heeft voor die ontwikkelruimte. Men verwacht met name dat de impact van de wijziging van het aanwijzingsbesluit van het gebied Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving groot zal zijn.

Een aanwijzingsbesluit is niet de plek om uitspraken te doen over deze gevolgen. Zie verder het antwoord in de eerste alinea van deze vierde paragraaf.

Enkele insprekers veronderstellen dat het gehele gebied Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving als stikstofgevoelig wordt aangemerkt, terwijl uit het ontwerp-wijzigingsbesluit blijkt dat de stikstofgevoelige habitattypen Overgangs- en trilvenen (H7140) en Hoogveenbossen (H91D0) slechts in een deel van het gebied voorkomen en dat de potenties voor uitbreiding van beide typen niet groot zijn. De insprekers geven aan dat dit grote gevolgen zal hebben voor de omliggende agrarische bedrijven en hun ontwikkelruimte in het kader van de PAS.

In het (voormalige) Programma Aanpak Stikstof is een lijst opgenomen van gebieden waar stikstofgevoelige habitats voorkomen waarvan de kritische depositiewaarde wordt overschreden. Toetsing van vergunningaanvragen is echter alleen aan de orde op locaties binnen die gebieden waar daadwerkelijk sprake is van een stikstofprobleem. In het genoemde gebied is dat dus een beperkt gedeelte. Zie overigens ook het antwoord in de eerste en de tweede alinea van deze vierde paragraaf.

Insprekers maken zich zorgen over de externe werking, bijvoorbeeld het risico op vernatting in aangrenzend landbouwgebied. Insprekers vinden dat dit voorkomen moet worden en vragen de bevoegde gezagen om dit te bevestigen.

Zie het antwoord in de eerste alinea van deze vierde paragraaf.

Insprekers zijn van mening dat de belangen van lokale (agrarische) ondernemers niet zijn meegewogen in het ontwerp-wijzigingsbesluit.

Zie het antwoord in de eerste alinea van deze vierde paragraaf.

Insprekers vragen om de consequenties van de aanwijzing van habitattypen Beken en rivieren met

waterplanten, waterranonkels (H3260A) in Landgoederen Brummen helder uiteen te zetten, omdat onduidelijk is wat de gevolgen zijn. De insprekers zijn van mening dat de wijziging onvoldoende rekening houdt met andere gebruiksfuncties en vinden deze daarom niet acceptabel. De indruk bestaat dat met de voorgestelde wijziging de visie uit 2016 van de Vereniging Natuurmonumenten voor de waterhuishouding van het gebied werkelijkheid wordt, wat tot een onacceptabele aantasting van het gebied zou leiden. Men is van mening dat bewoners en ondernemers niet goed betrokken zijn bij het beheerplanproces.

De wijziging heeft geen relatie met de genoemde visie of het lopende beheerplanproces, omdat voor de realisatie van deze instandhoudingsdoelstelling naar verwachting geen wijziging van de waterhuishouding nodig is (zie daarvoor het antwoord in de paragraaf 'Reacties over de instandhoudingsdoelstellingen'). Zie verder het antwoord in de eerste alinea van deze vierde paragraaf.

5 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een inspreker is van oordeel dat de consequenties van het wijzigingsbesluit zo snel mogelijk moeten worden doorgevoerd in de betreffende beheerplannen en in het Programma Aanpak Stikstof.

Van dit oordeel wordt kennis genomen. In een aanwijzingsbesluit wordt geen uitspraak gedaan over beheerplannen en toestemmingsverlening voor plannen of projecten.

Insprekers zien graag bevestigd dat het wijzigingsbesluit in geen enkel gebied zal leiden tot aanvullende externe maatregelen.

Kennelijk zijn hierover al uitspraken gedaan door enkele provincies, maar pas in het kader van de Natura 2000-beheerplannen zal blijken of er inderdaad geen aanvullende maatregelen nodig zijn. Een aanwijzingsbesluit is niet de plek om daar uitspraken over te doen.

De provincie Limburg geeft aan dat de extra kosten die voortvloeien uit de toe te voegen habitats redelijkerwijs niet (geheel) gefinancierd kunnen worden uit het budget dat op grond van het Natuurpact ter beschikking is gesteld voor het uitvoeren van de Wet natuurbescherming, omdat er ten tijde van het Natuurpact nog geen zicht was op het inmiddels grote aantal en de aanzienlijke oppervlakte aan toe te voegen habitats.

De betreffende waarden waren reeds aanwezig ten tijde van het sluiten van het Natuurpact. Overigens doet dit wijzigingsbesluit geen uitspraak over de financieringskwesties die verband houden met het aanwijzen van habitats.

6 REACTIES OVER SCHADE

Een inspreker geeft aan dat de bruikbaarheid van gronden steeds verder in het gedrang zal komen; in het wijzigingsbesluit moet daarom een hoofdstuk over compensatie van schade uitgewerkt worden.

Zie hiervoor de reeds in de oorspronkelijke aanwijzingsbesluiten gegeven reactie in de paragraaf 'Reacties over schade' (dat is meestal paragraaf 7 in Bijlage C van de Nota van toelichting).